28255

4023

KATEKEZE

PO RAZREDBI PITANJA

DIECEZANSKOGA KATEKIZMA ZAGREBAČKOGA

IZRADIO
DR. DOMINIK GUDEK,
PROFESOR I KATEHET

DODATAK GLAVI DRUGOJ
PRESTUPAK ZAPOVIJEDI I KRŠĆANSKA KREPOST

S DOPUŠTENJEM NADBISKUPSKE DUHOVNE OBLASTI U ZAGREBU
5. STUDENOGA 1927. BR. 7.087.

BIBLIOTEKA REZIDENCIJE
D. I.
ZAGREB
PALMOTIĆEVA 33

ZAGREB 1927.
VLASTITA NAKLADA. TISAK NADBISKUPSKE TISKARE.

KAZALO.

A. Prestupak zapovijedi.

		Strana
I.	Grijeh uopće. Grdoća grijeha	1
II.	Smrtni grijeh	5
III.	Laki grijeh	9
IV.	Glavni grijesi	13
V.	Grijesi protiv Duha Svetoga	20
VI.	Grijesi u nebo vapijući	24
VII.	Tuđi grijesi	28

B. Kršćanska krepost i savršenost.

VIII.	Kršćanska krepost	33
IX.	Bogoslovske kreposti	40
X.	Glavne ćudoredne kreposti	46
XI.	Kako se pribavljaju ćudoredne kreposti?	51
XII.	Kreposti glavnim grijesima protivne	59
XIII.	Kršćanska savršenost. Evanđeoski savjeti	67
XIV.	Put k savršenosti	72
XV.	Druženje s bližnjim	79
XVI.	Vladanje u nevolji	85

Nauk kršćanski.

Dodatak glavi drugoj.

A. Prestupak zapovijedi.

I. GRIJEH UOPĆE. GRDOĆA GRIJEHA.

(Diecezanski katekizam 162—167, 170. Isp. Codex c. 2195—2211. Katekizam po odluci tridentinskoga sabora = Rimski katekizam IV. 14, 12).

I. **Priprava.** Znamo, kako su prvi ljudi prestupili zapovijed Božju i učinili grijeh. Razlažući zapovijedi Božje i crkvene spominjali smo, kako se tko ogrešuje o koju tu zapovijed. To biva, ako tko nešto čini, što zapovijed zabranjuje n. pr. ukrade; ili ne čini, što zapovijed nalaže n. pr. ne ide k službi Božjoj. Sagriješiti se može djelom, ako n. pr. tko ubije; riječju, ako laže, kleveće; mišlju i željom, ako tko poželi krivično tuđu stvar. — Zapovijedi ima prema Bogu, sebi i bližnjemu; tko prestupa koju tu zapovijed, griješi proti Bogu ili sebi ili bližnjemu. No kako svaka zapovijed u prvom redu potječe od Boga, svima grijesima griješimo protiv njega. Zato David, kad je sagriješio s tuđom ženom i dao ubiti joj muža, moleći poslije Boga za oproštenje veli: »Tebi sam samomu zgriješio«.

Premda dakle znamo dosta o grijehu, ipak ćemo o njemu posebice govoriti, da grijeh što bolje poznamo, da ga se kao ljuta neprijatelja možemo što bolje čuvati.

II. **Proširivanje.** Poznat nam je grijeh prvih ljudi. Kako je taj grijeh nastao, tako nastaje i svaki drugi.

III. **Poređivanje (združivanje).** 1. Eva je znala za zapovijed Božju. Zmija se gradila, kao da ne zna te zapovijedi, pa veli: »Zašto vam je Bog zabranio, da ne jedete sa svakoga (s nijednoga) drveta«. Eva je hoće ispraviti i veli, da to bolje zna od nje, pa kaže: »Sa svakoga drveta slobodno jedemo, ali s drveta znanja dobra i zla ne smijemo jesti.« Čak dodaje i

više nego je Bog kazao: »i dirnuti ga ne smijemo«. Tako je ona z n a l i c e prestupila zapovijed Božju. A i Adam je dobro znao, kakav mu rod daje Eva, jer se poslije ne izgovara pred Bogom, da nije znao, nego krivi Evu, što ga je nagovorila, da jede.

N e z n a n j e može čovjeka opravdati od grijeha. »Da nijesam bio došao i govorio im, ne bi grijeha imali; a sad nemaju izgovora za svoj grijeh. Koji mrzi na mene, i na Oca mojega mrzi. Da nijesam bio djela tvorio među njima, kojih nitko ne tvori, ne bi grijeha imali; a sad su i vidjeli i zamrzili na mene i na Oca mojega« (Iv. 15, 22—24). Jer su Židovi mogli znati, tko je Isus, po djelima njegovim, zato im je bio grijeh, što su na njega mrzili i tim mrzili na Boga. Ali nije sagriješio Noa, što se opio, jer nije znao jakosti vina. Abimeleh kralj nije sagriješio, što je htio uzeti za ženu Saru, ženu Abrahamovu, jer je mislio, da mu je to sestra. Ako je tko svojemu neznanju kriv, onda mu je to grijeh, što si nije dao truda, da se pouči. Ako neznanje svagda ne ispričava od grijeha, ipak gdjekad grijeh smanjuje. »Onaj sluga, koji zna volju gospodara svojega i nije se pripravio niti učinio po volji njegovoj, bit će mnogo bijen; a koji ne zna, pa načini što zaslužuje boj, bit će malo bijen« (Luk. 12, 47. 48). Tako je s v. P a v a o držao, da mu je Bog bio zato milostiviji, jer je »č i n i o n e z n a j u ć i«, što je progonio Crkvu. I Isus moli za neprijatelje i izgovara ih neznanjem: »Oprosti im, Oče, jer n e z n a j u, što čine«.

No neznanjem ne možemo tako lako ispričati grijehe. Mi imamo u sebi, u svojoj duši glasnika, koji nam javlja zapovijedi Božje, te nam svagda, kad nam je što činiti, kaže, smijemo li to činiti ili ne smijemo. Taj glasnik je naša s a v j e s t. Tu savjest treba da slušamo i po njezinom sudu da radimo, kako nas opominje knjiga Crkvenica (32, 27): »Sine, u svakom poslu svome vjerno slušaj dušu (savjest) svoju; jer se tako izvršuju zapovijesti.«

2. Eva nije bila gladna, da bi je na kršenje zapovijedi Božje silio glad ili kakva nutarnja potreba. Nije ju silio ni muž ni tko drugi od ljudi, jer ih nije bilo. Eva je duže vremena gledala drvo, vidjela je, kako je lijepo za gledanje, naslađivala se, kako će biti dobro za jelo. Tako je ona imala vremena, te se svojom s l o b o d n o m v o l j o m o d l u č i l a, da radi protiv zapovijedi Božje: ona je h o t i m i c e prestupila zapovijed Božju. — Kako je duša prvoga čovjeka bila nadarena slobodnom voljom, koju nije još oslabila zla pohota, grijeh je njegov bio potpun, krivica je njegova bila velika.

Što čovjek radi proti svojoj volji tjeran neodoljivom n u t a r n j o m s i l o m ili i z v a n j s k i m p r i t i s k o m, kojemu se ne može oprijeti, nije grijeh. Tako nije sagriješio Noa, što se u snu nepristojno otkrio, jer ga je vino žarilo. Nije sagriješio Eleazar, ako mu je što masti svinjske ušlo u grlo, kad su

bolo dovađi nužda, a plira se voljom.

mu silom razvalili usta i turali svinjetinu, da jede. I s t r a h može biti tako jak kod djece i slabih ljudi, da im otme svijest. Što u takvom strahu rade, nije grijeh. Inače strah samo umanjuje grijeh. Tako je Petar od straha zatajio Isusa; sagriješio je, jer je bio kod svijesti, ali mu je grijeh manji nego kad bi to činio u miru. — I jaka s t r a s t može čovjeka smesti, da čini grijeh. Rebeka je silno voljela sina svojega Jakova, pa ga je nagovorila, da prevari oca i otme sebi blagoslov, što ga je Izak namijenio njegovu bratu Ezavu. Ta strast umanjuje krivicu, ali ne ispričava grijeha njezina, radi kojega je poslije trpjela, kad je radi toga Jakob morao bježati od kuće pred Ezavom.

3. Griješiti dakle reći će h o t i m i c e p r e s t u p a t i z a k o n B o ž j i. Zato se i u Svetom Pismu zove grijeh p r i j e s t u p. »Gdje nema zakona, nema ni prijestupa« (Rim. 4, 15). »Tko je rekao: Ne čini preljube, rekao je i: Ne ubij! Ako dakle ne činiš preljube, ali ubiješ, postao si prestupnik zakona« (Jak. 2, 11).

Dalje se grijeh zove b e z a k o n j e. Tako kaže sv. Ivan: »Grijeh je bezakonje« (I. Iv. 3, 4). Grešnik ne će da drži zakon, hoće biti bez zakona. Zato zgodno veli opet sv. Ivan (I. 5, 17): »Svako je bezakonje grijeh«.

Budući da je moralni zakon postavio Bog, onaj, koji ne će da ga vrši, postaje neposlušan Bogu. Zato se grijeh zove i n e p o s l u š n o s t. »Neposlunošću jednoga (Adama) postadoše mnogi grešnici« (Rim. 5, 19).

Tko ne vrši zapovijedi Božje, on tim vrijeđa Boga, zato je grijeh u v r e d a Božja. Tako je Bog rekao Mojsiju, da ne će ući u zemlju obećanu: »nego« — kaže — »pribrat ćeš se k rodu svojemu (umrijet ćeš) i ti kao što se pribrao i brat tvoj Aron, jer ste me uvrijedili u pustinji Sinskoj u svađi narodnoj i nijeste me htjeli proslaviti kod vode« (IV. Mojs. 27, 14).

Zovu se grijesi i d u g o v i. Tako nas uči Spasitelj, da molimo: »Oprosti nam duge naše«, a to znači: oprosti nam grijehe, kako se to kaže kod evanđelista Luke (11, 4). Griješeći naime postajemo krivci Bogu, potpadamo kazni, koju moramo isplatiti ili ispatiti. Takve je vrste dug, o kojem Krist Gospodin govori na usta Proroka (68, 5): »Što nijesam oteo, onda sam plaćao.« Po toj riječi Božjoj možemo razumjeti nesamo da smo dužnici, nego da ne možemo isplatiti, jer grešnik sam po sebi ne može zadovoljiti za grijeh, nego je trebalo da nam Gospodin Isus Krist mukom svojom pribavi oproštenje.

Zapovijedi Božje zovu se putovi, jer vode čovjeka u životu zemaljskom i k blaženstvu nebeskom. Tko ne vrši zapovijedi Božje, ostavlja pravi put i luta krivim putem. Zato se grijeh zove i l u t a n j e. »Duše zlobne lutaju u grijesima... Lutaju, koji čine zlo« (Priče 13, 13. 14, 22). Zato (u Ps. 118, 110) veli pravednik: »Nijesam lutao od zapovijedi tvojih«.

Koji vidi pravi put, pa ipak skreće na krivi, taj je lud. Zato se grijesi zovu ludost. Tako će govoriti grešnici na sudu: »Ovo (pravednici) su oni, kojima se mi jednoć podsmijevasmo i podrugivasmo. Mi budale držali smo život njihov za ludost... Dakle zađosmo s puta istine i svijetlo pravde nije nam svijetlilo i sunce razuma nije nam izašlo« (Mudr. 5, 4. 6.)

Kako zapovijedi Božje vode k sreći i blaženstvu, a grijeh k nesreći i propasti, nesamo da je lud, koji grijeh čini, nego je i svoj neprijatelj. Tako veli Tobija (12): »Koji čine grijeh i bezakonje, neprijatelji su duši svojoj.« Grijehom čovjek upropašćuje dušu. Po svemu tomu vidimo, da je grijeh najveće zlo.

IV. **Skupljanje (sistem).** 162. Što će reći griješiti? Griješiti reći će hotimice prestupati Božji zakon. — 163. Kako može tko sagriješiti? Sagriješiti može, ako tko: 1) zlo misli, želi, govori ili čini, 2) ne učini ono dobro, koje je dužan učiniti. — 170. Zašto se treba čuvati svakoga grijeha? Treba se čuvati svakoga grijeha, jer je grijeh **najveće zlo.**

V. **Primjenjivanje.** Veliko je dobro prava i nježna savjest. To je pouzdani vođ, koji nas vodi, da ne zađemo s puta zapovijedi, nego da idemo ravnim putem, koji vodi u nebo. Zato nam treba nastojati, da našu savjest što više oplemenimo i usavršimo. Ponajprije treba nam nastojati, da naša savjest bude istinita, da se slaže sa zakonom Božjim, te nam svagda ono nalaže ili zabranjuje, što nam nalaže ili zabranjuje zakon Božji. Tko ima neistinitu savjest, pa drži, da je nešto dobro i zapovjeđeno, što samo po sebi nije, ipak treba da sluša svoju savjest i čini, što mu ona kaže. Tako je Jefta mislio, da mu valja izvršiti zavjet, prinijeti svoju kćer za žrtvu paljenicu. I kad je tako radeći činio, nije griješio, naprotiv bi bio griješio, da nije učinio, što mu je savjest kazivala; jer »što nije od vjere (t. j. od uvjerenja, savjesti) grijeh je«, veli sv. Pavao (Rim. 14, 22). Da naša savjest bude istinita, to ćemo postići, ako budemo što bolje poučeni u vjeri i u Božjim zapovijedima. — Savjest naša treba da bude izvjesna, da ne ostavlja u nama nikakova kolebanja: imamo li što učiniti ili ne. Neizvjesna savjest čovjeka često muči i nije pouzdan vođ. Zato treba tražiti savjeta u razboritih i pobožnih ljudi i po njihovu se savjetu ravnati.

Dobra savjest, kad je čovjek svijestan, da je učinio dobro djelo, hvali ga i daje mu duševnu utjehu i veselje. Zato se u Sv. Pismu poređuje gozbi: »Mirna je duša kao neprestana gozba« (Priče 15, 15). Ta je dobra savjest bila nagrada i svetom Pavlu, za mnoge muke, što ih je podnio: »Slava je naša« — piše on (II. Kor. 1, 12) — »svjedočanstvo savjesti naše.« »Slava i čast i mir svakomu, koji čini dobro« (Rimlj. 2, 10.) Tako i drugi sveti ljudi i učitelji crkveni govore, n. pr. sv. Bernardo: »Cvijećem je nastrta postelja savjest puna

dobrih djela. Ništa nije ugodnije, ništa bogatije, ništa pouzdanije od dobre savjesti. Neka tišti tijelo, neka mami svijet, neka plaši đavo, ona stoji bez straha.« A sv. Augustin veli za sebe: »Neka misli o Augustinu što tko hoće, samo da me savjest moja ne tuži pred Bogom.« Sretnih ljudi, koji mogu sa zadovoljstvom reći: »Moja je savjest čista!« A čista je, ako nije zamrljana grijehom.

II. SMRTNI GRIJEH.

(D. K. 164—169. R. K. IV. 14, 6—8).

I. Govoreći o tomu, što će reći griješiti, spominjali smo, da neznanje, strah, strast i navika umanjuje grijeh. Dakle ima većih i manjih grijeha. Kraj toga i zapovijedi Božje neke su teže od drugih. Svakako je teži grijeh psovati Boga nego bližnjega; ubiti čovjeka veći je grijeh nego ga samo tući; ukrasti konja veći je grijeh nego ukrasti jaje i t. d. Tko prestupi zapovijed Božju u velikoj stvari i posve svojevoljno, učini teški grijeh; a tko prestupi zapovijed Božju u maloj stvari ili prestupi veću zapovijed ali ne posve svojevoljno, učini manji grijeh.

II. 1. Da ima većih i manjih grijeha, to je učio Isus kako smo čuli govoreći o petoj zapovijedi: »Svaki, koji se gnjevi na brata svojega, biti će kriv sudu; koji mu reče: raka! bit će kriv skupštini (višem sudu, koji sudi o težim zlim djelima); a koji reče: budala! bit će kriv paklu ognjenomu« (Mat. 5, 22). Tu se dakle vidi više stepena grijeha, koji se po svojoj veličini kazne većom kaznom. (Sv. Augustin, Brev. Dom. V. post Pentec.). I dalje kaže Isus: »Zašto gledaš trun u oku brata svojega, a brvna u oku svojem ne osjećaš? Ili kako možeš reći bratu svojemu: brate, daj da izvadim trun iz oka tvojega, kad sam ne vidiš brvna u oku svojem? Licemjere! izvadi najprije brvno iz oka svojega, pa ćeš onda vidjeti izvaditi trun iz oka brata svojega« (Mat. 7, 3 sl.). Tu se dakle razlikuju grijesi, koji su maleni pa se poređuju trunu u oku, koji malo oku smeta, i veliki, koji kao greda zastiru čovjeku oči, da ne vidi. U priči o nemilosrdnom sluzi govori se o velikom dugu od deset tisuća talenata, i o malom dugu od sto dinara.

2. Evo, kakve je grijehe činio Saul. Bog je izabrao Saula za prvoga kralja izraelskoga i zapovjedio je proroku Samuelu, da ga pomaže za kralja. Tako je Gospodin bio sa Saulom i dao mu, te je nadvladao sve neprijatelje izraelske. Ali Saul nije ostao poslušan riječi Gospodnjoj. Jednom poslije boja s Filistejima reče Samuel Saulu, neka ga počeka, dok dođe i prinese žrtvu Bogu. Saul je čekao Samuela sedam dana, a kad se počela vojska od njega razlaziti, prinese sam žrtvu paljenicu. A kad je prinesao žrtvu, dođe Samuel. Saul

mu izide ususret, te ga pozdravi. A Samuel mu reče: »Što si učinio?« Saul odgovori: »Narod se stao razlaziti, a ti nijesi došao u određeno vrijeme. Mislio sam, da će na me udariti Filisteji, a ja nijesam umilostivio Gospodina. Budući tako u nevolji prinesao sam žrtvu.« Samuel mu reče: »Ludo si radio, što nijesi držao zapovijedi Gospodnje. Zato se kraljevstvo tvoje ne će održati (u tvojoj porodici).« — Poslije toga učini Saul i ovu pogrešku. Kad je gonio Filisteje, zabrani svojoj vojsci, da nitko ništa ne jede i zakle se, da će onoga pogubiti, tko tu zapovijed prekrši. No Jonata, sin Saulov, uzme putem nešto divljega meda, te se okrijepi. Kad je to Saul doznao, htjede ga pogubiti, ali se narod zauzeo za sina, da se ta nepromišljena zakletva ne izvrši. Neposlušnost svoju pokazao je osobito u ratu na Amalečane. Amalečani su još navaljivali na Izraelce, kad su išli iz Egipta; a i kasnije su im bili neprijatelji. Zato reče Samuel Saulu: »Idi i pobij Amalečane, ali ne poželi ništa od njihova imanja.« Saul nadvlada Amalečane, ali uzme sa sobom najbolje ovce i volove njihove, podigne sebi spomenik, kao da mu je pobjedu dalo njegovo junaštvo a ne Bog, i žrtvovao je sam od onoga, što je zarobio, miješajući se tako bez potrebe u prava svećenička.

Tada dođe k njemu Samuel i reče mu: »Kakva je to bleka ovaca i rika volova, što čujem?« A Saul odgovori: »Narod je poštedio ~~najbolje~~ najbolje ovce i volove, da ih prinese na žrtvu Gospodinu.« Tada reče Samuel: »Zašto nijesi poslušao glasa Gospodnjega, nego si se naklopio na plijen i učinio zlo pred Gospodinom?« Saul nije htio priznati svoje krivice, nego je opet krivio narod: »To je narod učinio.« Ali mu Samuel reče: »Poslušnost je bolja od žrtve, a nepokornost je kao grijeh idolopoklonstva. Zato što si odbacio Gospodina, i Gospodin je odbacio tebe, da ne budeš više kralj.« Nato reče Saul: »Sagriješio sam, što sam prestupio zapovijed Gospodnju bojeći se naroda.« Tako opet ne priznaje iskreno svojega grijeha, nego se izgovara,

Zato ga je Bog odbacio. Najprije nalaže Samuelu, te pomaže Davida za kralja. Od toga časa ostavi duh Gospodnji Saula i stade ga uznemirivati zao duh. Zla i nemirna savjest stala ga progoniti. Ali mjesto da potraži mir kajući se za grijehe, stao je tražiti zabave. Zato je brzo poslušao savjet svojih sluga, koje su mu rekle, da će mu potražiti čovjeka, koji će mu svirati i pjevati, da mu bude lakše. Tako je dalje napredovao u zlu gubeći sve više pouzdanje u Boga, dok ga nije sasvim izgubio te se i sam skončao.

III. 1. U prvom i drugom slučaju može se držati, da je Saul učinio samo laki grijeh. Mislio je, da Samuela ne će biti, a držao, da je dužan Bogu prije boja prinijeti žrtvu. Poslije opet bio je u strahu, da se ne bi narod zabavio jelom i pustio neprijatelju vrijeme, da se odmori i sabere. U jednom

i drugom slučaju nije dovoljno promislio što radi, te je tako zapovijed Božju prekršio ali u maloj stvari ili ne posve svojevoljno.

U drugom je slučaju sagriješio teškim grijehom, jer mu je Bog oštro zapovjedio, da ne uzima nikakova plijena. No on se polakomio, uzeo što je bilo najbolje, a što je bilo lošije, to je dao uništiti kao neku žrtvu Bogu. Tu je dakle s ohološću bila združena lakomost, laž, neposlušnost. To su pak velike stvari. Tu se nije mogao izgovoriti neznanjem ili strahom: on je to učinio posve svojevoljno.

2. Kad je Saul sagriješio, odstupio je od njega Gospodin, izgubio je milost posvećujuću, koju Duh Sveti ulijeva u našu dušu. Mjesto Duha Svetoga nastanio se u njemu zao duh. Kako po Duhu Božjem, koji stanuje u duši, i sama naša duša živi svetim životom, tako onda, kad je ostavi Duh Božji, naša duša gubi svrhunaravni život. — Saula je odbacio Gospodin, uzeo mu kraljevstvo. Kad Bog koga od sebe odbaci, taj ne može doći k Bogu, gubi kraljevstvo nebesko, vječno blaženstvo, a osuđen je na vječno prokletstvo. To sve čini teški grijeh, koji se zato i zove smrtni, jer otimlje duši duhovni život, to jest milost Božju, i pribavlja joj vječnu smrt, to jest vječno prokletstvo. Tako Krist govori Židovima: »Ja idem, i tražit ćete me (da me ubijete), i u grijehu ćete svojem umrijeti. Kamo ja idem (u nebo), vi ne možete doći ... Jer ako ne vjerujete, da ja jesam, umrijet ćete u svojem grijehu« (Iv. 8, 21. 24).

3. Tako nam mnogi primjeri Svetoga Pisma govore, kako Bog smrtni grijeh kazni. »Bog nije oprostio anđelima, koji su sagriješili, nego ih je paklenim užetima povukao u duboki mrak i predao na muke, da se čuvaju za dan suda« (II. Pet. 2, 4.). Prve je ljude Bog radi grijeha istjerao iz raja, osudio na muke na svijetu i na smrt vremenitu; a došli bi i u smrt vječnu (muke paklene), da nije radi toga grijeha i radi grijeha svih ljudi Krist, Sin Božji, trpio i umro. »On bi ranjen za bezakonja naša« (Iz. 53, 5). »Bog nije poštedio vlastitoga sina svojega, nego ga je predao za sve nas« (Rim. 8, 32). Narod je izraelski radi grijeha dopao sramotnoga sužanjstva, kako priznaje prorok Daniel (9, 1 sl.): »O Gospodine Oče veliki i strašni! zgriješismo i zlo činismo, bezbožno radismo i odmetnusmo se i odstupismo od zapovijesti tvojih ... Zato se izli na nas prokletstvo i kletva napisana u knjizi Mojsijevoj ... Sa grijeha naših tvoj narod posta rug svima.«

4. Saul je svojom neposlušnošću teško uvrijedio Boga, tako da je sam Gospodin Bog rekao: »Žao mi je, što sam Saula postavio za kralja.« Grijeh je dakle toliko zlo, da se njim — na ljudsku govoreći — ožalošćuje Bog, koji je sâm u sebi preblažen, te mu toga blaženstva ne može ništa pomutiti.

Tako veli sveti Pavao (Hebr. 6, 6), da »grešnik nanovo razapinje i ruži Sina Božjega«, gazi krv njegovu (Hebr. 10, 29).

5. Saul je prije ljubio Gospodina i često mu prinosio žrtve. No kad je teško sagriješio, ne čitamo više u Sv. Pismu, da bi to činio. On je izgubio ljubav Božju. Na njega, pomazanika Božjega, došao je i Duh Sveti sa svojim darovima. Ali kad je teško sagriješio, ostavio ga je Duh Božji, Saul je izgubio darove Duha Svetoga. Tako se događa i grešniku: »Duh sveti ostavlja pretvoricu... i izgoni ga bezakonje što dođe« (Mudr. 1, 5).

6. Prije je Saul učinio nekoliko dobrih djela: bio je ponizan, te se sakrivao iz čednosti, kad je bio biran za kralja. Kad je čuo, da mu se neki rugaju, činio se, kao da ne čuje. Kad je čuo, da su grad Jabes pritisli neprijatelji, on je rasjekao svoja dva vola i komade njihove poslao na sve strane zemlje Izraelske poručivši: »Tko ne pođe za Saulom i Samuelom u vojsku, tako će se dogoditi njegovim govedima.« Pa kad je sa sakupljenom vojskom izbavio grad i pokazao se junak, govorili su mnogi: »Hajde, da pobijemo one, koji su se prije tebi rugali.« Ali Saul reče: »Nitko da se ne pogubi danas, jer je danas Gospodin učinio spasenje u Izraelu.« Ali sva ta dobra djela i zasluge propadoše onim teškim grijehom, što ga je poslije učinio. Tako grešnik smrtnim grijehom gubi sve zasluge za nebo, kako to kaže prorok Ezekiel (18, 24): »Ako se pravednik odvrati od pravednosti svoje i učini nepravdu onako gadno, kao što običava činiti bezbožnik, hoće li živjeti? Sve pravednosti, što ih je učinio, ne će se spominjati; u prijestupu, kojim je prestupio, i u grijehu, kojim je zgriješio, u njima će umrijeti.«

Loza odsječena od trsa ne može roditi, tako i grešnik u smrtnom grijehu ne može činiti dobrih djela, koja bi bila zaslužna za nebo.

IV. 164. Jesu li svi grijesi jednaki? Svi grijesi nijesu jednaki; ima teških grijeha, koji se ovu smrtni, a ima i manjih, koji se zovu laki grijesi. — 165. Tko čini smrtni grijeh? Smrtni grijeh čini, tko svojevoljno prestupi zakon Božji u velikoj stvari. — 166. Zašto se to zove smrtni grijeh? Zove se smrtni grijeh zato, jer otimlje duši duhovni život, to jest milost Božju, i pribavlja joj vječnu smrt, to jest vječno prokletstvo. — 167. Odakle vidimo, koliko je zlo smrtni grijeh? Koliko je zlo smrtni grijeh, vidimo odatle: 1) što je Bog zbog grijeha kaznio anđele i prve ljude, 2) što je Isus Krist, Sin Božji, zbog naših grijeha tešku muku trpio i umro. — 168. Što treba da nas osobito odvraća od smrtnoga grijeha? Od smrtnoga grijeha treba da nas osobito odvraća to: 1) što smrtnim grijehom teško vrijeđamo Boga, 2) što smrtnim grijehom gubimo ljubav Božju, 3) što smrtnim grijehom gubimo sve zasluge i pravo na nebo, 4) što smrtnim grijehom dobavljamo sebi vječno prokletstvo.

V. U tom stoji najveća grdoća grijeha, što čovjek, blato zemaljsko, grdi i vrijeđa veličanstvo Božje; vrijeđa Boga, svojega stvoritelja, otkupitelja, svojega najvećega dobročinca. A zašto? Zato, da odstupi od Boga, najvećega dobra, pa se za sramotnu plaću grijeha preda u najbjednije ropstvo đavolu. Ne može se iskazati, kako đavo okrutno gospodari u dušama onih, koji su skinuli sa sebe sladak jaram Božji, raskinuli uže najmilije ljubavi, kojim je naš duh vezan s Bogom, našim Ocem, pa prešli k ljutomu neprijatelju, koji se u Svetom Pismu zove: »knez« i vladar »svijeta« (Iv. 14, 30), pa knez tmina (Ef. 6, 12), i »kralj nad svim sinovima oholosti« (Job. 41, 25). Onima, koji su pod silnikom đavolom, pristaju riječi Izaijine (26, 13): »Gospodine, Bože naš, zagospodariše nad nama gospodari drugi osim tebe.«

Grijeh dakle razdira sveze ljubavi. A onda u kolike nevolje i muke padamo grijehom! Kalja se svetost duše, koja bi imala biti vjerenica Kristova; skvrni se hram Gospodnji, a za one, koji ga skvrne, veli Apostol (I. Kor. 3, 17): »Tko oskvrni hram Božji, uništit će ga Bog.« Nebrojena su zla, što su s grijehom došla na ljude: tu kugu, koja je posvuda raširena, označuje David riječima: »Nema zdravlja u tijelu mojem od srdžbe tvoje; nema mira kostima mojim od grijeha mojih« (Ps. 37, 4). On je poznao silu te nevolje, kad je izjavio, da nije ostavila netaknuta nikakva dijela njegova. Jer je otrov grijeha prešao u kosti, t. j. u razum i volju, što su najjače strane duše. Tu raširnu kugu označuje Sv. Pismo, kad zove grešnike: hromi, gluhi, nijemi, slijepi i kljasti na svim udima. — Ali više nego bol, što ju je osjećao iz grijeha kao opačine, strašio se David od srdžbe Božje, za koju je znao, da je podignuta na nj radi grijeha. Jer opaki su u neprestanoj borbi s Bogom, vrijeđajući ga neizrecivo svojim opačinama. Zato veli Apostol (Rim. 2, 8. 9): »Srdžba i gnjev, muka i nevolja na svaku dušu čovjeka, koji čini zlo.« Jer ako i prođe grešno djelo, ipak ostane ljaga i krivica grijeha, koju srdžba Božja uvijek ima pred sobom i progoni ga kao sjena tijelo. Grijehom si ljudi već na zemlji stvaraju pakao. To opisuje pjesnik (Jakšić, Na Liparu): — »Među ljudma si, među bližnjima. — Ali zlo je, majko, biti među njima! Pod ruku sa zlobom pakost putuje, S njima se zavist bratski rukuje, A laž se uvek onde nahodi, Gde ih po svetu podlost provodi, Laska ih dvori, izdajstvo služi, A nevera se sa njima druži... O majko, majko, svet je pakostan — Život je, majko, vrlo žalostan...« A zašto je žalostan? »Jer grijeh čini narode bijedne« (Priče 14, 34).

III. LAKI GRIJEH.

(D. K. 171—173).

I. Grijesi su nalik ranama. Ima rana, od kojih čovjek umire, to su smrtne rane. Tako ima grijeha smrtnih, koji

otimlju čovjeku duševni život, milost posvećujuću. Ali ima i rana, od kojih se ne umire, samo što čovjeka bole i oslabljuju. Tako ima i grijeha, koji ne otimaju duši milosti posvećujuće, ali ipak umanjuju u njega ljubav k Bogu i revnost za dobra djela. Tko je slab, lako podlegne težoj bolesti, kad navali. Tako i laki grijesi mogu biti uzrok, da čovjek padne u teške grijehe. U Saula smo vidjeli, kako je od malih grijeha došao do ~~većih~~; tako laki grijesi pomalo vode u smrtne grijehe.

Zato Bog često kazni lake grijehe teškim kaznama.

II. 1. David broji narod, a Bog šalje zato na narod pomor. Gospodin se razgnjevi na Izraela, i sotona nadraži Davida na njih govoreći: »Ajde izbroj Izraela i Judu.« I reče kralj Joabu: »Izbroji narod, da znam, koliko ga ima.« No Joab se tomu protivio govoreći: »Neka Gospodin umnoži tvoj narod, da ga bude jedamput i sto puta više; ali čemu to kralj hoće?« No zapovijed je kraljeva bila jača nego riječi Joabove i drugih vojvoda. Joab i vojvode otidu, te prebroje narod, i našlo se 1,300.000 ljudi sposobnih za boj. Ali Davida prekori srce, što prebroji narod i reče: »Sagriješio sam veoma, što sam to uradio. Ali molim, Gospodine, uzmi bezakonje sluge svojega, jer sam veoma ludo uradio.« Nato dođe k njemu prorok Gad i reče mu: »Ovo veli Gospodin: dvoje ti se daje da izabereš: ili će doći glad na zemlju za tri godine, ili ćeš tri mjeseca bježati od neprijatelja, ili će biti tri dana pomor?« A David reče: »U tjeskobi sam ljutoj; ali je bolje da zapadnem u ruke Gospodinu, jer je milost njegova velika, negoli u ruke ljudima.«

I posla Gospodin pomor na Izraela od jutra do određenog vremena i pomrije od naroda od Dana do Bersabeje sedamdeset tisuća ljudi. A kad anđeo Gospodnji pruži ruku svoju na Jeruzalem, da ga zatire, sažali se Gospodinu s nevolje i reče anđelu, koji ubijaše narod: »Dosta, ustegni sad ruku svoju!« A anđeo Gospodnji bijaše kod gumna Areune Jerusejina. A David, kad vidje anđela, da udara narod, reče Gospodinu: »Ja sam zgriješio, ja sam zlo učinio, a te ovce budući što su učinile? Neka se, molim, ruka tvoja obrati na me i na dom oca mojega.« A Gad dođe taj dan k Davidu i reče mu: »Idi i načini žrtvenik Gospodinu na gumnu Areune, Jerusejina.« I otide David po riječi Gadovoj, koju mu zapovjedi Gospodin. A Areuna obazrevši se ugleda kralja i sluge njegove gdje idu k njemu, i izišavši pokloni se kralju licem do zemlje i reče: »Što je došao kralj, gospodar moj, sluzi svojemu?« A David mu reče: »Da kupim od tebe to gumno i načinim na njemu žrtvenik Gospodinu, da bi prestao pomor, što hara u narodu.« A Areuna reče Davidu: »Neka uzme i prinese žrtvu kralj, gospodar moj, kako mu je volja; evo volova za žrtvu paljenicu,

i kola i jarmova volujskih za drva!« Sve to davaše Areuna kao kralj kralju i reče Areuna kralju: »Gospodin Bog tvoj neka usliši molitvu tvoju.« Ali kralj mu odgovori i reče: »Nikako ne će biti, kako ti hoćeš, nego ću kupiti od tebe po cijeni, jer ne ću prinositi Gospodinu Bogu mojemu poklonjene žrtve paljenice.« Tako kupi David gumno i volove za pedeset sikala srebra, i ondje načini David žrtvenik Gospodinu, i prinese žrtve paljenice i žrtve mirotvorne. I Gospodin se umilostivi i presta pomor u Izraelu.

Brojenje naroda samo po sebi nije nikakav grijeh, jer je Bog bio zapovjedio Mojsiju, da broji narod. No Davidova namjera nije bila dobra. On je dao brojiti narod, da vidi, koliko može dići vojske, kako bi se proslavio i zastrašio okolišnje narode. Dizati vojsku i osvajati tuđe zemlje zabranjivao je Mojsijev zakon. David nije ni sam pravo razabirao što hoće. Kad je bilo brojenje gotovo, ugađao je svojemu ponosu, što ima toliku silu pod sobom. Ali je odmah vidio, da je grijeh, te se radi svojega čina kajao.

To ne će biti grijeh težak, što je David učinio. Ipak je i njega i narod pohodila za laki grijeh teška kazna Božja.

2. Smrt Jude Makabejina mogla bi također biti kazna za laki grijeh, što ga je učinio. Da se održi protiv kraljeva sirskih, potraži Juda pomoć u savezu s Rimljanima. Posla dvojicu poslanika u Rim, koji dođoše u vijeće (senat) i rekoše: »Juda i narod židovski poslaše nas k vama, da načinimo s vama savez i mir.« Rimljani pristadoše na to i napisaše savez na mjedene ploče i poslaše u Jeruzalem. U tom je saveznom ugovoru bilo određeno: »Ako prije nastane rat Rimljanima, priteći u pomoć narod židovski, kako zahtijeva vrijeme, spremno. Tako isto ako prije nastane rat Židovima, pomagat će Rimljani od srca, kako im dopusti vrijeme.«

No prije negoli je došlo do toga, da Rimljani uzmu u zaštitu Židove, došlo je do boja, u kojem je pao Juda. Sirski kralj Demetrije pošlje na nj veliku vojsku od 20.000 ljudi. U Jude se nalazilo 3000 borilaca. Kad su vidjeli toliko mnoštvo neprijatelja, prepadoše se i pobjegoše kradimice, tako da je oko Jude ostalo samo 800 ljudi. Kad je to vidio Juda, ražalosti se i oslabi mu duh. I reče onima, koji su preostali: »Ustanimo i udarimo na neprijatelje, ne bismo li ih nadvladali.« Ali su ga oni stali odvraćati govoreći: »Vratimo se kući, jer nas je malo. Kad nas se više sabere, udarit ćemo na njih.« Ali Juda reče: »Bože sačuvaj, da pobjegnemo od njih. Ako je došlo vrijeme naše, umrimo junački za braću našu, i ne pribavljajmo sramote slavi svojoj.« Potom izvede vojsku i udari na desno krilo neprijateljsko te ga tjeraše pred sobom. Ali mu dotle dođe iza leđa lijevo neprijateljsko krilo. Nasta žestok boj, te popadaše mnogi ranjeni od ovih i od onih. I Juda pade, a ostali pobje-

goše. Braća uzeše Judu i ukopaše ga u grobu otaca njegovih. I plaka za njim sav narod i tužahu naričući: »Kako pade junak, koji je izbavio Izraela!«

Juda je pogriješio, što je tražio savez s Rimljanima. Hvatanje vjere s poganskim narodima osuđivao je i zakon Mojsijev i proroci. Njegov grijeh nije bio težak. Radi toga lakoga grijeha Bog mu je uskratio svoju pomoć, bio je nadvladan i pao je u boju.

III. 1. Tako se Juda nije cijelim srcem uzdao u Boga, nego je tražio pomoć ljudsku. Bio je to laki grijeh, ali je i tim lakim grijehom teško uvrijedio Boga.

2. Njemu se dogodilo ono, što i ljudima u nekom predašnjem boju, koji su zato pali, jer su se polakomili za srebrom, koje bijaše darovano idolima, a zabranjivao ih je poželjeti zakon Mojsijev. I to nije bio težak grijeh, ali ih je Bog kaznio smrću na ovom svijetu. Da pak takve grijehe kazni Bog i na drugom svijetu u čistilištu, znao je dobro Juda i drugi Židovi; zato su dali, da se prinese žrtva za preminule, da im se oproste grijesi.

3. U Saula smo vidjeli kako je počeo s malim grijesima, a završio s velikim. Zato treba da se čuvamo i lakih grijeha, jer čovjek navikne na griješenje, te ga laki grijesi vode u smrtne grijehe.

IV. 171. Tko čini laki grijeh? Laki grijeh čini, tko prestupi zakon Božji ili u maloj stvari ili ne posve svojevoljno. — 172. Zašto treba da se čuvamo i lakih grijeha? Treba da se čuvamo i lakih grijeha zato: 1) što i lakim grijehom vrijeđamo Boga, 2) što gubimo mnoge milosti, koje bi nam Bog inače dao, 3) što nas malo pomalo vode u smrtne grijehe. — 173. Kakovu kazan dobavljamo sebi lakim grijehom? Lakim grijehom dobavljamo sebi vremenitu kazan na ovom svijetu ili na drugom u čistilištu.

V. Ima na svijetu zla svake vrste: siromaštva, bolesti, žalosti. Ali najveće je zlo grijeh, jer od njega i sva zla dolaze. Pa i laki grijeh veće je zlo nego ikakvo drugo zlo na svijetu; jer i laki grijeh teška je uvreda Boga, i Bog ga kazni najtežim nevoljama. Ako se ogledamo po svijetu, vidjet ćemo bijedu, nezadovoljstvo, nemir. A svemu tomu uzrok su mnogi laki grijesi, što ih ljudi lakomisleno čine, a njima često sebi i drugima pribavljaju suvišne brige, žalosti, srdžbe. Tu je propuštanje molitve, manja proklinjanja, kojima su navikli i viši i niži, bogmanja bez potrebe, uzaludna izgovaranja imena Božjega, male ali dosadljive neposlušnosti dječje, podrugivanja tuđim slabostima, kićenje, težnja za zabavama, radoznalost, male krađe, nepotrebno trošenje, duže spavanje, ljenjarenje, igranje, ogovaranja bez velike štete, slavičnost i t. d. Nije dakle čudo, da od tolikoga broja grijeha postaje nesnosno. Ako jedan komarac ili jedna mala muha zadaje čovjeku neugodnosti,

koliko je tek zlo bilo u Egiptu od onih silnih komaraca i muha! Ali ni ta muka Egipćana nije ništa prema onoj muci, što ih rađaju laki grijesi, jedno, što sami sobom donose zlo, a drugo, što i Bog za kazan tih grijeha šalje jade još teže.

Ako su teške muke na zemlji, koje se trpe radi malih grijeha, ne će biti manje, pače daleko veće su muke, koje se trpe radi njih u čistilišnom ognju.

Kad pak znamo, da onima, koji čine lake grijehe, Bog uskraćuje mnoge milosti, te ih laki grijesi vode u smrtne: tko dakle da se ne čuva i od lakih grijeha, osobito kad zna, da su i laki grijesi uvreda Boga najsvetijega i najvišega? K tomu mi ne znamo točno granica, gdje svršava laki grijeh i počinje se smrtni. Zato bojmo se svakoga grijeha. Primimo k srcu opomene staroga Tobije, kojima je opominjao svojega sina: »Svega vijeka svojega na umu imaj Boga i čuvaj se, da ikada pristaneš na grijeh i zanemariš zapovijedi Gospodina Boga svojega... Ne boj se, sine moj, ubog život doduše provodimo« — nije to najveće zlo — »ali ćemo imati mnogo dobra, ako se budemo bojali Boga i uklanjali se svakomu« — dakle i lakomu — »grijehu, i činili dobro« (Tob. 4, 6. 23.). Lijepo je čuti i poslušati riječi narodne pjesme, kad Jevrosima majka ovako govori Kraljeviću Marku: »Nemoj, sine, izgubiti duše! Bolje ti je izgubiti glavu, nego svoju ogriješiti dušu.«

IV. GLAVNI GRIJESI.

(D. K. 174—176).

I. Čovjek ponavljanjem nauči svaki posao, da ga obavlja glatko i s voljom. Nažalost tako je i s grijehom. Tko često ponavlja jedan grijeh, dobije volju i sklonost k tomu grijehu. U njega se razvije zla želja ili požuda, a kad požuda osili, zove se strast. Što je strast silnija, to joj se čovjek teže opire i ona ga vodi dalje u grešna djela. Tako čujemo da je netko strastven pušač, ali i strastven kartaš, pa strastven pijanica i t. d.

No te grešne strasti ne ostanu same. Jedna grešna želja rađa druge. iz jedne strasti dolazi druga, iz jednoga grijeha izviru drugi grijesi. Vidjeli smo kod Saula, da je bio ohol, ta ga oholost zavela na neposlušnost i lakomost. Slavičan budući zavidio je Davidu njegovo junaštvo i slavu, iz zavisti izišla srdžba i želja, da svojega takmaca ubije. Sedam je osobitih takvih grijeha, koji su izvor drugim grijesima, i zovu se glavni grijesi.

II. 1. David i Goljat ili ponižena oholost. Filisteji skupe vojsku, da udare na Izraelce; a Izraelci stanu naprotiv njima. Filisteji stajahu na jednom brdu, a Izraelci na drugom, a između njih bijaše dolina. Tada izađe iz vojske filistejske čovjek po imenu Goljat, visok šest lakata i pedalj, strašno naoružan, te stane vikati Izraelcima: »Izberite jednoga

između sebe, da se bijemo udvoje. Ako on mene pogubi, bit će Filisteji vama sluge; ako pak ja pogubim njega, vi ćete služiti nama.« Još govoraše Filistejin: »Osramotio sam danas vojsku izraelsku.« Saul i Izraelci bili su u strahu. Tako je izlazio Filistejin jutrom i večerom četrdeset dana. U to dođe u vojsku izraelsku David, da pohodi braću svoju, koja su bila pošla u rat. Pa kad se razgovarao s njima, dođe opet Goljat i stade govoriti one riječi. David čuje od ljudi, da je Saul obećao kćer svoju za ženu i silno blago onomu, koji bi Filistejina pogubio. David nije mario za darove, ali mu je bilo žao, što je Filistejin sramotio vojsku Boga živoga, pa otide k Saulu i reče mu, da je on gotov poći i biti se s Filistejinom. Saul reče Davidu: »Ti si još dijete, a on je vojnik od mladosti.« A David reče Saulu: »Kad sam ja pasao ovce, pa je došao lav ili medvjed, ja sam ga ubio. Gospodin, koji me je izbavio od lava i medvjeda, sačuvat će me i od toga Filistejina.« Nato Saul obuče Davida u svoje odijelo: dade mu kacigu, oklop i mač; ali David nije na to navikao, pa skine to sa sebe i uzme svoj štap i na potoku izabra pet glatkih kamena i metne u torbu, uzme praću u ruku i pođe na Filistejina. A Filistejin, kad vidje Davida, podrugnu mu se i reče: »Zar sam ja pseto, da ideš na me sa štapom? Hodi, da napitam ptice i zvijeri tvojim mesom.« A David reče Filistejinu: »Ti ideš na me s mačem i kopljem, a ja idem na te u ime Gospodina Boga, čiju si vojsku grdio, i Gospodin će te dati meni u ruke.« A kad se Filistejin približi Davidu, David brže bolje izvadi kamen i baci ga iz praće, te pogodi Filistejina u čelo, te pade ničice na zemlju. Onda pritrči i stane na Filistejina, izvadi njegov mač i odsiječe mu glavu. Kad su vidjeli Filisteji, da je pao njihov junak, pobjegoše, a Izraelci ih potjeraše.

Tako je Goljat griješio ohološću: sebe precjenjivao, druge prezirao i nije dao Bogu dužnu čast.

2. Giezije ili guba od lakomosti. Naman, vojvoda kralja sirskoga, bijaše čovjek hrabar i bogat, ali gubav. Žena njegova imaše robinju Izraelku, koja reče svojoj gospodarici: »Kad bi gospodar moj bio kod proroka u Samariji, zacijelo bi ga iscijelio od gube.« Naman otide u Samariju, a kad Elizejču, da dolazi k njemu, poruči mu: »Idi i okupaj se sedam puta u Jordanu, i očistit ćeš se.« Tada se rasrdi Naman i reče: »Mislio sam, da će izaći k meni i prizvati ime Gospodina Boga svojega i dotaći se rukom gube i iscijeliti me. Nijesu li vode u Damasku bolje od svih voda izraelskih?« Ali mu sluge rekoše: »Oče, da ti je prorok rekao što veliko, ne bi li učinio? Koliko više sad, kad ti je to samo rekao!« Tada otide, okupa se i tijelo mu je postalo kao u maloga djeteta. Vrati se k Elizeju i kaže: »Zaista sad znam, da nema drugoga Boga do u

Izraelu. Primi dar!« Ali Elizej reče: »Tako da je živ Gospodin, ne ću uzeti.« I Naman otide.

Giezije, sluga Elizejev polakomi se za blagom Namanovim, pa potrča za njim i reče mu: »Gospodar moj posla me k tebi. Sad su baš došla k njemu dva učenika, pa te moli za njih talenat srebra i dvoje haljine.« Naman mu reče: »Uzmi i dva talenta!« te mu dade i dvoje haljine i posla sluge, da mu to nose. Giezije došavši blizu kuće, uzme im stvari iz ruku, sakri ih u kući i dođe pred Elizeja. Elizej ga zapita: »Otkuda, Giezije?« A Giezije mu odvrati: »Nikud nije išao tvoj sluga.« Ali mu Elizej reče: »Nije li moje srce bilo ondje, kad je čovjek sišao s kola preda te? Sad si dakle dobio srebra i haljina, možeš kupiti maslinike i vinograde — ali i guba Namanova prionut će za te i potomstvo tvoje«. I otide od njega gubav kao da je snijeg po njemu pao.

Tako je Giezije griješio lakomošću, jer se pohlepio za novcem i blagom. Takvi lakomci ne pomažu druge u potrebi.

3. Radi bludnosti izgiba gotovo cijelo pleme Benjaminovo. U vrijeme sudačko dogodilo se ovo gadno djelo. Neki čovjek levit vraćao se sa ženom svojom od njezine rodbine, pa ga noć zatekla u Gabai, gradu u plemenu Benjaminovu. Tu ga nije nitko htio primiti na stan, dok mu se nije smilovao jedan siromašan starac. Kad su u toga starca večerali, sleti se razuzdana čeljad kod kuće toga starca, te nijesu mirovali, dok taj čovjek nije poslao svoju ženu napolje. Bezbožnici su ženu zlostavljali cijelu noć. Ujutro jedva se dovukla do vrata kuće, gdje je bio njezin muž, i tu je na vratima pala mrtva. Muž njezin našavši ju mrtvu digne je na magarca i otide kući. Isiječe mrtvo njezino tijelo na dvanaest komada razglašujući što se dogodilo. Sav se narod digne na ljude u Gabai, pobije mnoštvo i zakle se, da ne će svojih kćeri udavati za ljude plemena Benjaminova.

Tako su ljudi u Gabai griješili bludnošću, što su mislili, željeli, govorili i činili stvari, koje vrijeđaju stidljivost.

4. Saul iz zavisti progoni Davida. Kad je ono David nadvladao Goljata i vojska se izraelska vraćala iz boja, žene izlažahu iz gradova pjevajući i igrajući. I pjevahu govoreći: »Saul ubi tisuću, a David deset tisuća.« Nato se razgnjevi Saul, jer mu te riječi nijesu bile po volji, te reče: »Davidu dadoše deset tisuća, a meni samo tisuću. Šta mu još treba nego samo kraljevstvo?« Od toga dana gledaše Saul poprijeko Davida. A kad ga sjutradan napade zli duh, a David mu udarao u harfu kao u druge dane, Saul se baci kopljem na Davida, da ga pribije uza zid. Ali mu se David izmače dva puta. Saul se stao još više bojati od Davida, pa da ga ukloni od sebe, načini ga tisućnikom i obeća mu svoju kćer za ženu,

samo da ratuje na Filisteje misleći, da će pasti od Filisteja. A kad je vidio, da je David sretan u boju, poboja ga se još više i osta mu neprijatelj za sve dane.

Tako je Saul griješio zavišću: žalostio se radi tuđe sreće, a veselio se tuđemu zlu.

5. Ezav radi neumjerenosti prodaje svoje prvenaštvo. Izak i Rebeka nijesu imali dugo vrijeme djece. Poslije dvadeset godina, kako su bili oženjeni, rodi Rebeka dva sina blizanca. Jedan od njih bio crven i rutav i nazvali su ga Ezav; a drugi bijaše gladak po tijelu, i dadoše mu ime Jakob. Ezav posta lovac i ratar, a Jakob bijaše čovjek krotak, te se bavio pod šatorom (kućnim poslom uz majku). Izak je više ljubio Ezava, jer je rado jeo lova njegova, a Rebeka je pazila Jakoba. Jednom je Jakob skuhao leće, a Ezav je došao umoran iz polja. I reče Ezav Jakobu: »Daj mi da jedem toga jela crvenoga, jer sam gladan.« A Jakob mu reče: »Prodaj mi prvenaštvo svoje.« Ezav odgovori: »Što će mi prvenaštvo, kad evo umirem od gladi?« A Jakob mu reče: »Zakuni mi se danas.« I on mu se zakle i tako prodade svoje prvenaštvo Jakobu. I tako uzevši hljeba i jela od leća najede se i napi se pa otide ne mareći, što je prodao prvenaštvo.

Tako je Ezav griješio neumjerenošću, kojom griješi svaki, ako previše ili pohlepno jede i pije.

6. Ezav se srdi na brata. Kad je Izak ostario i oči mu potamnjele, dozva Ezava i reče mu: »Idi u polje, pa ako što uloviš, zgotovi mi, da jedem, pa da te blagoslovim, prije nego umrem.« To čuje Rebeka, pa kad je Ezav otišao napolje, reče Jakobu: »Poslušaj, sine, savjet moj, pa donesi dva jareta da ih zgotovim pa ćeš ih donijeti ocu, da jede i da te blagoslovi.« A Jakob reče: »Ako me otac prepozna, bojim se da ne navučem na se prokletstvo mjesto blagoslova.« A mati mu reče: »Neka to prokletstvo bude na meni, samo poslušaj glas moj.« Tada otide i donese, a mati zgotovi jelo, obuče Jakoba u haljine Ezavljeve, obloži mu ruke i vrat jarećim kožicama i pošlje ga s jelom k ocu. Jakob ušavši k ocu reče: »Oče, sjedi i jedi lova mojega, pa me blagoslovi.« Izak reče: »Pristupi bliže, da te opipam i okušam, jesi li ti sin moj Ezav.« I on pristupi; a Izak opipavši ga reče: »Glas je Jakobov, ali ruke su Ezavljeve.« I ne pozna ga, te jede i reče mu: »Cjeluj me, sine!« A sin ga cjeliva. Nato ga otac blagoslovi veleći: »Bog ti dao rose nebeske i roda zemaljskoga, žita i vina izobila. Narodi ti služili. Budi gospodar braći svojoj. Bio proklet, tko tebe usproklinje, a blagosloven, koji tebe uzblagosilja.« — Tek što Jakob iziđe, dođe Ezav, pa reče ocu: »Oče, jedi lova sina svojega, pa me blagoslovi.« Nato se prepade Izak pa kaže: »A tko je onaj, koji je bio prije ovdje? Blagoslovio sam ga, i on će ostati blagosloven.« Nato Ezav zajauče

iza glasa i reče: »Blagoslovi i mene, oče!« A on mu reče: »Brat tvoj dođe s prijevarom i odnese tvoj blagoslov. Ti ćeš bratu svomu služiti, ali će doći vrijeme, kad ćeš zbaciti jaram njegov sa sebe.« Otada omrznu Ezav ljuto na brata, te govoraše: »Doći će žalosni dani na oca mojega, jer ću ubiti brata svojega.« Kad to javiše Rebeci, reče Jakobu: »Ustani i bježi k bratu mojemu i ostani kod njega, dok prođe srdžba brata tvojega i utaži se gnjev njegov.« A Izaku reče: »Omrzao mi je život poradi žena Ezavljevih, kćeri ove zemlje. Ako se kojom od njih oženi i Jakob, našto mi život?« Tada dozva Izak Jakoba i reče mu, neka otide k rodu Rebečinu i odanle uzme sebi ženu. Tako Jakob ostavi kuću roditeljsku.

Kako je prije Ezav griješio neumjerenošću, tako je sad griješio srditošću, kojom griješi tko se prekomjerno razjari ili se da zanijeti na osvetu, kletve i psovke.

7. Izraelci radi lijenosti ne dolaze u zemlju obećanu. Preko godinu dana bavili su se Izraelci pod Sinajom, a onda se podiže oblak nad šatorom zavjetnim i Izraelci pođu od Sinaja prema pustinji Faran. Kad su tako išli tri dana hoda, stade narod mrmljati na Gospodina tužeći se, da mu je teško. Tada se razgnjevi Gospodin i raspali se oganj na njih i sažeže krajnji dio okola (one, koji su se lijenili i zaostajali). — Poslije toga stanu tražiti mesa izgovarajući se, da su iznemogli. A kad im je Bog poslao prepelice, tako su ih neumjereno jeli, da je došao pomor među njih. Mjesto, gdje su ukopali umrle, nazva se zato lakomo groblje. — Potom dođu u Kades, na južnu među zemlje obećane. Odanle pošlje Mojsije dvanaest uhoda, da vide kakva je zemlja, kakvi su u njoj gradovi i ljudi. Uhode se vrate poslije četrdeset dana i donesu rodova zemlje i grozd, što su ga dvojica ponijeli na moci, pa kažu: »Zemlja je lijepa i može se reći, da njom teče mlijeko i med.« No neki stanu govoriti i plašiti narod: »Tamo su jaki gradovi i ljudi su ondje kao divovi. Mi smo bili prema njima kao skakavci.« Nato se narod uplaši i bojeći se napora i boja s tim narodima stane vikati: »Bolje da smo umrli u Egiptu ili da pomremo u ovoj pustinji. Postavimo si vođu i vratimo se u Egipat.« Jozua i Kaleb stanu miriti narod: »Zemlja je dobra, ako je Gospodin milostiv, odvest će nas u nju. Gospodin će biti s nama.« No narod ih htjede zasuti kamenjem. Nato se razgnjevi Gospodin i reče: »Nijedan od onih, koji su me uvrijedili, ne će vidjeti zemlje, koju sam obećao ocima njihovim. Lutat će u pustinji četrdeset godina, dok se ne istrijebe tjelesa njihova.«

Tako su Izraelci griješili lijenošću, jer su se žacali napora i muka, da dobiju zemlju obećanu; tako griješe oni, koji ne će da rade, zanemaruju dužnosti kršćanske i svojega staleža.

III. 1. Mnogi primjeri i riječi Sv. Pisma kazuju nam težinu tih sedam glavnih grijeha. »Početak je čovječjoj oholosti odmetnuti se od Boga; jer je od onoga, koji ga je stvorio, odstupilo srce njegovo. Početak je svemu grijehu oholost; tko u njoj ostane, napunit će se prokletstva i naposljetku će ga ona upropastiti« (Crkv. 10, 14, 15). »Oholost ide prije poniženja, a smjerna duhom stiže slava« (Priče 29, 23). »Gospodin se suprotí oholima, a poniznima daje milost« (Jak. 4, 6).

2. »Skupost i srebroljublje korijen je svijuh zala« (I. Tim. 6, 10). »Lakomac zatire svoju kuću, a tko mrzi na poklone, živjet će« (Priče 15, 27). Nijedan tvrdica ne će imati dijela u kraljevstvu Božjem« (Ef. 5, 5). »Ne budite srebroljupci, budite zadovoljni onim, što imate« (Hebr. 13, 5).

3. Bludnost... da se i ne spominje među vama« (Ef. 5, 3). »Tko hrani bludnice, gubi imutak« (Priče 29, 3). »Koji idu k ženi tuđoj, ne će se vratiti niti će se naći na putu života« (Priče 2, 19). »Pazi na misli svoje i ne gledaj na laskanje žene, jer su slatke usne bludnice, ali posljedak je gorči od pelina... Ne daj časti svoje drugima... da ne ridaš na posljetku, kad si uništio tijelo svoje« (Priče 5, 3 sl.).

4. »Jedan drugoga iz zavisti ubija« (Mudr. 14, 24). »Ne ću se družiti sa zavišću, što izjeda« (Mudr. 6, 25). »Truhlež je u kostima zavist«. »Ne tražimo lažne slave zavideći jedan drugomu« (Gal. 5, 26).

5. »Čuvajte se, da tjelesa vaša ne otežaju žderanjem i pijanstvom« (Luk. 21, 34.) »Mnogi hode kao neprijatelji križa Kristova, kojima je trbuh Bog« (Fil. 3, 18). »Ne budi među pijanicama i izjelicama, jer pijanica i izjelica osiromašit će i spavač oblačit će se u prnje« (Priče 23, 20). »Komu jao? Komu udarci ni zašto? Zar ne onima, koji sjede kod vina?« (Priče 23, 29). »Vino je stvoreno za veselje, a ne za pijanstvo... Vino, kad se mnogo pije, čini draženje i srdnju i mnoge pogibli« (Crkv. 31, 35 sl.). »Zbog pijanstva mnogi su umrli, a koji je uzdržljiv (apstinent), uzdrži život« (Crkv. 37, 34).

6. »Neka te ne nadvlada srdžba, da koga tlačiš« (Job. 36, 18). »Srdžba počiva na krilu ludoga« (Prop. 7, 10). »Odnesi srdžbu iz srca svojega i ukloni zloću« (Prop. 11, 10). »Svaka gorčina i gnjev i ljutina i hula i vika da se uzme od vas sa svakom pakošću« (Ef. 4, 3).

7. »Besposličarenje nauči mnogoj zlobi« (Crkv. 33, 29). »Dokle ćeš, ljenivče, ležati? Dok malo prospavaš, dok malo prodrijemlješ, dok malo sklopiš ruke, utom će doći siromaštvo tvoje kao putnik (brzo) i oskudica kao oružan čovjek (da joj se ne možeš oteti)« (Priče 6, 9 sl). »Tko ne radi, neka i ne jede« (II. Sol. 3, 10). »Lijenoga slugu bacite u tmine najkrajnje« (Mat. 25, 30).

Po tim primjerima i riječima vidimo, kako iz tih glavnih grijeha izlaze drugi, zato se i zovu glavni, jer su glavni izvor drugim grijesima. Iz oholosti izvira neposlušnost, bezvjerje, zavist, mržnja; iz skuposti dolazi prevara, krađa; bludnost rađa nevjeru, svađu, duševnu sljepotu, duševne i tjelesne bolesti, nemir, očaj, ubistvo i samoubistvo; zavist je mati opadanju, klevetanju, mržnji, ubistvu; neumjerenost ima za potomstvo prosipavanje, krađu, bludnost, svađe, psovke, tučnjave, ubistva; to su obično i djeca srditosti. Iz lijenosti se legu zanemarivanje dužnosti, siromaštvo, krađa, nečistoća, dosada i mržnja na život, zapuštanje molitve i drugih vjerskih dužnosti, a tim je otvoren put »svakoj zlobi«, koja napokon baca lijenčine u tmine najkrajnje.

IV. 174. Koje su još osobite vrste grijeha? Osobite vrste grijeha jesu još ove: 1) sedam glavnih grijeha, 2) šest grijeha protiv Duha Svetoga, 3) četiri u nebo vičuća grijeha, 4) devet tuđih grijeha. — 175. Koji su glavni grijesi? Glavni grijesi jesu ovi: 1) oholost, 2) skupost, 3) bludnost, 4) zavist, 5) neumjerenost u jedenju i pijenju, 6) srditost, 7) lijenost. — 176. Zašto se ovi grijesi zovu glavni? Ovi grijesi zovu se zato glavni, što su glavni izvor drugim grijesima.

V. Za svaki grijeh pogotovo pak za glavne grijehe vrijedi opomena knjige Crkvenice (21, 1—4): »Sinko, ako si sagriješio nemoj više griješiti; nego i za pređašnje grijehe moli, da ti se oproste. Bježi od grijeha kao od zmije; ako im se približiš, uhvatit će te. Zubi su lavovi zubi njegovi, koji ubijaju duše ljudske. Kao mač oštar na obje strane svako je bezakonje, i rani njegovoj nema lijeka.« Pripovijeda neka priča, da je nekad živjela neman nekakva sa sedam glava, pa ju je imao ubiti junak Heraklo. Kad je odsjekao samo jednu glavu, iz te glave poraslo ih je više. Videći to uze goruće ugarke pa je njima potpaljivao vratove zmiji, dok je nije udavio. Ta je neman sedam glavnih grijeha, zato ih i pjesnik (Došen) zove Aždaja (zmija) sedmoglava. Čovjek ima mrziti na svaki od tih glavnih grijeha i ni s jednim ne smije biti u prijateljstvu, jer će brzo iz jednoga grijeha izrasti njih više i uhvatiti ga svojim strašnim zubima, da ga tako lako ne puste. S njima nema primirja ni pogađanja, ni prijateljstva: ako ti ne nadvladaš tih nemani, one će nadvladati i upropastiti tebe.

To su one groznice, od kojih ćemo umrijeti, ako ih se s milošću Spasiteljevom ne oslobodimo, kojima je bila slika groznica, od koje je Isus iscijelio punicu Petrovu (Luk. 4, 38, 39). Sv. Ambrozije govori: »Možda je u slici one žene bilo bolesno naše tijelo od različitih groznica opačina, i bilo upaljeno svakojakim teškim zamama požuda. Jer mogu reći, da nije manja groznica ljubavi nego vrućine. Tako ljubav raspaljuje duh, a vrućina tijelo. Naša je groznica skupost, naša

je groznica pohota, naša je groznica razbludnost, naša je groznica oholost, naša je groznica srditost« (Brev. Fer. V. p. Dom. III. Quad).

V. GRIJESI PROTIV DUHA SVETOGA.

(D. K. 177—178.)

I. Kad čovjek često ponavlja grijeh, privikne se tomu grijehu, i to se zove grešna navika. Grijeh tako oblada čovjekom, da mu ga se sve teže osloboditi. Čovjek izgubi nadu, da se može popraviti, pa se zato ni ne trudi o tom, da se popravi. To smo vidjeli kod Kaina, koji je mislio, da mu je grijeh tako velik, te mu se ne može oprostiti. Tako je očajao o milosti Božjoj. Drugi opet ne će da se ostavi grijeha, jer se preuzetno ufa u milosrđe Božje misleći, da će se spasiti, ako i ne čini pokore, kako smo vidjeli kod I. zapovijedi Božje, govoreći o ufanju. Ako mu i sine svjetlost milosti, koja ga odvraća od zla puta, on otkreće oči od nje; ako ga savjest kori i ljudi opominju, on ostaje na sve to gluh. Tako hotimice ostaje u nepokori. A budući da se ne kaje, ne može mu se ni grijeh oprostiti.

Kako se posvećivanje i dijeljenje milosti pripisuje Duhu Svetom, to onaj, koji tako odbija milost Božju, griješi protiv Duha Svetoga. A za grijeh protiv Duha Svetoga veli Spasitelj, da se ne opraštа ni na ovom ni na drugom svijetu.

II. 1. Jednom su doveli k Isusu čovjeka, koji je bio slijep i nijem. To je učinio čovjeku đavo, koji bijaše u njemu. Isus iscijeli toga očvjeka tako, da je govorio i gledao. Svi su se ljudi divili tomu i govorili: »Nije li ovo Sin Davidov? Nije li to Spasitelj, koji ima doći na svijet?« A farizeji čuvši, što narod govori, rekoše: »Ovaj ne izgoni đavola nego preko Belzebuba, kneza đavolskoga.« — A Isus znajući pomisli njihove reče im: »Svako kraljevstvo razdijeljeno u sebi opustjet će i svaki grad ili dom razdijeljen u sebi propast će. Pa ako sotona izgoni sotonu, kako će onda ostati kraljevstvo njegovo? Ako ja preko Belzebuba izgonim đavole, sinovi vaši preko koga ih izgone?« Zašto to ne kažete drugim svojim ljudima, koji također izgone đavole imenom Božjim? »Zato će vam oni biti suci«, posvjedočit će na sudnjem danu, da ovo iz zlobe govorite na mene. »Ako pak ja Duhom Božjim izgonim đavole, onda je došlo k vama kraljevstvo Božje«, a ukinut će se kraljevstvo đavolje. »Jer kako može tko ući u kuću jakoga i pokućtvo njegovo oteti, ako najprije ne sveže jakoga? i onda će kuću njegovu oplijeniti.« Ja sam jači od đavola, jer ga izgonim, zato ću mu i oteti one, koje drži u svojoj vlasti. A vi se protivite spasenju ljudi, koje dolazi od mene; jer se protivite meni i odvraćate druge, da ne vjeruju u mene, Spasitelja. »Tko

nije sa mnom, protiv mene je; i tko sa mnom ne sabira, prosipa.«

»Zato vam kažem: Svaki grijeh i hula oprostit će se ljudima; ali hula na Duha Svetoga ne će se oprostiti ljudima. I ako tko reče riječ na Sina čovječjega, oprostit će mu se; ali tko reče riječ na Duha Svetoga, ne će mu se oprostiti ni na ovom svijetu ni na onom, koji ide« (Mat. 12, 22—32).

Zloba, u kojoj su farizeji sve više rasli gledajući čudesa Isusova, bila je tako velika, da nijesu htjeli priznati očitih čudesa Kristovih; tako su bili zaslijepljeni, te su govorili, da Isus pomoću đavola izgoni đavole. Lijepo im Isus kaže, da je to ludo pomisliti, jer bi tim sotona bio sam proti sebi. To, što su se farizeji protivili očitoj istini vjere, koju je narod priznao nazvavši Isusa »sinom Davidovim« ili Spasiteljem, zove Isus, da je grijeh na Duha Svetoga, koji se ne će njima oprostiti, jer ne će imati kajanja. To je dakle jedan od grijehova na Duha Svetoga: protiviti se priznatoj istini kršćanske vjere.

2. Kad su Židovi uhvatili sv. Pavla u hramu jeruzalemskom, bili bi ga ubili, da ga nije izbavio rimski pukovnik Lizija s vojnicima i potom ga poslao pod jakom stražom k upravitelju židovske zemlje Feliksu u Cesareju. Onamo su došli i Židovi, da tuže Pavla govoreći, da diže bunu na Židove po svem svijetu i da je htio oskvrniti hram. Pavao se lako obranio, da nije tako, nego da ga Židovi zato progone, jer propovijeda Krista i uskrsnuće njegovo.

Feliks je poznavao kršćansku vjeru, pa nije radi toga htio osuditi Pavla; ali ga opet radi Židova nije htio pustiti iz tamnice, nego zapovjedi stotiniku, da mu bude blag, i nijednomu od njegovih da ne zabranjuje posluživati ga. A poslije nekoliko dana došavši Feliks s Druzilom, ženom svojom, koja bijaše Židovka, dozva Pavla, da čuje od njega vjeru u Isusa Krista. Ali kad Pavao govoraše o pravici i o čistoći i o sudu, koji će biti, uplaši se Feliks i odgovori: »Idi zasad; a u zgodno vrijeme dozvat ću te.« Usto se i nadaše, da će mu Pavao dati novaca, zato ga i često dozivaše i razgovaraše se s njim. A kad se navršiše dvije godine, izmijeni Feliksa Porcije Fest. Feliks pak hoteći Židovima učiniti na volju ostavi Pavla u tamnici.

Feliks nije htio slušati Pavla, kad je govorio o pravici, o čistoći i o sudu. On je bio nepravedan, podmitljiv i nečudoredan čovjek. Kad je Pavao stao govoriti o grijesima, što ih je činio Feliks, nije ga taj htio slušati: tako je odbijao od sebe spasonosne opomene, i on je griješio protiv Duha Svetoga.

III. 1. Tako smo čuli za više grijeha protiv Duha Svetoga. Ima ih na broju šest. Prvi je grijeh ufati se preu-

zetno u milosrđe Božje. To su činili Židovi u vrijeme Jeremijino nadajući se, da ih Bog ne će predati za kazan Babiloncima u ruke poradi hrama jeruzalemskoga. To su činili Židovi i u vrijeme, kad je sv. Ivan Krstitelj propovijedao pokoru. K njemu je dolazilo mnoštvo ljudi iz Jeruzalema i iz sve Židovske i on ih je kršćavao u Jordanu, te su priznavali svoje grijehe. Videći drugi narod dolazili su i mnogi farizeji i saduceji, da ih Ivan krsti. A Ivan im reče: »Legla zmijina! Tko vam je kazao, da bježite pred gnjevom, koji ide? Činite dakle rod dostojan pokore i ne mislite u sebi govoreći: Imamo oca Abrahama; jer vam kažem, da Bog može iz kamenja ovoga podići djecu Abrahamovu. A već je i sjekira položena na korijen drvetu. Svako dakle drvo, koje ne nosi dobra roda isjeći će se i u oganj baciti.« Farizeji i saduceji su mislili, da Bog ne će njih — djecu Abrahamovu — baciti u pakao. Zato nijesu htjeli činiti prave pokore za grijehe. Što su dolazili k Ivanu, bilo je samo zato, da se pred svijetom pokažu. Ivan im je govorio, da ih to ne će spasti, što su djeca, rod Abrahamov po krvi. Prava su djeca Abrahamova oni, koji žive po vjeri čineći dobra djela, a to mogu biti i neznabošci, koji se obrate k Bogu. A Židovi, koji se samo uzdaju, što su rod Abrahamov, a ne čine rado pokore, bit će bačeni u pakao.

2. Drugi je grijeh protiv Duha Sevtoga očajavati o milosti Božjoj, kako je činio Kain i Juda, koji su mislili, da im Bog ne će oprostiti grijeha, pa se nijesu pravo kajali ni marili o tom, da se poprave, nego se dali i na druge grijehe i u njima ostali. Kain je i dalje ubijao ljude; Juda je poslije izdaje bacio novce u hram i tako hram skvrnio, a onda se objesio. Tako Kainu i Judi nijesu oprošteni grijesi ni na ovom ni na drugom svijetu.

3. Treći je grijeh protiv Duha Svetoga: protiviti se priznatoj istini kršćanske vjere, kako su činili Židovi gledajući očita čudesa Kristova. To su činili i Balovi svećenici, kad su vidjeli čudo — oganj s neba — kojim je Gospodin pokazao, da je on pravi Bog, pa se ipak nijesu htjeli Bogu pokloniti niti ostaviti neznaboštva. Tako su ostali i poginuli u grijehu. — Kad su sveti Pavao i Barnaba propovijedali na otoku Cipru, dozva ih k sebi namjesnik Sergije Pavao želeći, da čuje riječ Božju. No tamo se nalazio neki Žid i vračar Elimas, koji im se stao suprotiviti nastojeći namjesnika odvratiti od vjere. A Pavao pun Duha Svetoga pogledavši na nj reče: »O puni svakoga lukavstva i svake prijevare, sine đavolji, neprijatelju svake pravde, zar ne prestaješ izvrtati pravih putova Gospodnjih? I sad eto ruke Gospodnje na te, i bit ćeš slijep, i ne ćeš vidjeti sunca za neko vrijeme.« I ujedamput napade na nj mrak i tama; i hodajući unaokolo tražaše, tko će mu pružiti ruku. Tada namjesnik, kad vidje, šta bi, vjerova diveći se nauci Gospodnjoj.«

Tako je s pravom izgubio svijetlo očiju, koji se hotimice protivio svijetlu i istini vjere.

4. Četvrti je grijeh zavidjeti Bližnjemu darove Božje, kako je činio Kain, kad je mrzio na brata i ubio ga. »A zašto ga je ubio?« pita Sv. Pismo (I. Iv. 3, 12), i odmah odgovara: »Jer Kainova djela bijahu zla, a brata mu pravedna.« Okorelomu je grešniku žao, kad vidi, da je drugi dobar. Tako grešnici govore za pravednika (Mudr. 2, 15 sl.): »Teško nam je i kad ga gledamo, jer je njegov život drukčiji od ostalih i putovi su njegovi drugi... Sramotom i mukom iskušajmo ga, da znamo blagost njegovu.« Zavedimo ga na grijeh. Ako nam to ne pođe za rukom: »osudimo ga na smrt najsramotniju.« — Elimasu bilo je žao, što je Sergije Pavao slušao nauku Isusovu, jer je vidio: ako namjesnik primi vjeru kršćansku, da ga više ne će držati uza se. Tako je iz svoje zemaljske koristi želio, da drugi ostane u nevjeri.

5. Peti je grijeh proti Duhu Svetomu: odbijati od sebe spasonosne opomene, kako je činio nesretni Feliks, koji nije htio slušati Pavla, kad je opominjući ga govorio o pravednosti i čistoći, o koje se mnogo Feliks ogriješio, pa o sudu, koji ga za grijehe čeka. Tako su odbijali od sebe spasonosne opomene i Židovi, na koje se tužio sv. Stefan govoreći: »Tvrdovrati i neobrezanih srdaca i ušiju! Vi se jednako protivite Duhu Svetomu, kao oci vaši, tako i vi... Kojega od proroka ne progoniše oci vaši? I pobiše one, koji su naprijed kazivali dolazak Pravednika, čiji izdajnici i krvnici vi sad postadoste« (Dj. ap. 7, 51 sl.). A taj Pravednik — Isus Krist — plačući govoraše gledajući grad Jeruzalem: »Jeruzaleme, Jeruzaleme! koji ubijaš proroke i kamenuješ poslane k sebi; koliko puta htjedoh skupiti čeda tvoja, kao što kokoš skuplja piliće svoje pod krila, i ne htjede! Eto će vam se ostaviti kuća vaša pusta (Mat. 23, 37, 38).

6. Kad tako grešnik odbija od sebe spasonosne opomene, pada i u šesti grijeh protiv Duha Svetoga: ustrajati hotimice u nepokori. Tako su griješili Židovi, književnici i farizeji, kojima je slika bila smokva, koja se na riječ Isusovu bila osušila onaj dan. Idući naime Isus u Jeruzalem ugleda smokvu kraj puta i dođe k njoj, ali ne nađe ništa na njoj do samo lišća, te joj reče: »Da ne bude na tebi roda nikad do vijeka.« I odmah usahnu smokva. Ta je nerodna smokva bila slika naroda židovskoga, napose njihovih poglavara, koji su ostali tvrdi u nepokajanju. Slični su bili faraonu, kralju egipatskomu, na koga je Bog slao deset zala, jedno za drugim, ne bi li pustio narod izraelski iz svoje zemlje; ali poslije svakoga čuda postalo je srce faraonovo tvrdo kao prije, te ne pusti naroda (II. Mojs. 7 sl.), dok ne pomriješe svi prvenci egipatski.

IV. 177. Koji su grijesi protiv Duha Svetoga? Grijesi protiv Duha Svetoga jesu ovi: 1) ufati se preuzetno u milosrđe

Božje, 2) očajavati o milosti Božjoj, 3) protiviti se priznatoj istini kršćanske vjere, 4) zavidjeti bližnjemu darove Božje, 5) odbijati tvrdokorno spasonosne opomene, 6) ustrajati hotimice u nepokori. — 178. Zašto se ovi grijesi zovu grijesi protiv Duha Svetoga? Ovi grijesi zovu se zato grijesi protiv Duha Svetoga, što se osobito protive Duhu Svetomu; jer njima čovjek njegovu milost hotimice prezire i odbija. — O tim je grijesima rekao Krist, da se »ne će oprostiti ni na ovom svijetu ni na onome« (Mat. 12, 32); to jest da se gotovo nikad ne će oprostiti, jer ljudi, koji tako griješe, gotovo nikad ne čine prave pokore.

V. Strašno je to čuti: da se neki grijesi ne opraštaju ni na ovom ni na drugom svijetu. Ali može li neizmjerna pravednost Božja drukčije činiti s grešnicima, koji od sebe odbijaju milost Božju, kad ih zove, nuka, opominje, da se poprave? Na putu je u konačnu propast mnoštvo ljudi današnjega doba, duševno bolesnih, koji tako zaziru od nauke kršćanske, kao što bolesno oko ne podnosi svijetla. Kao Elimas protive se jasnoj istini vjere; kao Židovi na riječi sv. Stefana zatiskuju uši, da ne čuju propovijedi i nauka kršćanskoga; kao Feliks boje se, da ne bi što čuli, čim bi im se mogla uznemiriti savjest. Ali ih napokon čeka i propast kao Jeruzalem. Da se i mi ne nađemo na putu propasti, slušajmo opomenu Duha Svetoga: »Danas ako čujete glas Gospodnji, ne dajte da otvrdnu srca vaša« (Ps. 4, 8).

VI. GRIJESI U NEBO VAPIJUĆI.

(D. K. 179—180.)

I. Govoreći o grijesima vidjeli smo, da ima lakih i teških ili smrtnih grijeha. No i među smrtnim grijesima ima nekih, koji su s v o j o m z l o ć o m veći od drugih, ističu se nad drugima. — Kad se komu kakvo zlo učini: ako tko koga udari, opsuje ili mu što uzme, onda oštećenik digne viku: ne bi li mu tko pritekao u pomoć, da ga izbavi od nasilnika. Kad nema pomoći ljudske, viče k nebu, zove pomoć Božju. Tako ima grijeha, kod kojih se čini ljudima velika nepravda, te za njih veli Sv. Pismo, da v i č u u n e b o.

II. 1. Tako smo čuli, da je sam Bog rekao Kainu, kad je ubio brata: »Glas krvi brata tvojega viče sa zemlje k meni. I sada da si proklet na zemlji, koja je otvorila usta svoja, da primi krv brata tvojega iz ruke tvoje« (I. Mojs. 10. 11).

2. Kad je ono Abraham ugostio Gospodina Boga, reče mu Gospod: »Vika Sodome i Gomore umnoži se, i grijeh je njihov postao vrlo težak«. Grijeh je njihov tako velik, kao da viče k Bogu za osvetu i zove kazan na ljude, koji ga čine. To je bio grijeh bludnosti protivu naravi, kojemu su bili Sodomljani podani i radi njega uništeni, te im nijesu pomogle ni molbe

Abrahamove. Dva anđela, koja su došla s Gospodom k Abrahamu, otiđu put Sodome i dođu na vrata gradska. Tu ih ugleda Lot i reče im: »Molim, gospodo, svrnite se u dom moj i ostanite ondje«. A oni rekoše: »Nikako, nego ćemo ostati na ulici«. No Lot poznajući zloću Sodomljana navali na njih, te se svrnu k njemu. Tek što su večerali i htjeli da legnu spavati, skupe se oko kuće Sodomljani i stanu zvati Lota, neka pusti iz kuće one mladiće, da ih sramote kao žene. No Lot im se opre i zatvori vrata. Kad su pak ljudi Sodomljani htjeli da razvale vrata, anđeli ih udariše sljepotom od najmanjega do najvećega. Lotu pak rekoše: »Imaš li koga svoga, izvedi ga iz grada, jer ćemo zatrti ovo mjesto«. To reče Lot dvama Sodomljanima, za koje je htio udati svoje kćeri, no njima se učini, da se šali. A kad bi ujutru, reku anđeli Lotu: »Ustani, uzmi ženu i dvije kćeri svoje, da ne pogineš s gradom«. A kad se stao ščinjati, uzeše za ruke njega i njegovu porodicu, te ih izvedoše izvan grada. I rekoše mu: »Izbavi život svoj i ne osvrći se natrag, niti stoj u svemu tome kraju, da ne pogineš.« Kad je Lot otišao podaleko i sunce se rađalo, pusti Gospod na Sodomu i Gomoru dažd od sumpora i ognja i zatre one gradove i sve stanovnike njihove. I žena njegova obazirala se natrag, te se prometnula u stup od soli. Na onome je mjestu Mrtvo more. (I. Moj. 19.)

3. Od sinova Jakobovih nastao je velik narod u Egiptu, te su ih se stali bojati kraljevi egipatski i gledali su, da ih zatiru, te se ne množe. Kralj egipatski faraon postavi nad njima nastojnike nad poslovima, da ih muče teškim rabotama. Ali što su ih više mučili poslovima, to su se Izraelci jače množili. Egipćani su se podrugivali Izraelcima i ogorčavali im život. Potom kralj zapovjedi babicama hebrejskim, da ubijaju hebrejske dječake, čim se rode. Ali su se babice bojale Boga, te nijesu činile po zapovijedi kralja egipatskoga. I Bog je učinio dobro babicama hebrejskim, te im je blagoslovio imutak. Tada zapovjedi faraon svemu narodu svojemu, da svako hebrejsko muško dijete bace u vodu, čim se rodi.

U to doba čovjeku od plemena Levijeva rodi se lijepo muško dijete. Mati ga krila tri mjeseca, a kad ga više nije mogla kriti, uzme košaricu od site i oblije smolom, metne dijete u nju i stavi je u trsku kraj rijeke. Sestra pak njegova stade podalje, da vidi, što će biti. Uto dođe kći faraonova, da se kupa u rijeci: pa kad ugleda košaricu, reče jednoj sluškinji, da je donese. Otvorivši je opaze u njoj dijete, gdje plače, pa joj se sažali i reče: »To je hebrejsko djetešce«. A sestra djetinja pristupi i reče kćeri faraonovoj: »Hoćeš li, da ti dovedem ženu Hebrejku, da ti odoji dijete?« Ona joj reče: »Idi, dovedi«. Tada sestra otide i dovede svoju mater. Faraonova joj kći reče: »Uzmi ovo dijete, i odgoji mi ga; ja ću ti platiti«. Tako mati toga djeteta odoji dijete i kad odraste, dovede ga

faraonovoj kćeri. Ona ga posini i nadjene mu ime Mojsije, to će reći »izvađen iz vode«.

Kad je Mojsije narastao muž, izide k braći svojoj, te vidje nevolju njihovu i čovjeka Egipćanina gdje bije nekoga Izraelca. On pomogne Izraelcu, te ubi Egipćanina. To djelo dođe do ušiju faraonu i on namisli Mojsija ubiti. No Mojsije pobjegne u zemlju Madijansku, gdje je jednomu čovjeku pasao ovce. Tu mu se jednom u ognju ukaže Gospodin Bog te mu reče: »Vidio sam nevolju naroda svojega u Egiptu i čuo sam vapaj njegov od tvrdine onih, koji nastoje nad poslovima. I znajući muku njihovu hoću da ih izbavim iz ruku egipatskih. Evo vapaj sinova Izraelovih dođe k meni, i vidjeh nevolju njihovu, kojom ih pritiskuju Egipćani. Nego hodi da te pošljem k faraonu, da izvedeš narod moj iz Egipta«. To je i Bog učinio poslavši teške kazne na Egipćane, koji su tlačili siromaški narod izraelski. (II. Mojs. 1, 2, 3.)

4. Čuli smo, kako je Jakob služio Labanu, a on ga htio oštetiti mijenjajući mu plaću. No Bog to nije dopustio. Jakob to priznaje govoreći Labanu: »Da nije Bog bio sa mnom, možebiti da bi me otpustio prazna; ali je Bog vidio nevolju moju i trud ruku mojih, pa te je pokarao«. (I. Mojs. 31.)

III. 1. Četiri su grijeha, za koje se veli, da viču u nebo. Tim se grijesima nanosi nepravda ljudima, koji si sami ne mogu pomoći niti prave zaštite naći pred sudom ljudskim, pa zovu samoga Boga, da to zlo osveti. — Po smrti Saulovoj izabere pleme Judino Davida za kralja, a druga su plemena ostala uz Izbozeta, sina Saulova. Izbozet je imao hrabra vojvodu Abnera; ali ga jednom prekorio, te je Abner otišao k Davidu i kazao mu, da će mu i ostala plemena predobiti. David je primio Abnera i otpustio ga u miru. No Joab, vojvoda Davidov, jedno da se osveti Abneru, što mu je nehotice ubio brata i bojeći se, da ne bi Abner došao na njegovo mjesto, pođe za Abnerom i ubije ga iz potaje. Kad je to čuo David, reče: »Čist sam ja i kraljevstvo moje od krvi Abnerove«. David priredi sjajan pogreb Abneru i učini mu svaku čast mrtvu, ali se nije usudio pogubiti Joaba, jer je uz njega bila vojska, a David se još nije dosta utvrdio u kraljevstvu. »Gospod neka plati onome, koji čini zlo prema zloći njegovoj«, bile su njegove riječi. Poslije je svojemu sinu Salomonu naložio, te je radi toga ubistva kaznio Joaba smrću. Takav grijeh činili su Židovi i svi oni, koji su ubijali poslanike Božje: proroke i apostole. Zato je Isus govorio književnicima i farizejima: »Teško vama, koji zidate grobove prorocima, a vaši su ih ocevi ubili. Doista svjedočite, da odobravate djela otaca svojih; jer ih oni ubiše, a vi im grobove zidate (želeći tim pokriti grijehe svojih otaca). Zato i mudrost Božja veli: Poslat ću im proroke i apostole, i od njih će jedne ubiti i prognati, da

se ište od roda ovoga krv svih proroka, koja je prolivena od postanka svijeta, od krvi Abelove do krvi Zaharijine, koji je poginuo među hramom i oltarom. Da, kažem vam, iskat će se od roda ovoga«. (Luk. 11, 47—51.)

Tako je prvi grijeh u nebo vičući: hotimično ubistvo. Zove se taj grijeh s više razloga u nebo vičući, osobito stoga, što onaj, koji je mrtav, ne može sam tražiti zadovoljštinu; taj čin ne mogu ljudi popraviti, jer ljudski sud ne može života povratiti. Zloća je dakle toga grijeha takva i tolika, da viče za osvetom na nebo i izazivlje pravdu Božju, da ga kazni.

2. I onaj drugi grijeh, koji se po Sodomljanima zove sodomski grijeh, jedan je od najgadnijih grijeha bludnosti. Tim se grijehom čini nered u samoj prirodi; nanosi se često nepravda onima, koji se po svojoj dobi i razvitku pameti ne mogu opirati sramoćenju; uče se zlu, koji o njemu ni ne slute. A taj grijeh ne kazni se na svijetu, kako bi trebalo, jer se za nj ne zna, a ima pače ljudi, koji govore, da takav grijeh ne bi trebalo kazniti. A ipak je to grijeh takav, da onima, koji ga čine i s kojima ga čine, uzima tjelesno i duševno zdravlje: takvi dobijaju drhtavicu, sušenje moždana, grbljenje, padavicu, postaju mlohavi za posao, poremećuje im se um i t. d.

3. Trećim se grijehom čini nepravda onima, koji si ne mogu sami pomoći: a to je tlačenje ubogih, udovica i sirota. Tako je bio tlačen narod izraelski, i veli se, da je Bog »čuo vapaj njihov«. Jednako se i za nepravdu, što se čini udovici, kaže, da u nebo vapije; jer udovica nema muža, koji bi je branio. Tako zakon Božji uzima u zaštitu i sirote, koje nemaju roditelja. »Udovici i siroti ne činite zla. Ako ih ucvijelite i zavapiju k meni, ja ću čuti vapaj njihov, i zapalit će se gnjev moj i pobit ću vas mačem, pa će žene vaše biti udovice a djeca vaša sirote« (II. Mojs. 22, 22—23). A u Crkvenici (35, 16 sl.) veli se: »Ne će Gospodin gledati kod siromaha tko je tko, nego će uslišiti molitvu ucviljenoga. Ne će prezreti molitve sirote ni udovice, kad izlijeva uzdišući svoje riječi. Ne silaze li suze udovici niz lice, i vika njezina na onoga, koji ih istiskuje? S lica uzlaze sve do na nebo, i Gospodu, koji ih sluša, ne će biti ugodne«.

4. Četvrti je grijeh, koji u nebo viče, sustavljanje zasužene plaće. Tako već zakon Mojsijev govori (V. 24, 14. 15): »Ne zakraćuj najma potrebnom i siromašnom bratu svojemu ili došljaku, koji prebiva s tobom u zemlji i u tvojem mjestu, nego mu podaj najam njegov isti dan prije sunčanoga zahoda, jer je siromah, i tim drži život svoj; da ne bi vikao na te ka Gospodu, i da ti se ne bi uzelo za grijeh«. A sv. Jakob (3, 4 sl.) apostol ovako grmi na bogataše, koji se bogate tuđom mukom: »Čujte sad, bogataši, plačite jaučući u nevolji svojoj, koja će vam doći. Bogatstvo je vaše sagnjilo i haljine vaše izjedoše moljci. Zlato je vaše i srebro zar'đalo, i

rda njihova bit će vam svjedočanstvo, i izjedat će vaše tijelo kao oganj. Nagomilali ste si srdžbu za posljednje dane. Gle, plaća poslenika, koji su žeti njive vaše, a koju ste im zakinuli, viče; i vika njihova dođe do ušiju Gospoda nad vojskama. Gostili ste se na zemlji i u raskošu gojili ste srca vaša za dan, kad ćete biti zaklani (sudni dan). Osudili ste i ubili ste pravednika, koji vam se nije mogao oprijeti«.

IV. 179. Koji su u nebo vičući grijesi? U nebo vičući grijesi jesu ovi: 1) hotimično ubistvo, 2) sodomski grijeh, 3) tlačenje ubogih, udovica i sirota, 4) sustavljanje zasluženе plaće. — 180. Zašto se ovi grijesi zovu u nebo vičući? Ovi grijesi zovu se u nebo vičući, jer Sveto Pismo kaže, da svojom zločom reći bi viču za osvetom u nebo, i izazivlju pravdu Božju, da ih kazni.

V. Dok zakon Božji, vjera kršćanska i njezina ćudoredna nauka (kršćanski moral) uzima u zaštitu slabe i nemoćne, dotle nauka protivnika kršćanske vjere (liberalaca) nema za njih srca. Okrutnost starih pogana obnavlja se kod današnjih bezvjeraca. Mišljenje i rad pogana u svoje doba crta nam knjiga Mudrosti (2, 10. 11.) riječima, što ih bezbožnici govore: »Pritisnimo siromaha pravednika i ne praštajmo udovici i ne poštujmo sijedih vlasi dugovječna starca. Jakost naša neka bude zakon pravde; jer što je slabo, drži se za ništa«. Tako i danas bezbožni učenjaci uče: »Sila je nad pravom. Samo ono, što je jako, ima pravo da se uzdrži. Velike ribe gutaju male i t. d.« I tom naukom, koja i sa samom prirodom stoji u opreci — jer i u prirodi vidimo, da se kraj jakoga nalazi i slabo — tom naukom zavaravaju svijet i odvraćaju slabe i neuke od kršćanskoga morala, koji ih čuva i štiti. Tu lažnu nauku »gospodskoga morala« prigrljuju i socijaliste ne misleći, da je ta nauka u najvećoj opreci s njihovim težnjama, da pomognu proletarijatu (sirotinji). Tako ih lukavi silnici drže pod svojom vlašću odvraćajući ih od kršćanske vjere i morala.

Tim poganskim naukama zadojeni misle mnogi upravnici velikih država i naroda, da im je dopušteno male narode podjarmljivati i iskorišćivati. Jedina kršćanska vjera, koju čistu čuva i nauča rimsko-katolička Crkva, može male narode obraniti, da ih veći i silniji narodi ne progutaju. Otuda ona istinita riječ, koju je izrekao hrvatski povjesničar: »Kršćanski narodi ne propadaju«. I hrvatski narod, mali narod, očuvala je jedina vjera kršćanska, da ga nije nestalo kraj drugih velikih naroda. Zato koji odvraćaju hrvatski narod od rimo-katoličke vjere i Crkve, kopaju grob hrvatskomu narodu; a o svojoj propasti rade svi oni, koji ih u tom slušaju.

VII. TUĐI GRIJESI.

(D. K. 181—182. R. K. III. 8, 15.)

I. Govoreći u sedmoj zapovijedi o krađi, spomenuli smo devet načina, kako tko može biti krivac krađi, ako i sam nije

ukrao. Tako i na mnogo tih načina može biti netko kriv, da tko učini i drugi kakav grijeh a nesamo krađu; pa se taj tuđi grijeh pripisuje i njemu.

II. 1. Kad je Isus podigao Lazara iz mrtvih, mnogi su Židovi vjerovali u njega. A neki su od njih otišli k farizejima i kazaše im, što je učinio Isus. Tada svećenici i farizeji načiniše vijeću i govorahu: »Što da činimo, jer ovaj čovjek čini mnoga čudesa? Ako ga ostavimo tako, svi će vjerovati u njega, pa će doći Rimljani i uzet će našu zemlju i narod«. A jedan od njih po imenu Kaifa, koji bijaše svećenik one godine, reče im: »Vi ne znate ništa i ne mislite, da je bolje, ako umre jedan čovjek za narod, da sav narod ne propadne«. Od toga dakle dana gledahu, da ga pogube. Tako je Kaifa bio onaj, koji je svjetovao Židovima: »Bolje je da jedan čovjek umre za narod«. Bio je kriv, što su drugi tražili, da Isusa pogube.

2. Kad je David sagriješio s Betsabejom, ženom Urije, htio je grijeh svoj prikriti. Kad mu to nije pošlo za rukom, napiše pismo vojvodi Joabu: »Namjestite Uriju sprijeda u vojsci, gdje je najžešći boj, pa ga ostavite, da ga Amonci ubiju«. Joab učini tako, te Urija pogibe. Zato je govorio prorok Natan karajući Davida: »Zašto si učinio to zlo pred Bogom? Uriju si ubio mačem sinova Amonovih«. Ako i David nije sam ubio Urije, bio je krivac njegovoj smrti, jer je zapovjedio Joabu, neka gleda da Urija pogine.

3. Kad su Židovi kamenovali sv. Stefana, svjedoci, koji su imali prvi baciti kamenje na nj, da mogu nesmetano i sa svom silom to učiniti, svukoše haljine svoje i metnuše ih kod nogu mladića, koji se zvao Saul. A Saul je pristao na smrt njegovu. Savao ili Pavao priznaje sam, kad mu se poslije obraćenja u Jeruzalemu javio Isus, da je tim griješio veleći: »Gospodine... kad se proljevala krv Stefana mučenika tvojega, ja sam stajao i pristajao i čuvao haljine onima, koji su ga ubijali«. (Dj. ap. 7, 58 sl., 22, 20.) Tako je i Savao bio dionik ubijanja sv. Stefana, jer je privoljivao na taj grijeh.

4. Židovi su doveli Isusa pred Pilata i tražili, da ga dade pogubiti. Pilat je vidio, da Isus nije ništa skrivio, pogotovo što bi zaslužilo smrt, zato je nastojao da Isusa pusti. Bio je običaj u Židova, o prazniku vazma, da upravitelj pusti narodu jednoga sužnja, kojega oni hoće. A tada imaše znatnoga sužnja po imenu Barabu. Kad su se dakle sabrali, reče im Pilat: »Koga hoćete, da vam pustim? Barabu ili Isusa prozvanoga Krista«. Jer je znao, da su Isusa glavari svećenički i starješine iz zavisti predali, a da narod ne traži njegove smrti. Kad je tako sjedio u sudu, poruči mu žena njegova govoreći: »Nemoj se ti ništa miješati u stvar toga pravednika, jer sam danas u snu mnogo postradala zbog njega«. Dok se tako Pilat zabavio s poslanicima svoje žene, glavari svećenički i starješine nagovoriše narod, da ištu Barabu, a Isusa da pogube. Kad je potom opet upravitelj zapitao: »Koga hoćete od ove dvojice,

da vam bude pušten«, rekoše mu: »Barabu«. Reče im Pilat: »A šta ću učiniti s Isusom prozvanim Kristom?« Rekoše mu svi: »Neka se razapne«. Reče im upravitelj: »A kakovo je zlo učinio?« Ali oni većma povikaše govoreći: »Neka se razapne«. A kad vidje Pilat, da ništa ne pomaže, nego još veća buna biva, uze vodu te umi ruke pred narodom govoreći: »Nevin sam u krvi ovoga pravednika; vi vidite«. I odgovarajući sav narod reče: »Krv njegova na nas i na djecu našu«. Tada pusti im Barabu, a Isusa šibavši predade, da se razapne.

Tako su griješili židovski svećenici i starješine, što su nagovarali na grijeh narod, da traži smrt Isusovu; a sagriješio je i narod, što je opet od Pilata tražio, da Isusa razapne. Grijeh je bio narodu, što je tražio smrt Isusovu, ali je još veći grijeh bio starješinama, koje su na to nagovarali narod. »Neka ne kažu Židovi, veli sv. Augustin (Tract. in Ps. 63.), da nijesu pogubili Krista. Jer zato su ga i predali sucu Pilatu, da bi se činilo, da nijesu krivi njegovoj smrti. Jer kad im je Pilat rekao: Pogubite ga vi! odgovoriše mu: Mi ne smijemo nikoga pogubiti. Nepravdu svojega zločina htjeli su da svale na čovjeka suca; ali jesu li prevari Boga suca? Što je Pilat učinio, tim je svojim činom bio dionik grijeha; ali poredimo li ga s njima, nije bio toliko kriv. Nastojao je, koliko je mogao, da ga izbavi iz njihovih ruku: zato ga je i dao šibati, misleći, da će tako zadovoljiti njihov bijes, te ne će tražiti njegove smrti. Učinio je i to. Ali kad nijesu prestali, znate, da je umio ruke i rekao, da on to ne čini, da je čist od krvi njegove. Ipak je učinio. Ako je on kriv, što je to učinio, zar nijesu krivi, koji su ga na to silili? Nipošto. On ga je osudio i zapovjedio, da ga raspnu i tako ga kao sam pogubio; ali ga i vi Židovi pogubiste. Kako? Mačem jezika, jer ste naoštrili svoje jezike. I kada ga ubiste, nego kad vikaste: Raspni, raspni?«

5. Saul je iz zavisti gonio Davida i htio ga pogubiti. David je pobjegao i sakrivao se pred Saulom. Saul je svojemu sinu Jonati i slugama zapovjedio, da ubiju Davida ili da mu jave, ako znadu, gdje se krije. No sin njegov i sluge nijesu to htjeli činiti. Zato se Saul žalio na njih govoreći: »Svi ste se složili na me, i nikoga nema, da mi javi što radi David«. Što nijesu sluge Saulove činile, to su učinili stanovnici Zifljani. Oni jave Saulu, da se David krije kod njih u šumi i zovu Saula, neka dođe i pomogne im ga uhvatiti. Saul reče: »Gospod da vas blagoslovi, što ste me požalili. Promotrite dobro sva mjesta, gdje se krije pa mi opet javite«. Tako je Saul hvalio Zifljane, što su htjeli uhvatiti Davida i predati ga njemu, da ga pogubi. I doista je po njihovu savjetu opkolio Saul sa svojom vojskom Davida i njegove ljude, i David je izgubio nadu, da će uteći. Ali uto provale Filisteji u zemlju, te se Saul morao okrenuti na njih i ostavio Davida.

Drukčije je radio David. Kad je poslije smrti Saulove zavladao jednim dijelom naroda Izbozet, sin Saulov, neki njegovi

ljudi ubiše ga i donesoše njegovu glavu Davidu misleći, da će ih David za to pohvaliti i nagraditi. No David ih ukori, što su ubili nedužna čovjeka i dade ih pogubiti.

6. Kad su Isusa doveli poglavaru svećeničkomu Ani na sud, poglavar svećenički zapita Isusa za učenike njegove i za njegovu nauku. Isus mu odgovori: »Ja sam govorio javno svijetu; ja sam svagda učio u zbornici i u hramu, gdje se svi Židovi skupljaju; i ništa tajno nijesam govorio. Što pitaš mene? Pitaj one, koji su me slušali, šta sam im govorio; evo ovi znadu, šta sam im govorio«. A kad on ovo reče, jedan od momaka, koji stajahu ondje, udari Isusa po obrazu i reče: »Tako li odgovaraš poglavaru svećeničkom?« Isus mu odgovori: »Ako sam zlo rekao, dokaži, da je zlo; ako li dobro, zašto me biješ?«. Poglavar je svećenički šutio, kad je vidio onoga momka, da bije Isusa. Isus je sam morao da prigovori momku za nepravdu, koju mu čini na sudu. Tako je poglavar svećenički bio i sam kriv, što su kasnije i drugi stali zlostavljati Isusa.

7. Čuli smo o Heliju, da je imao dva nevaljala sina, koji su svojim vladanjem skrnili svetinju i narod odvraćali od žrtava. Helije je, istina, sinovima govorio, kako teško griješe, ali ih nije pokarao to jest kaznio za grijeh, kako bi trebalo. Tako je i sam bio kriv, što su mu sinovi i dalje griješili.

8. Glavari svećenički i književnici i starješine narodne skupili su se u dvor poglavara svećeničkoga po imenu Kaife i svjetovaše se, kako bi Isusa iz prijevare uhvatili i ubili. A govorahu: »Ne o prazniku, da se ne bi narod pobunio«. Tada jedan od dvanaestorice po imenu Juda Iskariotski otide ka glavarima svećeničkim i reče: »Šta ćete mi dati, da vam ga izdam?« A oni mu odrediše trideset srebrnika. I od tada tražaše zgodu, da ga izda. Poslije zadnje večere otide Isus na goru Maslinsku, da se moli. Juda je znao ono mjesto, jer se Isus često skupljao ondje s učenicima svojim. Zato uzme četu i od glavara svećeničkih i farizeja momke, i dođe onamo sa svjetiljkama i sa svijećama i s oružjem. I izdajnik dade im znak govoreći: »Koga ja cjelivam, onaj je, držite ga«. I odmah pristupivši k Isusu reče: »Zdravo, učitelju!« i cjeliva ga. Isus mu reče: »Prijatelju, šta si došao? Juda, cjelovom li izdaješ Sina čovječjega?« Tada pristupivši digoše ruke na Isusa i uhvatiše ga. Tako je Juda pomogao glavarima svećeničkim i starješinama, da su Isusa uhvatili, gdje nije bilo naroda.

9. Kod groba Isusova bila je postavljena straža, kako su to od Pilata tražili Židovi. A kad je Isus uskrsnuo, potresla se zemlja, i anđeo Gospodnji siđe s neba i pristupivši odvali kamen sa groba i sjedaše na njemu. Lice njegovo bijaše kao munja a haljine njegove kao snijeg. I od straha njegova uplašiše se stražari i postadoše kao mrtvi. Potom neki od njih dođoše u grad i javiše poglavarima svećeničkim, što se dogodilo. A oni sabravši se sa starješinama dogovoriše se i dadoše vojnicima mnogo novaca govoreći: »Recite, da su po noći

došli njegovi učenici i ukrali ga, dok smo mi spavali. Ako pak to čuje upravitelj, mi ćemo ga umiriti i načiniti da vam ništa ne bude«. I oni uzevši novce učiniše, kako su bili naučeni. I razglasi se ta riječ kod Židova do danas. — Tako su poglavari svećenički zaštićivali vojnike, koji su lagali, i tim su b r a n i l i tuđi g r i j e h.

III. 1. Tako smo vidjeli, da imade devet načina, kako tko može postati dionik tuđemu grijehu: pa se potom kaže, da i m a d e v e t tuđih g r i j e h a.

Ti se grijesi z o v u tuđi, jer se d r u g i n a v r a ć a n a g r i j e h, d a g a u č i n i; pa se za grijeh uzima i onomu, koji ga nije sam učinio, ali je hotimice bio uzrok, da ga drugi izvršio ili nije drugoga spriječio u grijehu, premda je morao i mogao. Za takve grijehe veli Sv. Pismo: »Zaslužuju smrt nesamo, koji to čine, već i oni, koji pristaju za onima, koji to čine« (Rim. 1, 32). Zato Apostol (Efes. 5, 11) opominje: »Ne pristajte na besplodna djela tame, nego još karajte«.

IV. 181. Koji su tuđi grijesi? Tuđi grijesi jesu ovi: 1) svjetovati na grijeh, 2) zapovijedati grijeh, 3) privoljivati na tuđi grijeh, 4) nagovarati na grijeh, 5) hvaliti tuđi grijeh, 6) šutjeti na grijeh, 7) ne pokarati grijeh, 8) pomagati grijeh, 9) braniti tuđi grijeh. — 182. Zašto se ovi grijesi zovu tuđi? Ovi grijesi zovu se tuđi, jer se njima drugi navodi na grijeh, ili potpomaže u griješenju.

V. Onako slijepih i zlobnih ljudi, kao što su bili Židovi, koji su mislili, da će svoju krivicu svaliti na Pilata, ima i danas velika množina u svim staležima i u svakoj dobi. Dječaci u školi nagovore često jednoga svojega druga, da načini kakovu psinu, radi koje bude kažnjen. Odrasli ljudi videći dvojicu, gdje se svađaju, mjesto da ih mire, uste jednoga na drugoga: »Samo ga udri, nije ti brat!« Roditelji, mjesto da kazne onaku djecu, izgovaraju se: »Što ću? ne mogu mu ništa«. Poglavari laskajući narodu ostavljaju mnogi zločin nekažnjen. Gostioničari za volju novca daju priliku ljudima da se opijaju i sastaju na razuzdane čine. Trgovci pohlepni dobitka kupuju ukradenu robu. Diplomati uškaju narod na narod i raspiruju ratove, da prošire svoju moć i t. d. i t. d. Svi ti — koliko imadu savjesti — hoće da je umire govoreći s Pilatom: »Ja nijesam kriv«. A jesu krivi, krivi pače često više nego oni, koji nagovoreni izvršuju zlo djelo. Zato će i teže trpjeti muke. Na sve one, koji su krivi tuđim grijesima, protežu se riječi, što ih Bog govori proroku Ezekijelu (3, 17—19): »Sine čovječji! Postavih te stražarom domu Izraelovu, da slušaš riječi iz usta mojih i javljaš im od mene. Kad rečem bezbožniku: poginut ćeš, a ti ga ne opomeneš i ne progovoriš mu, da se odvrati od puta svojega zloga i da živi, onaj bezbožnik poginut će sa bezakonja svoga, ali ću krv njegovu iskati iz tvoje ruke. Ako pak ti opomeneš bezbožnika, a on se ne vrati od bezbožnosti svoje i sa puta svojega zloga, on će doduše poginuti s bezakonja

svojega, ali ti si sačuvao dušu svoju«. A sv. Ivan Zlatousti ovako govori (Homil. 25 in Ep. ad Rom. Brev. Dom X. post Pentec.): »Nemojmo misliti, da ćemo se moći izgovarati, ako smo kad imali drugove u zlim djelima; jer će to još više umnožiti muku. Tá zmija je teže kažnjena nego žena, a tako i žena opet više nego muž; Jezabela je oštrije kažnjena nego Ahab, koji je ugrabio vinograd. Jer ona je svu tu stvar udesila i dala zgodu, da je kralj pao. Tako i ti, ako si bio uzrok, da su se drugi izgubili, trpjet ćeš teže muke od onih, koje si upropastio. Jer grijeh nema sam u sebi toliko propasti, koliko što se drugi navode na grijeh. Zato kad vidimo drugoga da griješi, nesamo nemojmo ga u grijeh gurati, nego ga izvucimo iz toga ponora zloće, da ne budemo kažnjeni za tuđu propast«.

B. Kršćanska krepost i savršenost.

VIII. KRŠĆANSKA KREPOST.

(D. K. 183—185.)

I. Da čovjek uzdrži svoje tijelo zdravo, potrebno je da se svega kloni, što bi moglo nauditi zdravlju: neumjereno jesti, opijati se, uznojen naglo utrčati iz hladna prostora u topao, dugo stajati na propuhu i t. d. Ali tijelo treba i jačati, da otvrdne, te lako ne padne u bolest: hodati, raditi, kupati se u hladnoj vodi i t. d. Tako je i s dušom. Grijeh je bolest duševna. Da duša ne oboli, t r e b a s e č u v a t i g r i j e h a. A l i t o n i j e d o s t a. T r e b a da dušu ojačamo protiv grijeha, a to biva, ako r a d i m o d o b r a d j e l a. Zato se veli (u Ps. 36, 37): »Uklanjaj se zlu, a čini dobro«. Tako i sv. Pavao opominje kršćane (Rim. 12, 9): »Mrzeći na zlo držite se dobra«.

Tko hoće da bude krepak tijelom, nije dosta, da se rijetko kad giba, gdjekad samo da radi, nego treba mnogo hodati; marljivo raditi, postojano se prati. I tko hoće naučiti čitati, pisati, računati ili kaki obrt, mora često istu radnju ponavljati. Tako steče neku lakoću i vještinu, te ne će tako lako u svojem poslu pogriješiti. Ovako i čovjek ima često, postojano činiti dobra djela, pa će steći lakoću, da svagda čini dobro. Ta lakoća ili p o s t o j a n a v o l j a č i n i t i s v a g d a, š t o j e B o g u d r a g o, z o v e s e k r e p o s t. Da vidimo na jednom primjeru što je krepost, ogledat ćemo život čovjeka, koga je sam Isus Krist radi njegovih kreposti nazvao najvećim među rođenima od žene.

II. Ž i v o t s v. I v a n a K r s t i t e l j a ž i v o t k r e p o s n i k a. Pred Spasiteljem imao je doći preteča, koji će narod pripravljati za dolazak njegov. Taj je preteča bio Ivan,

sin Zaharijin. Židovski svećenik Zaharija i njegova žena Elizabeta bijahu pravedni (kreposni) pred Gospodinom i življahu u svemu po zapovijedima Gospodnjim bez mane. Bijahu stari a nemahu djece. Jednom je Zaharija služio u hramu i tu mu se javi anđeo Gospodnji i reče mu: »Zaharija, uslišena je molitva tvoja: dobit ćeš sina i nadjeni mu ime Ivan. On će biti velik pred Gospodinom. Vina i opojna pića ne će piti i napunit će se Duha Svetoga još u utrobi matere svoje. On će ići pred Gospodinom (Kristom) u duhu i sili Ilijinoj, da mu put pripravi u narodu«.

Kako se napunio Ivan Duha Svetoga, još u utrobi matere svoje, to je bilo ovako. Kad je blažena Djeva Marija primila od anđela vijest, da će biti majka Spasitelju, saznala je od anđela, da će rođakinja njezina Elizabeta roditi sina u starosti svojoj. Zato pođe Marija k Elizabeti, da joj čestita. A kad je Elizabeta čula pozdrav Marijin, poskoči dijete u utrobi njezinoj i Elizabeta se napuni Duha Svetoga.

Poslije toga dođe vrijeme Elizabeti, te rodi sina i nadjenuše mu ime Ivan, kako je to napisao otac njegov Zaharija i odmah progovorio, jer je bio nijem od časa, kad mu je anđeo objavio rođenje djeteta. Svi se začudiše tomu govoreći: »Šta će biti ovo dijete? Jer je ruka Gospodnja bila s njim«.

Ivan pak rastijaše i jačaše Duhom i otide u pustinju nedaleko svojega doma, da se pripravlja za visoko svoje zvanje. Haljinu imaše od dlake kamilje, i pojas kožan oko sebe; i hrana njegova bijaše skakavci i med divlji.

Kad bijaše Ivanu trideset godina, dođe mu riječ Gospodnja, da pripravlja put Spasitelju. Zato otide iz pustinje u okolinu rijeke Jordana, gdje je stao propovijedati pokoru govoreći: »Pripravite put Gospodnji, poravnite staze njegove! Sve doline neka se ispune, i sve gore i bregovi neka se slegnu; i što je krivo, neka bude ravno, i hrapavi putovi neka budu glatki. I svaki će čovjek vidjeti spasenje Božje«.

Mnogi su dolazili k Ivanu, te su se krstili i priznavali svoje grijehe. A kad su došli farizeji i saduceji, prekori ih Ivan: »Legla gujinja. Rodite rod dostojan pokore« (a ne gradite se samo pred ljudima pravedni). Narodu govoraše: »Tko ima dvije haljine, neka dade jednu onome, koji nema«. Carinicima kazivaše: »Ne ištite više nego vam je rečeno«. Vojnike opominjaše: »Ne činite nikomu sile«.

Gledajući življenje Ivanovo, mnogi su pomišljali, nije li on Spasitelj. A Ivan im reče: »Za mnom će doći jači, komu nijesam dostojan odriješiti remena na obući«. Židovi iz Jeruzalema poslaše k njemu svećenike i levite, da ga zapitaju: »Tko si ti?« I on prizna, i ne zataja i prizna: »Ja nijesam Krist«. Rekoše mu: »Tko si? da možemo kazati onima, koji su nas poslali. Što kažeš za sebe?« Reče: »Ja sam glas onoga, koji viče u pustinji: poravnite put Gospodnji«.

Kad je došao Isus k Ivanu, da se krsti, branio mu Ivan govoreći: »Ja treba da budem od tebe kršten, a ti dolaziš k meni?« I kad mu je Isus rekao: »Pusti sada, jer tako Bog hoće«, onda ga Ivan pusti i krsti ga.

Kad je Isus poslije došao iz pustinje, gdje je postio četrdeset dana, Ivan ugledavši ga pokaza ga narodu i učenicima govoreći: »Evo jaganjac Božji, koji uzima na se grijehe svijeta«. I neki od učenika Ivanovih otiđoše za Isusom.

Kad su poslije učenici Isusovi krstili, rekoše učenici Ivanovi: »Učitelju, za koga si ti svjedočio, evo on krsti i svi idu k njemu«. Ivan odgovori: »Onaj treba da raste, a ja da se umaljujem«.

Herod Antipa uze protiv zakona ženu brata svojega, te se njom oženi. Ivan pak govoraše Herodu: »Ne možeš imati žene brata svojega«. Stoga Herod baci Ivana u tamnicu. Herodijada ga htjela ubiti, ali nije mogla; jer se Herod bojao Ivana znajući, da je čovjek pravedan i svet. Herod je sam rado slušao Ivana i koješta činio, kako mu je on rekao.

Ivan čuvši u tamnici za čudesa Isusova, posla dvojicu učenika svojih, da ga pitaju: »Jesi li ti onaj, koji ima doći, ili drugoga da čekamo?« A Isus im odgovori: »Idite i kažite Ivanu, što ste vidjeli i čuli: slijepi progledaju, hromi hode, gubavi se čiste, gluhi čuju, mrtvi ustaju, siromašnima se propovijeda evanđelje«. Ta su čudesa dovoljno svjedočila, da je Isus obećani Spasitelj. O tom Ivan nije sumnjao, nego je poslao svoje učenike zato, da se oni na svoje oči uvjere o božanskom poslanju Isusovu. Zato je poslije i stao Isus govoriti narodu: »Šta ste izišli u pustinju gledati? trsku, koju ljulja vjetar? Ili čovjeka u meke haljine obučena? Eto, koji meke haljine nose u kućama su kraljevskim. Šta ste izišli gledati? Proroka? Da, i više nego proroka. Zaisto vam kažem, nijedan između rođenih od žena nije izišao veći od Ivana Krstitelja«. — Ivan, rekao je tim Krist, nije čovjek, da svak čas mijenja svoje mišljenje. Što je prije o meni svjedočio, o tom ne sumnja. Ne umije on ni laskati. Da je umio laskati, ne bi došao u tamnicu, u kojoj se nalazi radi toga, što je zakon i pravo istinito i neustrašivo branio.

Radi te svoje istinitosti i neustrašivosti Ivan je u tamnici izgubio glavu, — kako smo čuli — prilikom grešne zakletve Herodove na gozbi.

III. 1. Sveti se Ivan nije samo čuvao grijeha, nego je i činio dobra djela: postio, molio se, opominjao, karao, za pravednost je i istinu umro. Riječima proroka Izaije (40, 4) pripravljao je put Spasitelju govoreći narodu: »Sve doline neka se ispune, i sve gore i bregovi neka se slegnu ... I svako će tijelo vidjeti spasenje Božje«. Da se načini dobar put, treba visine sniziti a doline povisiti: tako i čovjek ako hoće doći u nebo, dužan je nesamo odstraniti grijeh, nego i činiti što više dobrih djela. Zato je Ivan govorio farizejima: »Činite rod do-

stojan pokore... jer svako drvo, koje ne rađa dobra roda, isjeći će se i u oganj baciti« (Mat. 3, 10).

A to, što Ivan govori, uči sam Isus (Mat. 7, 19) istim riječima; a među ostalim i pričom o budnim slugama, koji opasanih bokova (za rad gotovi) i sa zapaljenim svjetiljkama u rukama čekaju svoga gospodara, kad će se vratiti sa svadbe, da mu odmah otvore, čim dođe i kucne (Luk. 12). Tu priču razlaže sv. Gregorij papa (Hom. 13. in Ev. Brev. Comm. Conf. non Pont. III. Noct.): »Bokove opasujemo, kad uzdržljivošću usprežemo tjelesnu raskoš. Ali jer je malo zlo ne raditi, ako svatko ne nastoji i znojiti se oko dobrih djela, odmah se dodaje: Svijeće da budu zapaljene u rukama vašim. Jer zapaljene svijeće držimo u rukama, kad dobrim djelima pokazujemo svojim bližnjima svijetle primjere. O tim djelima Gospodin govori: Tako neka se svijetli svjetlost vaša pred ljudima, da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega, koji je na nebesima«. Tako dakle po primjeru sv. Ivana i nauci Spasiteljevoj nije dosta samo čuvati se grijeha, nego treba činiti i dobra djela.

2. Sveti je Ivan bio postojan radeći dobra djela, i tako je bio krepostan. Za nj svjedoči sam Isus, da nije bio trstika, koju ljulja vjetar. S pravom dakle Crkva proteže na nj riječi, koje je Gospodin Bog rekao proroku Jeremiji (1, 17—19): »Ti opaši boke svoje i ustani i govori im sve, što ti ja zapovijedam. Ne boj ih se, jer ću učiniti, da ih se ne budeš bojao. Jer evo ja te postavljam danas kao tvrd grad i kao gvozden stup i kao mjeden zid proti svoj zemlji, protiv kraljeva Judinih i knezova njegovih, protiv svećenika i naroda zemaljskoga. I ratovat će na te, ali te ne nadvladati, jer sam ja s tobom, veli Gospodin, koji te izbavljam«.

Takvu postojanu volju u dobru traži Sv. Pismo od svakoga, koji hoće pravo da Bogu služi. »Sine, kad pristupaš k službi Božjoj, stoj u pravednosti« (kreposti, Crkv. 2, 1). »Svom dušom bori se za pravednost (krepost), i Bog će vojevati za te protiv neprijatelja tvojih« (t. 4, 33). »Ako ideš za pravednošću, dobit ćeš je, i zaodjenut ćeš se njome kao časnom haljinom; nastavat ćeš s njom i ona će te štititi do vijeka, i na dan iskušanja naći ćeš tvrd naslon. Ptice se kupe oko jednakih sebi; i istina se svraća k onima, koji po njoj rade. Lav traži uvijek svoj lov; tako i oni, koji čine bezakonje«. Lav ne miruje, nego uvijek traži lov i jača tim svoju snagu; tako i čovjek treba da postigne jakost ili krepost u dobru; jer ako oko toga ne nastoji, obladat će njim grijesi. »Svet čovjek postojan je u mudrosti (kreposti) kao sunce, a luđak (grešnik) mijenja se kao mjesec« (Crkv. 27, 9—12).

Tako je su eto dvije dužnosti kršćanske: Prva bježi duhovno zlo ili grijeh; a druga: Čini dobro, drži zapovijedi Božje i živi kreposno.

3. Kad Bog koga izabira za osobitu službu, onda mu i daje milosti, koje mu za to trebaju. Tako je Ivanu, preteči Spasiteljevu, darovao Bog neke kreposti još prije nego što je došao na svijet. Ivan se još u utrobi matere svoje napunio Duha Svetoga: Bog ga je očistio od istočnoga grijeha, Ivan je zatvoren u utrobi svoje matere osjetio nazočnost Spasitelja, koga je pod svojim srcem donijela Presveta Bogorodica, te je poskočio od radosti. Tako imade kreposti, koje Bog daruje i ulijeva u čovječju dušu bez njegovih zasluga. Tako smo čuli za Jeremiju, kako mu Bog kaže: »Ja ću učiniti, da se ne budeš bojao. Ja te postavljam kao tvrd grad«. Takve se kreposti zovu darovane ili ulivene, koje Bog daje u dušu čovjeka zajedno s posvetnom milosti.

No Ivan je poslije i sam u životu nastojao da si dobrim djelima steče što više kreposti. Takve kreposti, koje si čovjek pribavi s milošću Božjom tvoreći dobra djela, zovu se pribavljene kreposti.

4. Ivan se odlikovao u svim krepostima. Velika je u njega poniznost. Krist ga zove najvećim čovjekom, a on za sebe kaže, da nije dostojan remena odriješit na obući Isusovoj, biti njegov zadnji sluga. Dobrohotnost pokazuje bez zavisti: raduje se što se narod kupi oko Isusa, a njega ostavlja. Umjerenost ga prati od rođenja: ne pije opojna pića, hrana mu je najprostija. Darežljivost preporučuje drugima; on sam ništa nema i ne traži. Krotak je, ne srdi se na Heroda nego mu još pomaže svojim savjetom. Umire iz revnosti za Zakon i čistoću.

Ne može biti pravo krepostan, komu samo jedna krepost nedostaje. To izvodi Sv. Gregorij Papa iz riječi Kristovih u priči o budnim slugama: »Dvoje je, što se zapovijeda: opasati bokove i držati svijeće. Treba da bude i čistoća u tijelu, i svjetlost istine u djelu. Jer našemu Spasitelju jedno bez drugoga ne može biti milo: ako se onaj, koji čini dobro drugomu, ne ostavi razbludnosti; ili ako se onaj, koji se odlikuje čistoćom, ne vježba u dobrim djelima. Niti dakle čistoća mnogo vrijedi bez dobra djela, niti dobro djelo bez čistoće.«

Sve su kreposti među sobom spojene kao koluti na lancu. Ako jedna popusti, cijeli se lanac kreposti ruši. Jedna krepost bez drugih može se najviše zvati nesavršena krepost.

Zato kad sv. Pavao opominje kršćane na kreposno življenje, da se mrzeći na zlo drže dobra, niže veliki broj kreposti, koje se sve imadu držati. »Bratskom ljubavi jedan drugoga ljubite; sa štovanjem jedan drugoga pretječite; u skrbi ne budite lijeni; duhom budite vrući; služite Gospodinu; nadanjem veselite se; u nevolji budite trpljivi; u molitvi postojani; u potrebama pomažite svetima; putnike rado primajte; blagosiljajte one, koji vas progone; blagosiljajte a nemojte kleti; radujte se s radosnima i plačite s plačnima; budite jedne misli

među sobom; ne mislite o visokim stvarima, nego se držite niskih. Ne mislite za sebe, da ste mudri« i t. d. (Rim. 12, 9—16). Prava ljepota ne smije imati nikakvoga nedostatka. Zato u Pjesmi nad pjesmama (4, 1—7) ističe se ljepota svih uda Božje zaručnice, slave se kreposti pravedne duše, pa se veli na posljetku: »Sva si lijepa, prijateljice moja, i nema ljage u tebe«.

5. Ivan nije išao za krepošću, da kod ljudi steče hvalu. Farizeji su govorili da ima vraga, jer nije jeo ni pio; Herod ga radi istine i pravednosti bacio u tamnicu. On je nastojao da ugodi Bogu, izvrši njegovu volju. Tako sv. Gregorij (na navedenom mjestu) kaže: »Kad se jedno i drugo čini (sve krepost izvršuju), preostaje da svaki tko mu drago teži nadom u višu domovinu i da se od opačina ne uzdržava samo radi poštenja ovoga svijeta«.

To je onda prava kršćanska krepost, kad gledamo ugoditi Bogu čineći svagda što je Bogu drago.

6. Kraj toga mogu u drugom redu na krepost poticati i drugi razlozi. Krepost nagrađuje Bog vječnim životom. Kraljevstvo nebesko obećaje Isus krotkima, milosrdnima, miroljubivima, kako ćemo čuti govoreći o osam blaženstva. — No krepost nalazi i priznanje i hvalu u ljudi. Zato veli Crkvenica (39, 6—14): »Pravednik predaje srce svoje, da bude budno ka Gospodinu, stvoritelju njegovu... Mnogi će slaviti mudrost njegovu i do vijeka ne će je nestati. Ne će propasti spomen njegov, i ime će njegovo prelaziti s roda na rod. Mudrost će njegovu pripovijedati narodi, i slavu će njegovu navješćivati zbor«. — Krepost pribavlja čovjeku na zemlji osobiti mir i zadovoljstvo. Evo, što o tom govori ista knjiga: »Koji se boji Boga, čini dobro; i koji se drži pravde (kreposti), dobit će je. I doći će mu nasusret kao časna majka, i primit će ga kao žena od djevičanstva«. (Mati i žena od mladosti najviše ljube čovjeka.) »Hranit će ga hljebom života i razuma, i pojit će ga vodom mudrosti spasenja; i utvrdit će se u njem i ne će se kolebati, i podržavat će ga i ne će se osramotiti, i uzvisit će ga kod bližnjih njegovih, i usred zbora otvorit će usta njegova, i napunit će ga duha mudrosti i razuma, i zaodjenut će ga odijelom slave, milinom i radošću obasut će ga, i ime vječno dat će mu za nasljedstvo« (Crkv. 15, 1—6). A knjiga Mudrosti (10, 10—14) o Jakobu patrijarhi govori ovako: »Pravednika (krepošnika) dovede Gospodin na prave putove, i pokaza mu kraljevstvo Božje, i dade mu poznanje svetih stvari, usreći ga kod radnje, i nadopuni poslove njegove. Na pomoć mu bi proti prijevari varalica, i učini ga poštovana. Čuva ga od neprijatelja, i od zasjednika brani ga, i pobjedu mu dade u teškoj borbi (s anđelom), da bi znao, kako je od svih stvari silnija mudrost. Ona ne ostavi prodanoga pravednika (Josipa), nego ga oslobodi od grešnika, i siđe s njim u jamu, i u okovima ga ne ostavi, dok mu ne donese šibiku kraljevsku i silu proti

onima, koji ga tlačiše, i pokaza, da su laže, koji ga zamrljaše, i dade mu slavu vječnu«.

Ljepota kreposti može biti također poticalo, da idemo za njom. Duša je pravednikova lijepa. Ta se ljepota često odrazuje kreposniku i na licu. Zato je stara riječ: dobrota je prava ljepota. Evo kako se među ostalim slavi ljepota pravedne duše u Pjesmi nad pjesmama (2, 9—14): »Evo, dragi moj (Bog) govori mi (veli duša): Ustaj, žuri se, prijateljice moja, golubice moja, ljepotice moja, i hodi. Jer zima već prođe (iščeznuo je grijeh), dažd minu i otide (nesavršenosti je nestalo); cvijeće (kreposti) se vidi u zemlji našoj, vrijeme razidbe dođe (čine se dobra djela), glas grličin čuje se u zemlji našoj; smokva je pustila zametke svoje, vinogradi ucvali mirišu. Ustaj, prijateljice moja, ljepotice moja, i hodi! Golubice moja u rasjelinama kamenim, u duplju zidnom, pokaži mi lice svoje, neka zvoni glas tvoj u ušima mojim! jer je glas tvoj sladak i lice je tvoje krasno«.

Krepost je jedno dobro, kojega nam ne može nitko oteti. »Nemojte se bojati, malo stado! — veli Isus — jer je volja vašega Oca, da vam da kraljevstvo. Prodajte što imate, i dajte milostinju. Načinite si torbe, koje ne će zastarati, blago, kojega ne će nestati, na nebesima, kamo se kradljivac ne približuje, niti moljac jede. Jer gdje je vaše blago, ondje će biti i srce vaše«.

IV. 183. Što je kršćanska krepost? Kršćanska je krepost stalna volja činiti svagda, što je Bogu drago. — 184. Koliko-vrsna je kršćanska krepost? Kršćanska je krepost dvovrsna: 1. ulivena (darovana), 2. pribavljena. — 185. Koja se krepost zove ulivena? Ulivena krepost zove se ona, koju Bog ulijeva duši našoj zajedno s posvećujućom milošću. — 189. Koja se krepost zove pribavljena? Pribavljena krepost zove se ona, koju sebi čovjek s pomoću Božjom pribavi tvoreći često dobra djela.

V. Kad se tko drži postojano svojih načela i ne da se lako pokrenuti, onda se kaže: Taj čovjek ima značaj, on je značajan. I ljudi mnogo cijene značajna čovjeka, dok ljude prevrtljive i beznačajne preziru i odbijaju. No pravo je značajan samo onaj, koji se drži dobrih načela i radi po njima. Zato se pravi značaj nalazi samo u kreposna čovjeka.

Potom vidimo, kako su tek kreposnici pravi značajevi; a takvih značajeva imamo u Crkvi Kristovoj, jer koliko je svetaca, toliko je značajeva.

U nas se ljudi tuže, da imade malo značajeva. Tomu je razlog, što imade malo vjere ili je vjera slaba, mrtva, ne žive ljudi po vjeri. Vjera je temelj kreposti; i gdje vjere nema, nema kreposti, nema značaja. Gdje pak nema značajeva, jao takom narodu. To veli Sv. Pismo: »Krepost podiže narod, a grijeh čini narode bijedne.« Čuvaj se dakle, narode hrvatski, onih, koji

preziru i grde vjeru: oni niti su kreposni ni značajni, pa ti prevrtljivci ne će te učiniti sretnim već bjednijim nego što si.

IX. BOGOSLOVSKE KREPOSTI.

(D. K. 186—188.)

I. Učili smo, da su tri osobite dužnosti prema Bogu: u Boga smo dužni vjerovati, ufati se i njega nada sve ljubiti. Kad tko postojano vrši te tri dužnosti, u toga su tri osobite kreposti: vjera, ufanje i ljubav. Jer se te kreposti protežu ravno na Boga, zato se zovu b o g o s l o v s k e. A to ime imadu i odatle, jer dolaze od Boga, Bog osobito te tri kreposti daruje ili uliva u dušu našu. Medju u l i v e n i m kreposti na prvom mjestu. Bog ih ulijeva čovjeku osobito na svetom krštenju. Zato je već od onoga časa duša čovječja podobna i sklona, da vjeruje u Boga, ufa se u njegovo milosrđe i ljubi ga radi njegove dobrote.

O vjeri, ufanju i ljubavi često smo već govorili. U početku katekizma označuje vjera poglavito s k u p v j e r s k i h i s t i n a, koje smo dužni znati. Drugi put smo govorili o vjeri kod prve zapovijedi, te smo više gledali na vjeru kao na n u t a r n j e (donekle i izvanje) p o š t o v a n j e B o g a. Tako smo u istoj zapovijedi govorili i o ufanju kao djelu, kojim poštujemo Boga vjernoga i milosrdnoga. Jednako smo govorili dva puta o ljubavi Božjoj, jednom kao glavnoj zapovijedi, drugi put opet kao djelu, kojim poštujemo Božju dobrotu. Sad ćemo pak o vjeri, ufanju i ljubavi govoriti glavno kao o k r e p o s t i m a od Boga d a r o v a n i m i o načinu, kako možemo te kreposti u sebi umnožiti, utvrditi i usavršiti.

II. **U svetoga su Petra bile osobito razvijene ove tri kreposti: vjera, ufanje i ljubav.**

1. Petrova v j e r a. Među prvim učenicima, koji su pošli za Isusom, bio je Petar. Zvao se prije Simon. Njegov brat Andrija došao je prvi k Isusu, i od njega doznao, da je On Spasitelj. Zato potraži odmah svoga brata Simona i kad ga nađe, reče mu: »Mi nadosmo Mesiju«. I dovede ga k Isusu. A kad je Isus vidio Simona, reče mu: »Ti si Simon, sin Jonin; ti ćeš se zvati Petar (stijena, kamen)«. To je ime Isus dao Simonu zato, jer je znao njegovu vjeru. Vjerovao je Petar, da će doći Spasitelj; zato je vjerovao i Andriji, da je Spasitelj došao. U toj je vjeri Petar rastao kao Isusov učenik i apostol. Znamo, kako je između svih apostola najočitije izjavio vjeru u Kristovo božanstvo veleći: »Ti si Krist, Sin Boga živoga«. Isus mu nato rekao: »Blago tebi, Simone; jer tijelo i krv nijesu tebi to objavili, nego Otac moj, koji je na nebesima«. Vjeru je u dušu Petrovu ulio sam Bog.

Petar ostaje u toj vjeri postojan kao kamen. Kad je Isus govorio narodu, židovskomu, da će im dati svoje tijelo i krv za

hranu, nijesu mu vjerovali; pače su ga i mnogi učenici ostavljali. Nato reče Isus dvanaestorici: »Hoćete li me i vi ostaviti?« A Petar odgovori: »Gospodine, komu ćemo ići, ako tebe ostavimo? Ti imaš riječi vječnoga života«. Što kažeš, to to možeš učiniti. »Mi vjerujemo, da si ti Krist, Sin Božji«.

Kad se na posljednjoj večeri Isus rastajao s učenicima, rekao je Petru: »Simone! Simone! Sotona će vas rešetati kao pšenicu; ali ja sam se molio za te, da ne ponestane vjere tvoje: i ti, kad se obratiš, utvrđuj braću svoju«. I doista je Petar poslije utvrđivao braću svoju, apostole, u vjeri. On im javlja uskrsnuće Kristovo, a oni veselo govore: »Zaista je uskrsnuo Gospodin, i javio se Simonu«. Petar prvi propovijeda narodu na Duhove vjeru Kristovu, radi propovijedanja te vjere dopade tamnice i šiba, a napokon i smrti.

2. P e t r o v o u f a n j e. S tvrdom vjerom Petar je spojio i pouzdano ufanje. I on — tijelo i krv budući — sagriješio je. Kad je Isus na posljednjoj večeri rekao učenicima: »Vi ćete me svi ove noći ostaviti!« reče mu Petar: »Ako bi trebalo s tobom i umrijeti, ja te ne ću ostaviti«. U tim je riječima bilo previše pouzdanja u svoje sile. Zato je Isus rekao Petru: »Ove noći, prije nego pijetao dva puta zapjeva, tri puta ćeš me se odreći«. Tako je i bilo. Kad su one noći Isusa uhvatili i doveli na sud pred velikoga svećenika, Petar je došao za njim u dvorište suda. Kad je ulazio na vrata, vidjela ga sluškinja vratarica pa mu reče: »I ti si bio s Isusom?« Petar se uplaši i reče: »Ne znam, što govoriš«. Pa kad je htio izaći na vrata, sretne ga druga sluškinja pa reče onima, što su bili ondje: »I ovaj bijaše s Isusom«. Nato se Petar odreče sa zakletvom: »Ne znam toga čovjeka«. Malo potom pristupiše k njemu i oni, koji su ondje stajali, i rekoše Petru: »U istinu i ti si od njih, jer te i govor tvoj izdaje«. Tada se poče kleti i preklinjati, da ne zna toga čovjeka. I odmah zapjeva pijetao. I obazre se Isus i pogleda na Petra. A Petar se opomene riječi Isusove, i izišavši napolje gorko je plakao.

Tako je Petar zatajio Isusa sa zakletvom, teško je sagriješio. Ali se potaknut milošću Božjom ufao, da će mu Gospodin oprostiti grijehe, te se iz svega srca kajao.

Kako je sam radi ufanja i kajanja dobio oproštenje grijeha, tako je i poslije opominjao narod, da se ufa i kaje za oproštenje grijeha: »Isusa, koga je Bog kao Spasitelja potvrdio, pribiste na križ... Početnika života vi ste ubili... Znam braćo, da ste iz neznanja ono učinili. Pokajte se dakle i obratite se, da se unište grijesi vaši«.

3. P e t r o v a l j u b a v. Petru nije ponestalo vjere, i ta ga ga je vjera dovela do pokajanja za grijeh, što ga je učinio, kod kojega grijeha ponestalo mu je ljubavi, koju je imao prije k Isusu, pripravan i život svoj položiti za Njega. K toj se ljubavi opet povratio; tu ljubav pozna Isus, zato ga poslije uskrsnuća pita kod jezera Genezaretskoga: »Simone Ivanov! ljubiš

li me većma nego ovi?« Petar odgovori: »Da, Gospodine, ti znaš, da te ljubim«. Reče mu Isus: »Pasi jaganjce moje«. Reče mu opet: »Simone Ivanov! ljubiš li me?« Odgovori Petar: »Da, Gospodine, ti znaš, da te ljubim«. Reče mu Isus: »Pasi jaganjce moje«. Reče mu trećom: »Simone Ivanov, ljubiš li me?« Ožalosti se Petar, što ga je trećom pitao, i reče: »Gospodine, ti sve znaš, ti znaš, da te ljubim«. Reče mu Isus: »Pasi ovce moje«.

Prije je govorio Petar: »Ako te svi ostave, ja te ne ću ostaviti«. Zato ga Isus pita: »Ljubiš li me više nego o v i?« No Petar ne će više da se uznosi nad druge; misli samo za sebe i kaže: »Da, ti znaš, da te ljubim«. Tri puta je Isusa zatajio, tri puta sad popravlja, što je prije zlo učinio. I jer se nije nad druge ljubavlju uznosio, Isus ga postavlja nad drugima za pastira.

III. 1. Kad je Petar ispovjedio svoju vjeru u Isusa kao Sina Božjega, rekao mu je Isus, da mu je to objavio Otac njegov nebeski. V j e r a je dakle Petrova bila d a r o v a n a ili ulivena. Kako je to Isus učio Petra, tako je i Petar poslije učio druge. Na saboru apostolskom veli Petar za one kršćane, koji su iz neznaboštva prešli na kršćanstvo: da im je Bog, koji pozna srca, dao Duha Svetoga i vjerom očistio srca njihova. (Djel. ap. 15, 8—9). — A da Bog tako vjeru daje, pripovijedaju Djela apostolska dalje (16, 14). Kad je Pavao sa učenicima došao u Filipe, grad u Macedoniji, slušala ga i žena neka po imenu Lidija; »i Gospodin joj otvorio srce, da pazi na ono, što govori Pavao, te se krstila ona i sva kuća njezina«.

I u f a n j e Petrovo od Boga dolazilo. Kad je sagriješio, veli evanđelje: »Gospodin ga je pogledao, a Petar je izišao napolje i plakao gorko«. Taj pogled Spasiteljev bio je pogled u Petrovu dušu; pogled, s kojim je grešnom apostolu bila ulivena nada, da će mu oprostiti grijehe, kao onome uzetomu, kojemu je rekao: »Uzdaj se, sinko, opraštaju ti se grijesi tvoji«. To, što je Petar na sebi iskusio, to je u svojoj poslanici (I. 1, 3) napominjao i kršćanima pišući: »Blagosloven Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista, koji nas je po velikom milosrđu svojem preporodio u nadu živu kroz uskrsnuće Isusa Krista iz mrtvih«. Preporodio nas je Bog svetim krštenjem, u kojem nam je ulio ufanje u milosrđe svoje i život vječni.

Da je i l j u b a v Petrova bila od Boga ulivena, nema nikake sumnje, jer jasno uči drugi veliki apostol Pavao: »Opravdani vjerom imamo mir s Bogom po Isusu Kristu, kroz kojega imamo pristup po vjeri u ovu milost, u kojoj stojimo, i slavimo se nadom slave sinova Božjih. Nesamo to, nego se i slavimo u nevoljama znajući, da nevolja radi trpljivost, a trpljivost iskušanje, a iskušanje nadu; a nada ne osramoćuje, jer je l j u b a v B o ž j a i z l i v e n a u s r c i m a n a š i m p o D u h u S v e t o m, koji nam je dan« (Rim. 5, 1—5). U tim riječima vidimo

nesamo za ljubav, nego i za druge dvije bogoslovske kreposti vjeru i ufanje, da nam ih Bog daruje i u dušu našu uliva.

S tim se slaže i nauka svetih otaca.

Tumačeći sv. Augustin riječi Isusove kod Ivana 15.: »Duh će sveti svjedočiti za me...« govori i o Petrovoj ljubavi: »Došao je Duh Sveti na sto i dvadeset ljudi skupljenih, među kojima su bili i svi apostoli... i kad su stali govoriti, mnogi, koji su prije mrzili na Isusa, na riječ Petrovu obratiše se i spaseni su krvlju, koju su prolili... I vi ćete svjedočiti... jer će vam pouzdanje, da svjedočite, dati ljubav Božja razlivena u srcima vašim po Duhu svetom, koji će vam se dati. Te ljubavi nije bilo još u Petru, kad uplašen pitanjem sluškinje nije mogao dati pravoga svjedočanstva, nego se protiv svojega obećanja natjeran u silni strah tri puta odrekao. Takvog straha nema u ljubavi, nego savršena ljubav izgoni strah napolje. Prije muke Spasiteljeve bio je ropski strah pitan od žene robinje; a poslije pak uskrsnuća Gospodnjega slobodna njegova ljubav iskušana je od samoga kneza slobode: zato se onda plašio, a ovdje se umirio; ondje se odrekao onoga, kojega je ljubio; a ovdje je ljubio onoga, kojega se bio odrekao. Ali još tada bijaše sama ljubav slaba i stisnuta, dok je nije ojačio i raširio Duh Sveti«. (Brev. Fer. VI. post. Oct. Asc. III. Noct.)

Prikladne su o sv. Petru riječi sv. Gregorija pape (Hom. 30. u Evanđ. poslije sredine) koji jednako govori o ulivenim krepostima. »Pisano je: Duh je Gospodnji uresio nebesa. Ures neba jesu kreposti propovjednikâ. Te urese izbraja Pavao govoreći: Jednomu se daje po Duhu riječ mudrosti, drugomu riječ znanja po istom Duhu, drugomu milost iscjeljivanja (ozdravljivanja) u jednom Duhu, drugomu tvorenje čudesa... To pak čini sve jedan i isti Duh dijeleći svakomu kako hoće... Apostolima je dana jakost (krepost) od Duha Svetoga, jer se oni ne bi usudili protiviti se vlastima ovoga svijeta, da ih nije jakost Svetoga Duha utvrdila. Znamo kakvi su bili apostoli prije dolaska toga Duha, a poznato nam je kako su postali jaki poslije njegova dolaska. Zaista i sam ovaj pastir Crkve, kod čijega svetoga tijela sjedimo, neka kaže sluškinja vratarica, kako je bio slab i strašljiv prije dolaska Duha. Jednom riječju žene udaren, bojeći se smrti, zatajio je Život. I gledaj, onoga se Petar na zemlji odrekao uhvaćena, kojega je priznao na križu razbojnik razapeta. Ali čujmo, kakav je postao taj strašivica poslije dolaska Duha. Sabraše se poglavari i starješine, šibaju apostole i izdaju obznanu, da ne smiju propovijedati u ime Isusovo. A Petar s velikim dostojanstvom odgovara: »Većma se treba pokoravati Bogu nego ljudima«. (Brev. Comm. Apost. II. Noct.)

2. Tri su bogoslovske kreposti: vjera, ufanje i ljbav. A po nauci apostola Pavla p r v a j e m e đ u n j i m a l j u b a v (I. Kor. 13, 13). Ljubav je majka i vladarica svih drugih kreposti. Evo kako to razlaže sv. Augustin (Tract. 87. in Joan. Brev. SS.

Simonis et Judae III. Noct.): »Gospodin je rekao: Ja sam vas izabrao, da donosite rod, to jest da ljubite jedan drugoga. Ljubav je dakle naš rod, kako je označuje Apostol iz čista srca i dobre savjesti i vjere nepretvarane. Njom ljubimo jedan drugoga, njom ljubimo Boga, i ne bismo pravo ljubili jedan drugoga, da ne ljubimo Boga. Svaki ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe, ako ljubi Boga; jer ako ne ljubi Boga, ne ljubi ni sebe... To je naš rod... Zato i apostol Pavao, kad hoće protiv tjelesnih djela da preporuči duhovni rod, počinje od ove glave: Rod je duha — kaže — ljubav, a onda drugo nadovezuje kao ono što iz te glave izlazi i s njom je vezano, a to je radost, mir, dugotrpnost, dobrotvornost, dobrota, vjera, krotkost, ustrpljivost, čistoća. Tko se može pravo radovati, ako ne ljubi dobro, s kojega se raduje? Tko može imati pravi mir, ako ne s onim, koga istinito ljubi? Tko je dugotrpan ostajući postojan u dobru, ako ne vri od ljubavi? Tko je dobrostiv, ako ne ljubi komu pomaže? Tko je dobar, ako to ne postane ljubavlju? Tko spasonosno vjeruje, ako nema vjere, koja preko ljubavi radi? Tko je korisno krotak, ako ga ljubav ne ravna? Tko se uzdržava od onoga, što mu je na sramotu, ako ne ljubi, što mu je na čast. S pravom dakle dobri Učitelj tako često preporučuje ljubav, kao da je to jedina zapovijed, bez koje ne mogu koristiti druga dobra i koje ne možeš imati bez drugih dobara, kojima čovjek postaje dobar«.

3. Te ulivene kreposti sveti je Petar u svojem životu njegovao i usavršivao radom propovijedajući i trpeći za Krista. Po primjeru njegovu možemo i mi te k r e p o s t i u sebi usavršivati različitim načinom, osobito pak, ako ih u s e b i p r o b u đ u j e m o. Ostavi li se oganj, on će se ugasiti; potpiruje li se dodavajući drva, oganj će se sve jače rasplamsati. Tako treba činiti i s bogoslovskim krepostima: da često na njih mislimo, da si predočujemo razloge, za što treba vjerovati, ufati se, Boga ljubiti; a kraj toga moliti Boga, da nam te kreposti sačuva i usavrši.

Petar i apostoli često su ponukani od Isusa probuđivali u sebi bogoslovske kreposti. Jednom je Isus govorio učenicima: »Nije moguće, da ne bi došle sablazni; ali teško onomu, preko koga dolaze... Pazite na sebe; ako ti sagriješi brat, pokaraj ga, i ako se pokaje, oprosti mu«. Apostoli su znali, da mogu sagriješiti, pa rekoše Gospodinu: »Umnoži nam vjeru«. Vidjeli su, da im u napasti treba što više vjere. Tako dakle treba vjeru, ufanje i ljubav probuđivati u n a p a s t i.

Kad je Isus obećao svoje tijelo i krv za hranu, apostol Petar govori: »Ti imaš riječi vječnoga života; po tom vjerujemo, da si Sin Božji«. Vjeru dakle, ufanje i ljubav treba probuditi, kad idemo k svetoj pričesti, da blagujemo tijelo i krv Spasiteljevu. A to treba činiti uopće, k a d p r i m a m o s v e t e s a k r a m e n t e. Kad se htio krstiti dvoranin kraljice etiopske, najprije je ispovjedio vjeru: »Vjerujem, da je Isus sin Božji«.

Isus je triput pitao Petra: »Ljubiš li me?« A Petar triput ponavlja riječi: »Ti znaš, da te ljubim«. A poslije toga, kad je tako probudio u sebi ljubav, Isus mu očitova, kakvom će smrću proslaviti Boga. Tako treba da bogoslovske kreposti probudimo n a č a s u s m r t i. — Kad su Židovi silili sv. Jakoba mlađega, da se odreče Krista, on je stao na povisoko mjesto i još jednom glasom velikim izjavio vjeru u Kristovo božanstvo, a potom za vjeru umro. Tako je i drugim svetim ljudima (kao sv. Hermenegildu, sv. Petru mučeniku) bila prije smrti posljednja molitva Vjerovanje.

Vjeru, ufanje i ljubav možemo probuđivati mislima, ali nas Crkva uči, da to činimo i riječima, u kojima odmah i kažemo razloge, koji nas imadu poticati na vjeru, ufanje i ljubav. Vjerujemo zato, jer je Bog i s t i n i t; ufamo se, jer je m i l o s r d a n, ljubimo ga, jer je n e i z m j e r n o d o b r o.

IV. 186. Koje nam je kreposti Bog osobito ulio? Bog nam je osobito ulio ove tri blagoslovske kreposti: vjeru, ufanje i ljubav. — 187. Kada smo dužni probuđivati vjeru, ufanje i ljubav? Vjeru, ufanje i ljubav dužni smo probuđivati više puta u životu, osobito pak (u napasti), kada primamo svete sakramente i u čas smrti. — 188. Kako možemo ukratko probuditi u sebi vjeru, ufanje i ljubav? Vjeru, ufanje i ljubav možemo ukratko ovako probuditi u sebi: Bože! vjerujem u te, jer si nepogrešivo istinit. — Bože! ufam se u te, jer si beskrajno milosrdan. — Bože! ljubim te, jer si neizmjerno dobar.

V. U pjesmi Svibanjskoj kraljici pjevamo ovako: »Najpače cvijeta tri štiti, da bura ih ne smlavi: Ufanja ne daj sništiti, ni vjere ni ljubavi«. To su doista najkrasnija tri cvijeta, tri uresa naše duše.

Kako valja kršćanima n j e g o v a t i te tri kreposti, uči sv. Pavao Efešane (3, 13—21): »Braćo, molim, da ne oslabite zbog nevolja mojih za vas, što je slava vaša. Stoga preklanjam koljena svoja pred Ocem Gospodina našega Isusa Krista, po kojem se svako očinstvo na nebesima i na zemlji imenuje, da Vam dade po bogatstvu slave svoje krepošću utvrditi se po Duhu njegovu za unutrašnjega čovjeka, da Krist stanuje v j e r o m u srcima vašim i vi u l j u b a v i budete ukorijenjeni i utemeljeni, kako biste mogli razumjeti sa svim svetima: koja je širina i dužina i visina i dubina, i poznati pretežniju od razuma ljubav Kristovu, da se napunite svake punine Božje. A onomu, koji može još izobilnije sve činiti nego što ištemo ili razumijemo, po kreposti, koja radi u nas, njemu slava u crkvi i u Kristu Isusu u sve naraštaje u vijek vijeka«.

Osobito pak treba njegovati ljubav, jer l j u b a v l j u p o s t a j e m o s l i č n i B o g u. Ovako govori sv. Leo papa: »Ako vjerno, ljubazni, i pametno razaberemo početak našega stvorenja, naći ćemo, da je zato čovjek sazdan na sliku Božju, da ide za svojim stvoriteljem. U tom stoji dostojanstvo našega roda, da se u nama kao u nekom ogledalu odsijeva slika Božje

dobrote. Na tu nas dobrotu prepravlja svaki dan milost Spasiteljeva, da se ono digne u drugom Adamu, što je palo u prvom. Uzrok pak našemu obnavljanju nije nego milosrđe Božje, kojega ne bismo ljubili, da on nije sam prije nas ljubio i da nije razagnao tmine našega neznanja svijetlom svoje istine. To je Gospodin objavio preko svetoga Izaije govoreći: Dovest ću slijepe na put, koji nijesu znali, i dat ću da stupaju stazama, koje nijesu poznavali, pretvorit ću tmine u svijetlo, i krivo u pravo. To ću im učiniti i ne ću ih ostaviti. I opet: Nađoše me, veli, koji me nijesu tražili, i pokazah se onima, koji nijesu pitali za me. Kako se to izvršilo, uči apostol Ivan govoreći: Znamo, da je došao Sin Božji, i dao nam je um, da poznamo istinito i budemo u istinitom Sinu njegovu. I opet: Ljubimo dakle mi Boga, jer je on nas prije ljubio. Bog dakle ljubeći nas obnavlja u nama sliku svoju; pa da nađe u nama priliku svoje dobrote, daje nam da radimo, što i on radi, kad nam užiže svjetiljke naših pameti i žari nas ognjem svoje ljubavi, da nesamo njega samoga ljubimo nego i sve što on ljubi.« (Govor 1. o postu desetog mjeseca i prilozima Brev. Dom. IV. Advent. II. Noct.).

Probuđujmo često bogoslovske kreposti. Zato i u Crkvi — danas — pazimo osobito kod molitve, da pobožno ponovimo Djelo (čin) vjere, ufanja i ljubavi. A možemo moliti i ovu crkvenu molitvu (Nedj. XIII. po Duh.): Svemogući vječni Bože, daj nam umnoženje vjere, ufanja i ljubavi; pa da zaslužimo postići, što obećavaš, daj nam da ljubimo što zapovijedaš. Po Gospodinu našem Isusu Kristu. Amen.

X. GLAVNE ĆUDOREDNE KREPOSTI.

(D. K. 189—190.)

I. Razlika je između kreposti i naravske sklonosti. Naravska sklonost dar je Božje prirode, prirodni dar; krepost je pak plod čovječjega nastojanja i rada, jer se pribavlja tim, da čovjek s pomoću Božjom tvori često kreposna djela.

One prirodne sklonosti zovu se i temperamenti, kojih ima četiri: sangvinik, flegmatik, kolerik, melankolik. Neki su po naravi nagli, brzi, radini; drugi su spori, lijeni; neki su vesele, drugi tugaljive ćudi.

Ove naravske sklonosti mogu pomagati, da se krepost razvija i usavrši; a mogu i smetati. Gdje pomažu kreposti, tu ih valja njegovati i oplemeniti, a gdje smetaju, treba ih suzbijati, uređivati. Po srijedi je krepost.

Tako treba uređivati svoju ćud, da vlada pravi red u čovječjem tijelu i duši: a to biva, ako čovjek ćud svoju ravna po zakonu Božjem.

Da to učini, treba da stječe četiri glavne kreposti, koje uređuju ćud. Te četiri kreposti — koje su

već poganski mudraci poznavali — spominje knjiga Mudrosti (8, 7): »Ako tko ljubi pravdu, njezini su plodovi velike kreposti: jer ona uči trjeznost i razboritost i pravednost i jačinu, od kojih nema ništa korisnijega u životu ljudima«.

II—III. 1. Čujmo Isusovu priču o deset djevica. Govoreći o sudnjem danu rekao je Isus: »Za onaj dan ne zna nitko, ni anđeli nebeski, nego samo Otac«.

»Tada će biti kraljevstvo Božje kao deset djevica, koje uzevši svjetiljke svoje izađoše ususret ženiku i nevjesti. A pet od njih bijahu mudre a pet lude. I lude uzevši svjetiljke svoje nisu uzele sa sobom ulja. A mudre uzeše ulje u sudovima sa svjetiljkama. A budući da ženik odocni, zadrijemaše sve i pospaše. U ponoći pak stade vika: eto ženika gdje ide, izlazite mu nasusret. Tada ustanu sve djevice one i ukrase svoje svjetiljke. A lude reku mudrima: Dajte nam od ulja svojega, jer naše svjetiljke hoće da se ugase. Odgovore im mudre govoreći: Da ne bi nedostalo nama i vama, bolje je idite k trgovcima i kupite si. A kad su otišle kupiti, dođe ženik; i gotove uđu s njim na svadbu, i zatvoriše se vrata. Poslije pak dođu i one druge djevice govoreći: Gospodaru, gospodaru! otvori nam. A on odgvarajući reče im: Ne poznajem vas! Stražite dakle, jer ne znate dana ni časa«.

Tumačeći tu priču govori Sv. Gregorij Papa (Hom. 12. in Evang. Brev. Comm. Virg. III. Noct.): »Često vas, predraga braćo, opominjem, da bježite od zlih djela i uklanjate se nečistotama svijeta; ali me današnje čitanje evanđelja sili, da vam kažem: da i dobro, što ga činite, sa velikom pažnjom držite: da ne biste kod onoga, što činite pravo, tražili ljudsku naklonost i milost; da se ne uvuče želja za slavom, i da ono, što se izvana pokazuje, ne izgubi iznutra plaću. Evo, po riječi Spasiteljevoj bilo je deset djevica, i sve se zovu djevice, pa ipak na vrata blaženstva nisu sve primljene, jer neke od njih tražeći izvana slavu za svoje djevičanstvo nijesu htjele imati ulja u svojim posudama... Ima ih, koji se uzdržavaju, te se čuvaju izvanjske želje i nada ih vuče unutra, tijelo trpe i svom željom žude za gornjom domovinom, traže vječnu nagradu za svoje trude, ne žele ljudske hvale. Ti dakle ne stavljaju svoju slavu u ustima ljudi, nego je kriju u savjest. A ima ih mnogo, koji svoje tijelo muče uzdržavanjem, ali traže za svoje uzdržavanje naklonost ljudsku.«

2. Kralj je Salomon s razboritošću spojio pravednost. Čujmo sud Salomonov. — Salomon je bio mlad, kad je postao kralj. Zato je otišao u Gabaon, gdje je nekad bio sveti šator i prinese ondje žrtve. Tu mu se javi Gospodin u snu i reče mu: »Išti, što hoćeš da ti dam«. A Salomon reče: »Ja sam i mlad i neuk. Daj sluzi svojemu srce mudro, da bi mogao suditi tvojemu narodu i raspoznavati dobro i zlo.« Ovo bude milo Gospodinu, pa mu reče: »Kad to išteš, a

ne išteš duga života ni bogatstva, evo ti dajem srce mudro i razumno, a dat ću ti i što nijesi iskao: bogatstvo i slavu.«

Kad se Salomon vratio u Jeruzalem, dođu dvije žene očitnice na sud i pred njega. I jedna od njih reče: »Ja i ova žena stanujemo same u jednoj kući. Ja sam imala dijete i ona. Dijete ove žene umre noću, jer je na nj legla, pa je ustala u ponoći tiho i uzela je moje dijete iskraj mene i stavila ga kraj sebe, a svoje mrtvo dijete položila je kraj mene, dok sam spavala. Kad ustanem ujutro, da nadojim dijete, gle, ono mrtvo; ali kad sam ga bolje razgledala na bijelom danu, opazila sam, da nije moje«. Onda reče druga žena: »Nije tako, kako ti veliš, nego je tvoje dijete mrtvo a moje je živo«. Tako se prepirahu pred kraljem. Tada reče kralj: »Donesite mač!« Kad donesu mač, reče kralj: »Rasijecite živo dijete na dvoje, i podajte polovinu jednoj a polovinu drugoj«. A žena, koje je bilo živo dijete, reče: »Molim, gospodaru, podajte njojzi živo dijete, nemojte ga ubijati«. Nasuprot govoraše druga: »Neka ne bude ni meni ni tebi, nego neka se rasiječe.« Tada odgovori kralj: »Podajte onoj živo dijete, ono mu je mati«. Sav Izrael dozna za taj sud kraljev i pobojaše se kralja, jer su vidjeli, da je u njemu mudrost Božja u suđenju.

Tako si je Salomon dao truda, da pravo rasudi, te je pokazao svoju p r a v i č n o s t.

3. D a v i d o v a u m j e r e n o s t. Kad je David morao bježati, jer ga je Saul htio ubiti, došao je u pustinju Faransku. Tu je dugo bio sa svojim ljudima, te im je ponestalo hrane. A bio je ondje neki bogat čovjek N a b a l. Kad je David čuo, da Nabal striže ovce i čini veliku gozbu po običaju, pošlje nekoliko momaka k Nabalu i reče im: »Pozdravite ga i recite mu: Nikad nijesmo dodijavali tvojim pastirima, niti im je što ponestalo od stada, dok smo mi bili u pustinji. A sada daj da nađemo milost u tebe, jer smo došli u dobar dan. Štogod ti se nađe pri ruci, daj slugama svojim i sinu svojemu Davidu«. Kad momci dođu k Nabalu i to mu reku, izdere se Nabal na njih: »Tko je David? Danas ima mnogo slugu, koji su pobjegli od svojih gospodara. Uzet ću dakle hljeb i meso, što sam ugotovio strigačima, pa ću ih dati ljudima, za koje ne znam otkuda su?« Kad su se momci vratili i kazali to Davidu, razljuti se David i reče svojim momcima, neka pripašu mač i idu za njim. Htio je kazniti Nabala za tu uvredu. No to je doznala u pravi čas žena Nabalova i izišla je ususret Davidu moleći ga, da oprosti tu ludost Nabalovu. David joj reče: »Blagosloven Gospodin Bog Izraelov, koji te je poslao ususret meni, da nijesam prolio krvi i osvetio se svojom rukom«. Kad se žena vratila kući, našla je Nabala kod sjajne gozbe vesela i pijana, zato mu ne kaže ništa do jutra. A ujutro, kad se Nabal otrijeznio, pripovjedi mu sve. A Nabalu zamre srce, i postane kao kamen, i poslije deset dana umre.

Tako je David nadvladao svoju srdžbu i pokazao svoju u m j e r e n o s t, dok je Nabal radi svoje neumjerenosti nastradao životom.

Ima i drugih lijepih zgoda iz Davidova života, kad je tako nadvladao sebe, i to je bila veća pobjeda, nego kad je nadvladao Goljata. Evo jedne take zgode. Kad je poslije kao kralj bio u boju s Filistejima, koji su se nalazili oko grada Betlehema, ožednio je, te reče: »O kad bi mi tko dao da pijem iz studenca, koji je kod vrata Betlehemskih«. Tada provale tri junaka kroz tabor filistejski i zagrabe vode iz studenca, i donesu mu. Ali David nije htio piti nego izli vodu Gospodinu i reče: »Zar da pijem krv ovih ljudi, koji su išli s pogibli života?«

4. K a k o s u b r a ć a M a k a b e j s k a p o k a z a l a s v o j u j a k o s t. Sirski kralj Antioh silio je Židove, da se odreku svoje vjere. Jednom je dao uhvatiti sedam braće i siliti ih, da jedu svinjetinu protiv zakona Mojsijeva. Bili su mučeni bičevima i volovskim žilama. Ali najstariji reče: »Volimo prije umrijeti negoli prekršiti otačke zakone Božje«. Nato se razgnjevi kralj i zapovjedi, da užare tave i kotlove mjedene. I kad ih užariše, zapovjedi, da tomu, koji je prvi progovorio naočigled braći njegovoj i materi izrežu jezik, svuku kožu s glave, odsijeku ruke i noge. I kad je već tako bio osakaćen, zapovjedi, da primaknu oganj i još živa prže na tavi. I dok su njega zadugo mučili, ostali s materom jedan drugoga nagovarahu na junačku smrt. — Kad je umro prvi, dovedoše drugoga, da ga muče, i oderavši mu kožu s glave s kosom pitaju ga, hoće li da jede, dok ga ne stanu mučiti na svim udima po tijelu. A on odgovori narodnim jezikom i reče: »Ne ću«. Zato i on podnese iste one muke, koje i prvi. Izdišući već reče: »Ti nas bezbožniče, istina, ubijaš u ovom životu, ali kralj svijeta ovoga na uskrsnuću vječnoga života podignut će nas, koji smo umrli za njegove zakone.« — Poslije njega stanu mučiti trećega. Kad zatraže od njega jezik, on ga odmah pomoli i ruke postojano pruži i reče pouzdano: »S neba sam ih dobio, ali radi zakona Božjih sad ne marim za njih, jer se nadam da ću ih od njega dobiti. I sam kralj i družina njegova začudi se hrabrosti mladićevoj, jer je muke držao za ništa. — Tako je u mukama umro četvrti, peti i šesti. A majka divna gledala je sedam sinova gdje umiru jedan dan, ali je sve dragovoljno trpjela, i još je svakoga nagovarala narodnim jezikom na postojanstvo.

Još je najmlađi ostao u životu. Antioh mu se zaklinjao, da će ga učiniti bogata i uzeti sebi za prijatelja, ako se odmetne od zakona otaca. No kad ni ovako nije mogao skloniti mladića, pozove majku i uzme je nagovarati, da se postara za dobro sinovo. Mati se prikloni sinu i ne mareći za okrutnoga silnika progovori: »Sinko, smiluj se na me. Pogledaj na nebo, pa se ne boj krvnika ovoga, nego dostojan braće svoje primi smrt, da te u onom milosrđu nađem opet s braćom tvojom«.

Dok ona još govoraše, reče mladić: »Što čekate? Ne pokoravam se zapovijedi kraljevoj nego zapovijedi zakona, koji nam je dan preko Mojsija. Ti pak, bezbožniče, ne ćeš uteći sudu Božjemu«. Tada kralj uzavrevši od gnjeva još većma pobjesni na ovoga negoli na sve pređašnje. Tako i ovaj umre prav uzdajući se posve u Gospodina. Najposlije poslije sinova bude pogubljena i majka.

Ta se braća zovu braća Makabejska, jer su živjeli u vrijeme, kad je Juda, radi svoje hrabrosti prozvan Makabi = kladivo, razbijao velike čete, koje je Antioh slao na Židove. Ne mogući na ime Židovi trpjeti sile kralja Antioha, kojom je htio uništiti vjeru i slobodu njihovu, stali su se oružjem braniti, te su u boju za svoje svetinje pokazali divna djela junaštva, dok nijesu izvojevali sebi slobodu. Sveti Ambrozij slaveći hrabrost drugih junaka, koje spominje Sv. Pismo, govori i o junačkim djelima Makabeja. Ali više od njihove hrabrosti u ratu ističe njihovu jakost i postojanost u mukama, koje su izdržali za vjeru: »Što pak da kažem o mukama mučenika? Pa da ne zalazim daleko, nijesu manju pobjedničku slavu od svojih otaca izvojevali mladići Makabeji nad oholim kraljem Antiohom; jer oni su naoružani a ovi bez oružja nadvladali. Stajala je nepobjediva družba, opkoljena kraljevskim četama; podlegoše mučila, smalaksali su mučitelji, ali ne podlegoše Mučenici. Jedan je promijenio obličje, kad su mu svukli kožu s glave, ali je povećao hrabrost. Drugi je, kad su mu zapovjedili da pruži jezik, da mu ga odrežu, odgovorio: Ne čuje Gospodin samo one, koji govore, koji je čuo Mojsija, kad je šutio. Više sluša tihe misli svojih nego glasove svih. Bojiš se biča jezika, a biča se krvi ne bojiš? Ima i krv svoj glas, kojim viče k Bogu, kao što je vikala kod Abela?«

IV. 190. Kako se uopće zovu kreposti, koje uređuju našu ćud prema Božjoj volji? Kreposti, koje uređuju našu ćud prema Božjoj volji, zovu se ćudoredne kreposti. — 191. Koje su glavne ćudoredne kreposti? Glavne ćudoredne kreposti jesu ove četiri: 1. razboritost, 2. pravičnost, 3. umjerenost, 4. jakost (duševna).

V. Te ćudoredne kreposti traži sv. Pavao (Kološ. 1, 9—14) od kršćana: »Braćo! Ne prestajemo za vas moliti se i iskati, da se ispunite poznanjem volje Božje u svakoj mudrosti i razumu duhovnom; da hodite pristojno Bogu u svem ugađajući, u svakom dobrom djelu plodni, i rastući u poznanju Božjem; da svakom snagom jačate po sili slave njegove u svakoj trpljivosti i dugotrpnosti s radošću; i da zahvaljujete Bogu Ocu, koji nas vrsne učini, da budemo dijelnici nasljedstva svetaca u svjetlosti; koji nas izbavi od vlasti tamne i premjesti u kraljevstvo Sina ljubavi svoje, u kojem imamo otkup krvlju njegovom, oproštenje grijeha.«

Potrebno je dakle, ako hoćemo biti »dijelnici nasljedstva svetaca« t. j. dobiti kraljevstvo nebesko, da si pribavimo u što većoj mjeri mudrost, pravičnost, umjerenost i jakost. A kako ih možemo steći, govorit ćemo u drugoj Katekezi.

XI. KAKO SE PRIBAVLJAJU ĆUDOREDNE KREPOSTI?

I—III. 1. U priči o deset djevica vidjeli smo što je razboritost ili mudrost. Jedne i druge djevice htjele su doći na svadbu t. j. u život vječni. Ali dok su mudre sa svjetiljkama išle po svijetlom putu, koji ih je doveo u stan svjetlosti, druge su nemajući ulja lutale i bile su odbijene od nebeskih vrata i ostale u tami. Razborit je onaj, koji nesamo hoće što je dobro, nego i pravi put k njemu izabere. Zato se i veli u Sv. Pismu: »Mudrost je pametnoga, da pazi na put svoj, a bezumlje ludih luta« (Priče 14, 8). »Ima put, koji se čovjeku čini prav, ali kraj njegov vodi u smrt« (Priče 14, 12).

Razboritost pribavlja se u prvom redu molitvom. Salomon se mnogo Bogu molio za mudrost, i Bog mu je dao. Sv. Jakob (1, 4—5) veli: »Trpljivost ima savršeno djelo, da budete savršeni i potpuni bez ikoga nedostatka. Ako pak tko od vas treba mudrosti, neka traži od Boga, koji daje svima u obilju i ne zakraćuje; pa će mu se dati. Ali neka traži vjerom ne sumnjajući ... Čovjek dvojbena duha nepostojan je na svim putevima svojim.«

Treba dalje razmišljati o svojemu životu i svagda imati na pameti, da je naš život na zemlji samo put u vječnu domovinu. Tako ćemo svagda imati pred očima put k vječnomu dobru i postati pravo razboriti. Evo, kako lijepo o tom govori Sv. Gregorij Papa (Lib. mor. 1. c. 10; Brev. IV. Dom. August. II. Noct.): »Ima nekih, koji ne mare za svoj život, i dok traže prolažljive stvari ne razumijući vječnih ili preziruć, što razumiju, ne osjećaju boli, i ne znadu naći savjeta: pa kad ne gledaju na više stvari, koje su izgubili, drže (jadnici) da su sretni u dobru. Ne dižu duševnih očiju k svijetlu istine, za koje su stvoreni; ne skreću oštrica želje, da razmišljaju o vječnoj domovini, nego ostavljajući same sebe u onome, u što su bačeni, mjesto domovine ljube progonstvo što ga trpe, i raduju se u sljepoti što je podnose kao u sjaju svijetla. — Naprotiv duše izabranika gledajući, da je sve prolažljivo ništa, traže ono, za što su stvorene; i jer ih ništa ne može zadovoljiti što je izvan Boga, misao njihova izmorena traženjem nalazi pokoj u nadi i razmišljanju svojega stvoritelja, želi da bude uvrštena među nebeske građane; i svaki od njih tijelom stojeći na svijetu, ipak se diže duhom izvan svijeta; plače nad bijedom progonstva, što ga podnosi, i podbada se neprekidnim bodovima ljubavi k gornjoj domovini. Kad dakle vidi, kako je vječno, što je izgubio, nalazi spasonosan savjet, da prezire ovo vremenito, po čemu prolazi, i što

više raste poznavanje savjeta, da ostavi propadljivo, to se više umnaža bol, da još ne može stići do onoga, što ostaje. Treba paziti i na to, da ne bude nikakva bol duše sunovrace. Jer koji bez savjetovanja (premišljanja) žive, koji sve na vrat na nos rade, takvi se međutim ne umaraju bolnim mišljenjem. Tko brižljivo svraća svoju pamet da se brine za život, taj se u svakom djelu pomnjivo obazire, i da se iz stvari, koja se radi, ne izleže nenadan i protivan svršetak, zato prije laganim korakom mišljenja pipa; razmišlja, da onoga što radi, ne zapriječi strah; da ono, što se ima odgoditi, ništa ne pretjera; da krivica u otvorenom boju požudom ne nadvlada; da se pravo ne poruši taštom slavom, koja na nj vreba.

Učenike ne podbada samo obećanje nagrade, da uče, nego često i strah pred kaznom. Tako i razmišljanje o mukama paklenim uljeva kršćaninu strah i uči ga mudrosti. Evo, što o tom govori sv. Ambrozije (Rasprava u Ps. 118. Brev. I. Dom. Aug. II. Noct.): »Prorok kaže, da je strah Gospodnji početak mudrosti. A što je početak mudrosti nego odreći se svijeta? Jer je misliti na svjetovne stvari ludost. Najposlije i Apostol kaže, da je mudrost ovoga svijeta ludost pred Bogom. Pa i strah Božji, ako se ne drži reda (znanja), ništa ne koristi, pače ponajviše škodi. Ta i Židovi imadu revnost za Boga; ali jer nemaju po znanju, tom revnošću i strahom privlače veću Božju uvredu. Što obrezuju dječake, što drže subote, imadu strah Božji; ali jer ne znadu, da je zakon duhovan, obrezuju svoje tijelo a ne srce. Ali što govorim o Židovima? Ima i među nama takih, koji imadu strah Božji, ali ne po razboru, jer nalažu teže zapovijedi nego što ih može podnijeti stanje ljudsko. Strah je u tom, što se čini da teže za nastavom, traže kreposno djelo; ali je u tom neznanje, što ne paze na prirodu, ne gledaju što se može. Ne smije dakle strah da bude nerazborit. Jer prava se mudrost počinje strahom Božjim; i nema duhovne mudrosti bez straha Božjega: tako i strah ne smije biti bez mudrosti. — Neka je podloga riječi sveti strah. Jer kao što se kip kakav postavlja na podlogu, i onda se ljepše vidi, kad se kip postavi na podlogu i ima tvrdoću da stoji: tako se i riječ Božja bolje postavlja u svetom strahu, jače se ukorenjuje u prsima onoga, koji se boji Gospodina, da ne ispada riječ iz srca čovjeku, da ne dođu ptice i uzmu ga iz čuvstva nebrižnoga i nepažljivoga.«

Ta je razboritost i mudrost kršćanska različna od one svjetske, đavolske, za koju veli sv. Pavao (Rim. 8, 7): »da je tjelesna mudrost neprijateljica Bogu«; i da je »mudrost... ovoga svijeta ludost pred Bogom (I. Kor. 3, 19).

»Na smijeh se meće pravednikova bezazlenost. Mudrost je ovoga svijeta vještinama sakrivati srce, misli riječima kriti; što je lažno pokazivati kao istinito. Tom se razboritosti znadu mladići služiti, nju uče dječaci za plaću; koji je znadu, ohole se prezirući druge; koji je ne znadu, njima se drugi čude kao po-

tištenima i plašljivima; jer oni ljube tu lažljivu dvoličnost, zaodjevajući je drugim imenom, kad duševnu pokvarenost zovu uljudnošću. Ta razboritost nalaže onima, koji idu za njom, da traže visoke časti, da se raduju kad postignu taštu vremenitu slavu. Ona im kaže, da zlo, što im drugi nanesoše, mnogostruko vrate; ako mogu, nikomu da ne dopuštaju; ako nemaju moći, onda se mirno pretvaraju kao da su zadovoljni, jer ne mogu da ispune svoju zloću.

Naprotiv, mudrost je pravednikâ, da se ne pretvaraju, svoje mišljenje izriču, istinu da ljube kako jest, laži da se uklanjaju; dobro da čine drage volje, zlo da radije pretrpe nego čine; da ne traže osvete za nepravdu, da drže za dobitak, ako ih radi istine grde. Ali ta se bezazlenost pravednika meće na ruglo; jer mudri ovoga svijeta drže krepost iskrenosti za ludost. Jer sve što drugi čine čisto, to oni drže da je bez sumnje ludo; i štogod istina djelom potvrđuje, to tjelesnoj mudrosti zvuči kao ludo. Jer što se čini luđe svijetu nego svoje mišljenje pokazati riječima, ništa ne prikrivati vještom lukavštinom, ne vraćati grdnje za nepravde, moliti se za one, koji nas psuju, tražiti siromaštvo, ostaviti imutak, ne opirati se otimaču, okrenuti drugo lice onome, koji nas udari po jednom« (Greg. Papa l. 10. Moral. Brev. Comm. Conf. non Pont. 2. loc. II. Noct.).

2. Iz mudrosti dolazi pravednost. To smo vidjeli u Salomona. Što je dalo Salomonu, da je izveo onako pravedan sud među ženama? To je učinila mudrost, koju je prije izmolio u Boga. Tako je mudrost ili razboritost prva i glavna među ćudorednim krepostima: »ona nije samo krepost, nego ravna i rukovodi druge kreposti, uređuje čuvstva i nauča ćudorednost. Nema li nje, krepost postaje opačina« Sv. Bernardo).

Salomon je na sudu dao materi dijete, koje je njoj pripadalo. Tako je pokazao, da je pravedan; jer pravedan je onaj, koji je pripravan svagda dati drugomu, što je njegovo.

Pravednost je četvorovrsna: mjembena, zakonska, razdjelbena i sudbena. »Mjembena se pravednost ima držati kod stvari u promjenu, kao u prodavanju, kupovanju, gdje se jedna stvar daje u promjenu za drugu. Tako se na primjer novac daje za vino, za žito i ostale stvari; žito za vino i t. d.« (Filipović, Pripovijedanje nauka kršćanskoga). Tu nam pravednost nalaže Bog u sedmoj zapovijedi, kad zabranjuje krivu mjeru. — Zakonska pravednost uređuje ljudsko društvo. »Po njoj imaju se upravljati kraljevstva, pokrajine, općine. — Po pravdi razdjelbenoj razumije se dužnost onoga, koji razdjeljuje dobra općenita. A to će reći, da onaj, koji dijeli časti, službe ili što slična, ne smije gledati na rodstvo ni na prijateljstvo ni na koju drugu stvar osim na tu, je li to zaslužio onaj, komu se ta čast ili služba daje... Ovako pravo valja razdjeljivati i na posle, koji su mučni, svakom ih naređivati po

pravdi. Nije pravo na jednoga staviti, koji manje može, toliko breme, koliko i na drugoga, koji više može; i još je nepravednije na jednoga sve a na drugoga ništa samo zato, što je taj drugi moguć ili prijatelj ili rodak« (Filipović, Pripovijedanje). — Sudbena je pravda, kojom se kazni onaj, koji je kome načinio nepravdu. Tu pravednost zahtijeva osma zapovijest Božja. Salomon u Pričama (17, 15) kaže: »Tko opravda krivoga i tko osudi pravoga, obojica su mrski Gospodinu«.

Pravednost je svakomu zapovijedana, a osobito onima, koji upravljaju drugima. Zato veli Salomon (Priče 16, 12): »Gadno je kraljevima činiti nepravdu, jer se pravednošću utvrđuje prijesto«. A knjiga Mudrosti (1, 1) veli: »Ljubite pravednost, koji sudite zemlji«.

Evo iz knjige Dužnosti sv. Ambrozija biskupa (Brev. Dom. III. Aug. II. Noct.) lijepih riječi o pravednosti: »Velik je sjaj pravednosti: koja je više rođena za druge nego za sebe, pomaže našu zajednicu i društvo, drži visinu, te svojim sudom ima sve sebi podloženo, pomoć nosi drugima, razdaje blago, ne krati dužnosti, prima na sebe tuđe pogibli. Tko ne bi želio držati ovu kulu kreposti, kad ne bi prva skupost slabila i lomila jakost tolike kreposti? Jer dok želimo umnožiti blago, skupiti novac, prisvojiti u posjed zemlje, veličati se bogatstvom: svlačimo sa sebe lik pravednosti, gubimo općenitu dobrotvornost. Kolika je pravednost, može se razabrati odatle, što nije vezana na osobe ni na vrijeme, te se i neprijateljima pokazuje: na pr. ako se postavi s neprijateljem ili mjesto ili dan za boj, drži se da je protivno pravednosti preteći ili mjestom ili vremenom. Do toga stoji, da li se tko uhvati ili brojem ili teškim rvanjem, ili višom milošću ili kakim događajem. Ako dakle u ratu vrijedi pravednost, kamo li se većma ima držati u miru? Osnova je dakle pravednosti vjera. Jer srca pravednika misle na vjeru: i tko se pravedan tuži, taj pravednost postavlja na vjeru. Jer onda se pokaže njegova pravednost, ako kaže istinu. Najposlije i Gospodin preko Izaije veli: Evo, mećem kamen za osnovu Sionu: to jest Krista za osnovu Crkve. Jer je vjera svima Krist; a Crkva je neka slika pravednosti, zajedničko pravo svima: za sve zajednički moli, za sve zajedno radi, za sve zajedno biva kušana. Napokon tko se sebe sebi odriče, taj je pravedan, dostojan je Krista. Zato je i Pavao za osnovu postavio Krista, da na njemu slažemo djela pravednosti, jer je vjera osnova«.

3. Što je umjerenost, vidjeli smo u primjeru Davida kralja. Nije to samo krepost, koja uređuje mjeru kod jela i pila, nego je i krepost, koja kaže, kako treba da i u duši držimo red nad svojim željama i čuvstvima: da se ne damo nadvladati srdžbom, poništiti žalošću i t. d. Umjeren je onaj, koji kroti tjelesne želje, što ga odvraćaju od dobra. Za takvoga veli Sv. Pismo (Priče 16, 32): »Bolji je trpljiv

od jakoga, i koji gospoduje nad duhom svojim, od osvajača gradova«.

Kako je potrebno svoje pohote nadvladivati i uređivati, čuli smo govoreći o devetoj i desetoj zapovijedi Božjoj, pa treba da poslušamo riječi sv. Petra (I. 2, 11): »Uzdržavajte se tjelesnih želja, koje se protive duhu«.

To ćemo učiniti, budemo li slični po opomeni sv. Pavla (I. Kor. 9, 25) boriocima u stadiju, koji se uzdržavaju od svega što bi im moglo škoditi tjelesnoj jakosti: od vina, neumjerenog jedenja, spolnoga općenja i t. d. Kako umjerenost rađa jakošću, vidjeli smo u Samsona, kojemu je Bog dao silnu jakost, jer radi zavjeta nije pio vina. Zato je osobito sredstvo, da stečemo umjerenost, post. »Mojsije — kako znamo — uzašao je postom na goru; niti bi se drukčije usudio pristupiti k vrhu zadimljenu niti ući u tamu nego utvrđen postom. Postom primio je zapovijedi napisane prstom Božjim na pločama. Tako je isto post bio na gori pomiritelj danoga zakona, a dolje je proždrljivost narod navela na idolopoklonstvo, te ga oskvrnila. Sjeo je narod — veli se — jesti i piti, i ustadoše da igraju. Četrdeset je dana sluga Božji postio i molio, i tu muku i ustrajnost oborila je i uništila jedna pijanka narodna. Jer ploče, koje je post primio napisane prstom Božjim, razbilo je pijanstvo. Jer je sveti prorok držao, da narod pijani nije vrijedan primiti zakona od Boga. Jednim je časom onaj narod, koji je silnim čudesima bio poučen, da poštuje Boga, sramotno pao u egipatsko idolopoklonstvo. Pa kad poredиš jedno s drugim, možeš vidjeti, da post vodi k Bogu, a naslade uništavaju spasenje. Što je Ezava oskvrnilo i učinilo robom bratu? nije li to učinilo jedno jelo, za koje je prodao prvenstvo? A nije li molitva s postom dala materi Samuela? Što je učinilo jakoga Samsona nepredobivim? zar ne post, s kojim je začet u utrobi materinoj? Postom je začet, postom je odgojen, postom je postao muž. To je dašto andeo zapovjedio materi opomenuvši, da se ne dodira ničega što dolazi od loze, da ne pije vina ni ono što opija. Post rađa proroke, utvrđuje i jači jake. Post daje mudrost zakonodavcima: najbolji je čuvar duše, pouzdan drugar tijelu, zaštita je i oružje junacima, vježba rvačima i borcima. On još odgoni napasti, oruža za pobožnost, stanuje uz trijeznost, gradi umjerenost, u ratu donosi hrabrost, u miru uči pokoj, posvećuje Nazareja, usavršuje svećenika; jer nije dopušteno bez posta dodirati žrtvu, nesamo u tajnom sadašnjem i pravom bogoslužen ju, nego i u onom, u kojem se žrtva po zakonu u slici prinosila. Post je učinio Iliju gledaocem velikoga viđenja: kad je naime četrdesetdnevnim postom očistio dušu, zaslužio je da u špilji, koliko je čovjeku moguće, vidi Boga. Kad je Mojsije po drugi put primao zakon, po drugi put je postio. Da nijesu s Ninivljanima zajedno postile i životinje, ne bi bili utekli prijetnjama propasti. A u pustinji čija uda popadaše? Zar ne onih,

koji su zaželjeli mesa? (S. Basilij Hom. 1. o postu. Brev. Dom. iV. Quadrag. II. Noct.)

4. S umjerenošću je dakle u svezi četvrta glavna ćudoredna krepost jakost. Ako umjerenost daje jakost tjelesnu, to daje još više jakost duševnu. I kad govorimo sad o jakosti, mislimo na jakost duševnu, kojoj smo se divili kod Makabeja. Jak je onaj, koji se ne da nikakvom tegobom ni progonom odvratiti od dobra.

Da je takva jakost potrebna za spasenje, kažu riječi Isusove. Kad je Isus pohvalio sv. Ivana Krstitelja, da je radi svojih kreposti, osobito pak jakosti, najveći između rođenih od žena, reče dalje: »Od vremena Ivana Krstitelja dosada kraljevstvo nebesko silu trpi, i koji silu upotrebe, grabe ga« (Mat. 11, 12); koji trpljivo podnose muke, dolaze u nebo. Ta duševna jakost daje i pravu hrabrost u borbi za slavu Božju. Ovako govori sv. Ambrozij biskup: »Možda neke drži u napetosti ratna slava, te misle, da je samo hrabrost u boju. Zato se svraćam na nju, jer je našima nije nedostajalo. Kako je hrabar bio Isus Navin, koji je u jednom boju uhvatio i pobio pet kraljeva s njihovim pukovima! Potom kad je bjesnio boj s Gabaoncima te se bojao, da ne bi noć spriječila pobjedu, velikom dušom i vjerom zavapi: Stani sunce! i stade, dok se ne svrši pobjeda. Gedeon se sa tri sta ljudi proslavio nad silnim narodom i žestokim neprijateljem. Mladi je Jonata učinio veliku silu u boju. Što da kažem o Makabejima? Ali prije da nešto kažem o porodu otaca: koji su bili pripravni da se bore za hram Božji, pa kad su ih neprijatelji lukavo na subotni dan izazvali na boj, radije su gola tjelesa predali ranama, nego da se opiru i oskvrne subotu. Tako su se svi radosno predali smrti. Ali Makabeji videći, da bi na taj način mogao sav narod propasti, stali su i u subotu, ako su bili izazvani u boj, osvećivati pokolj nedužne svoje braće. Tako je poslije razjaren kralj Antioh, kad je rat rasplamtio preko svojih vojvoda Lizije, Nikanora, Gorgije, bio sa svojim istočnjacima i asirskim četama pobit, te je četrdeset i osam tisuća njegovih palo na bojnom polju od tri tisuće Makabejske vojske. O hrabrosti vojvode Jude Makabejina sudite po jednom njegovom vojniku. Kad je Eleazar opazio slona, koji je druge nadvisivao i bio opremljen kraljevskim oklopom, misleći da je na njemu kralj, jurne brzo posred čete i odbacivši štit ubijao je obim rukama, dok nije došao do živine, unišao pod nju i probo je podmetnutim mačem. Tako je životinja padavši poklopila Eleazara, te je umro. Kolika je to duševna jakost! Najprije, što se nije bojao smrti, potom što je okružen četama neprijateljskim srnuo među guste neprijatelje, prolomio sredinu bojnoga reda i prezirući smrt divlje odbacivši štit, obim rukama zašao i podržavao breme ranjene živine, potom pod nju zašao, da je snažnije udari, i njezinim padom strven našao je slavni grob«. (Oficiorum lib. 1. cap. 40. Brev. Dom. I. Oct. II. Noct.)

Vjera je davala hrabrost i hrvatskim junacima u borbi s Turčinom »za krst časni i slobodu zlatnu«: Zrinskomu, Bakaču, Ibrišinoviću i stotinama drugih. U posljednjem svjetskom ratu spasao je Francusku vjerni katolik, junački general Foche (Foš), a upropašćuju je nevjerni komunisti i slobodni zidari, kako čine i s drugim zemljama, gdje se ugnijezde.

Nagrada je često poticalo vojnicima, da učine hrabra djela. Tako nada u nagradu na nebu može i nama dati jakost, da se ne damo ni tegobom, ni ruganjima ni progonom odvratiti od dobra, i da smo pripravni za vjeru dati i život. »Ne bojte se« — govorio je Isus apostolima — »malo stado, jer je volja Oca vašega, da vam da kraljevstvo« (Luk. 12, 32).

S. Augustin (Sermo 44. de Sanctis-Brev. Commune unius Martyr. II. Noct.) govori ovako: »Slavan je danas dan Mučenika I., čijoj se slavi raduje Crkva a zajedno i postavlja, da idemo njegovim stopama. Jer ako zajedno stradamo, zajedno ćemo se i proslaviti. U njegovoj borbi dvoje nam treba osobito razmisliti: tvrdu bjesnoću mučitelja i nepobjedivu strpljivost Mučenikovu: bjesnoću mučitelja, da nam se gadi, a strpljivost Mučenikovu, da za njom idemo. Čuj Psalmistu kako udara na zlobu: Ne žesti se na zlikovce, jer će se brzo osušiti kao trava. A da je protiv zlikovaca potrebna trpljivost, slušaj savjet Apostola: Strpljivost vam je potrebna, da dobijete obećanja. Ovjenčana je dakle strpljivost blaženoga Mučenika, a zarobljena je vječnim mukama nepopravljena zloća mučitelja. Na to je gledao u svojoj borbi slavni borilac Kristov, zato se nije bojao tamnice. Po primjeru svoje glave podnosio je ruganja, trpio podsmijeh, nije se bojao bičeva, i koliko je za Krista prije smrti podnio muka, toliko je od sebe prinesao žrtava. Jer što je ponuđeno od Apostola pio, to je visoko držao: Jer nijesu vrijedne muke ovoga vremena iduće slave, koja će se javiti u nama. I jer krotko ovo i lako što trpimo pribavlja nam vječnu pretežitu slavu na nebu. Ljubeći ovo obećanje bio je uzdignut nad zemaljštinom, i kušajući unaprijed ugodnost vječne slatkoće neiskazanim osjećanjem govoraše sa Psalmistom: Što imam na nebu, i što da želim mimo tebe na zemlji? Nestaje mi tijela i duha: Bog srca mojega i moj dio Bog je do vijeka. Jer je gledao — koliko može u zagoneci slaboća ljudska okom doprijeti — koliko je veselje gornjem gradu: i kad ga nije mogao ispripovjediti, vikaše čudeći se: Što imam na nebu? Kao da kaže: Nadvisuje moje sile, nadvisuje moć mojega govora, nadilazi sposobnost mojega razuma ona čast, ona slava, ona veličina, kojom će Gospodin Isus Krist — kad se rastanemo od ljudi — u tajnosti svojega lica preobraziti poniženo naše čovječje tijelo, da bude slično tijelu njegove slave. Gledajući tu savršenu slobodu nije se uklanjao nikakoj pogibli, nije se strašio nikake muke, i kad bi mogao tisuću puta umrijeti, nije mislio, da bi je mogao kakim načinom pravo zavrijediti.«

Da se vojnici drže hrabro u ratu, daje im i strah, da ne budu kažnjeni radi svoje kukavštine. Tako i nama jakost u dobru daje i strah pred mukama paklenima. Sv. Ambrozij (Tumačenje psalma 118. govor 21. Brev. Comm. un. Mart. II° loco II. Noct.) veli: »Knezovi me progoniše ni za što; i od tvojih je riječi drhtalo moje srce. Dobro to kaže Mučenik, da nepravedno trpi muke progona. On nije ništa ugrabio, nikome nije učinio sile, ničije krvi nije prolio, ničije postelje nije mislio skvrniti, ništa se nije ogriješio o zakone, a ipak mora da podnosi teže muke nego razbojnici. Govorio je pravo, i nijesu ga slušali; govorio je spasonosne stvari, i navaljivali su na nj; zato je mogao reći: Kad sam im govorio, udarali su na me ni za što. Ni za što dakle trpi progonstvo, na kojega udaraju a nije kriv; udaraju na nj kao na krivca, a zaslužio je hvalu radi te vjere, udaraju kao na trovnika onoga, koji se slavi imenom Gospodnjim, jer je pobožnost osnova svima krepostima. Zaista ni za što udaraju na onoga, koga bezbožnici i nevjernici kore s bezbožnosti, a on je učitelj vjere. Međutim na koga udaraju ni za što, treba da je hrabar i postojan. Kako dakle dodaje: I od riječi tvojih drhtalo je moje srce? Drhtati je znak slabosti, straha i bojazni. Ali ima i slaboća za spasenje, ima i strah svetaca. Bojte se Gospoda svi sveti njegovi, i: Blago čovjeku, koji se boji Gospoda. Zašto mu je blago? Jer su mu zapovijedi njegove omiljele veoma. Postavi dakle Mučenika da stoji sred pogibli: tu reži bjesnoća živina, te mu uljeva strah; ovdje prašte užarene tave; odavle dolazi žar od plamena goruće peći, odanle se čuje zvečanje teških lanaca, što ih vuku, tamo stoji okrutni krvnik. Postavi ga dakle, velim, da gleda unaokolo sve puno mučila, pa onda kako misli na zapovijedi Božje, na onaj vječni oganj, na ono beskrajno izgaranje nevjernika, na muku, koja se vječno obnavlja; kako da mu ne dršće srce, da ne dođe u propast vječnu, ako se ugne sadašnjoj; kako da se ne prepada duhom, kad gleda kao u viđenju pred sobom onaj strašni mač budućega suda. Ne stječu li se kod toga drhtanja čovjeka, koji ima stalno pouzdanje, u jedan jednaki osjećaj i pouzdanje onoga, koji teži za vječnim i koji dršće pred božanskim?«

IV. (Tko je razborit? Razborit je onaj, koji nesamo hoće, što je dobro, nego i pravi put k njemu izbere. — Tko je pravičan? Pravičan je onaj, koji je pripravan svakomu dati, što je njegovo. — Tko je umjeren? Umjeren je onaj, koji kroti tjelesne želje, što ga odvraćaju od dobra. — Tko je jak? Jak je onaj, koji se ne da nikakovom tegobom ni progonom odvratiti od dobra.)

V. U pjesmi nad pjesmama (6, 11) poređuje se duša kolima, u koja su upregnuta četiri konja. Pa sv. Ambrozij (Lib. de Isaac et anima c. 8 n. 65) ovako veli: »Ako su kola duša, onda imade konje dobre ili zle. Dobri su konji kreposti duše,

zli su konji strasti tijela. Dobar upravljač zle konje drži i zaustavlja, dobre tjera. Dobra su konja četiri: razboritost, pravičnost, umjerenost i jakost. Zli su konji: srditost, nepravičnost, pohlepa i strah. Često su konji među sobom nesložni: da naprijed ide srdžba ili strah, te jedni druge sprečavaju i zaustavljaju vožnju. A dobri konji lete, i od zemlje se na nebo uspinju i dižu dušu, osobito ako imadu slatki jaram i lako breme onoga, koji govori: »Uzmite jaram moj na se; jer je jaram moj sladak i breme lako« (Mat. 11). On je upravljač, koji zna ravnati svojim konjima, da jednako trče. Ako je brža razboritost, polaganija pravičnost, opominje svojim bičem lijenu; ako je umjerenost blaža a jakost tvrđa, zna spojiti nesložne, da ne satru kola. Tako je u duševnom ogledalu lako vidjeti dušu, kako u najvećoj brzini leti k nebu na brzim konjima: da se prvima, koji dođu po nagradu Kristovu, stavi na vrat palma pobjede.«

XII. KREPOSTI GLAVNIM GRIJESIMA PROTIVNE.

(D. K. 192).

I. Grijeh je bolest duševna. Mnoge se bolesti tjelesne liječe tako, da se uzme nešto protivno njima. Tako se liječe i duševne bolesti ili grijesi. Ovako govori sv. Gregorije papa (Hom. 32. in Evang.): »Jer je Gospod i Spasitelj naš kao nov čovjek došao u svijet, dao je nove zapovijedi svijetu. On je naime našemu staromu životu odgojenom u opačinama nasuprot stavio protivan novi život. Jer što je stari tjelesni čovjek znao drugo nego držati svoje, otimati tuđe, ako je mogao; željeti, ako nije mogao oteti? Ali nebeski liječnik određuje za pojedine opačine lijekove, koje će ih suzbiti. Jer kao što se u ljekarstvu upaljeno liječi hladnim, a nazeblo toplim: tako je i Gospodin naš odredio protivne lijekove grijesima, te je zapovjedio nečistima uzdržljivost, škrtima podašnost, srditima krotkost, ponositima poniznost.« Hoćemo li se dakle snažno oprijeti opačinama sadržanim u sedam glavnih grijeha, treba da se vježbamo u krepostima, koje su protivne glavnim grijesima.

II. U onom, što nam Sv. Pismo pripovijeda o pobožnoj Ruti, naći ćemo primjera za sedam kreposti, koje su protivne glavnim grijesima.

U vrijeme, kad su suci vladali nad plemenima izraelskim, nastao je glad u zemlji Izraelskoj. Tada se iseli jedan Betlehemac u zemlju Moabsku sa ženom svojom Noemijom i dva sina, koji se ondje oženiše dvjema Moabkama, od kojih se jedna zvala Orfa, druga Ruta. Ali je umro taj Betlehemac i oba sina, te je tako ostala žena bez muža i sinova sa svoje dvije snahe udovice.

Kad je Noemija čula, da je opet Bog dao hrane svojemu narodu, vrati se u svoju postojbinu. Za njom pristanu obje snahe, ali ih je ona stala odvraćati govoreći im, da se mogu još udati u svojoj zemlji, a kod nje će prije ostarjeti nego li se udati. Tako se Orfa vrati, a Ruta reče svojoj svekrvi: »Nemoj me odvraćati. Kamo ti ideš, idem i ja; tvoj narod bit će i moj narod, i tvoj Bog bit će i moj Bog; gdje ti umreš, umrijet ću i ja.«

Tako dođu u Betlehem. Ondje sav narod stane o njima govoriti i pitahu: »Je li to Noemija?« A ona im govoraše: »Ne zovite me Noemija (Lijepa), nego me zovite Mara (gorka), jer me je velike gorčine napunio Gospodin; obilna sam otišla, a sad sam prazna.«

Bilo je vrijeme žetve i reče Ruta svekrvi: »Ako zapovjediš, idem u polje, da pabirčim za žeteocima.« A ona joj reče: »Idi, kćeri moja.« Dogodi se, te Ruta dođe na njivu Boza, čovjeka bogata, koji je bio rod pokojnomu mužu njezinu, i tu je pabirčila. Tada dođe Boz k žeteocima, te ih pozdravi: »Gospodin s vama!« A oni mu prihvatiše: »Da te blagoslovi Gospodin!« Videći Rutu zapita, tko je ta žena. A oni mu rekoše: »To je Moapka, koja je došla s Noemijom. Molila je, da za nama pabirči klasje, što ostane, i bavi se od jutra do sada na njivi, te ni za čas nije išla kući.« Boz reče Ruti: »Čuj, kćeri; ne idi na drugu njivu, nego se drži mojih djevojaka; a momcima sam zapovjedio, da te nitko ne dira. Kad ožedniš, pij vodu, koju i sluge piju. Čuo sam sve, što si učinila svekrvi svojoj, kako si ostavila roditelje svoje i zemlju, u kojoj si se rodila. Da ti plati Gospodin Bog, komu si došla, da se kod njega skloniš.« A ona reče: »Gospodaru, ti si me utješio i progovorio mi, ako i nijesam kao jedna od sluškinja tvojih.« Boz joj dade te jede, a što joj preteče, ostavi za svekrvu svoju. Još zapovjedi Boz svojim ljudima, da joj navlaš ostavljaju što više klasja, da može kupiti bez stida. Tako je Ruta radila do kasne večeri i donijela žita i hrane svojoj svekrvi, pa joj ispripovjedi sve, što se dogodilo.

Ruta je sve vrijeme žetve dolazila na njivu Bozovu. A Boz videći, kako se ta siromašica lijepo vlada, uze je za ženu. Svima je u gradu bilo drago, što je učinio, te su čestitali Noemiji i radovali se s njom govoreći: »Da učini Gospodin ovu ženu, da bude primjer kreposti.« Bog blagoslovi tu ženidbu, te im dade sina, kojemu su dali ime Obed; a taj Obed imaše sina Isaja, koji je bio otac kralju Davidu. Tako je ta ponizna siromašna Moabka postala prababa kralja Davida, a s njim je došla u rod sa Spasiteljem, koji je kao sin B. D. Marije po tijelu potomak Davidov.

III. 1. Ruta je doista primjer kreposti. Za sebe veli Bozu, da nije kao jedna od sluškinja njegovih. Tako se u nje vidi krepost poniznosti, i njom je slična svojoj potomkinji Bl.

D. Mariji, koja jednako slušajući pohvalu anđelovu govori za sebe: »Evo službenice Gospodnje.«

A opet Presveta Bogorodica tom velikom krepošću bila je najsličnija Sinu svojemu, Isusu Kristu, koji Bog budući »uzeo je obličje sluge i ponizio sebe postavši poslušan do smrti« (Filip 2, 7). A tu poniznost, koju je životom svojim pokazao, traži božanski Učitelj od svojih učenika: »Učite se od mene, jer sam krotak i ponizan srcem« (Mat. 11, 29). A traži Spasitelj tu krepost, jer kao što je oholost prvi grijeh i izvor svim grijesima, tako je poniznost osnova svim krepostima. Govoreći sv. Augustin (Govor 10. o Riječima Gospodnjim. Brev. Comm. Abbatum III. Noct.) o riječima Spasiteljevim, kako zove k sebi sve, da se od njega uče, veli: »Učite se od mene ne sazdavati svijet, ne stvarati sve vidljivo i nevidljivo, ne činiti u samom svijetu čudesa, ne uskrisivati mrtve; nego: Jer sam krotak i ponizan srcem. Hoćeš li biti velik? počni od malena. Želiš li sagraditi zgradu velike visine? najprije razmišljaj o temelju poniznosti. I koliko tko želi da metne na zgradu veću težinu, što će biti viša zgrada, toliko dublje kopa temelj. I kad se gradi zgrada, diže se u visinu; a tko kopa temelj, taj se prigiba dolje. Tako se i zgrada prije povišenja ponizuje, i visina se diže poslije poniženja. A gdje je vrhunac zgrade, koju dižemo? dokle siže vrh njezin? Odmah ću reći: do gledanja Božjega.« Tako je krepost poniznosti potrebna, da dođemo u nebo.

To je kazao Spasitelj onom zgodom, kad su se učenici njegovi prepirali među sobom govoreći: »Tko je najveći u kraljevstvu nebeskom?« A Isus dozvavši dijete postavi ga u sredinu njihovu i reče: »Zaista vam kažem, ako se ne obratite i budete kao djeca, ne ćete ući u kraljevstvo nebesko. Koji se god dakle ponizi kao dijete ovo, onaj je najveći u kraljevstvu nebeskom« (Mat. 18, 1 sl.).

Da se dođe u nebo, potrebna je milost Božja: A da dobijemo milost Božju, potrebna je poniznost. »Bog se protivi oholima, a poniznima daje milost.« A budući da samo milošću Božjom pomagani možemo činiti dobra djela, zato i čineći djela kreposti ne smijemo se njima oholiti; jer oholost pokvari svako dobro djelo. To je Isus učio pričom o sluzi, koji radi. »Tko od vas da ima slugu, koji ore ili pase; hoće li mu reći, kad se vrati s polja: Idi odmah pa lezi! a ne će li mu reći: Pripravi, što ću jesti; prepaši se i služi mi, dok jedem i pijem, a poslije ćeš ti jesti i piti? Hoće li zahvaliti sluzi, jer je učinio, što mu je bio zapovjedio? Ne mislim. Tako i vi, kad učinite sve, što vam je zapovijedano, recite: Sluge smo nekorisne: što smo morali učiniti, učinismo« (Luk. 17, 7—10).

Ponizan je dakle onaj, koji priznaje svoju slaboću i grešnost, sve dobro pripisuje Bogu, a sebe malo cijeni.

I kod ljudi, u ljudskom životu, poniznost se hvali i nagrađuje, a oholost se osuđuje. Zato se i kaže: Umiljato janje dvije matere sisa. Kako poniznost nalazi priznanje i čast kod ljudi, kaže nam Isusova priča o izbiranju začelja. Jednom dođe Isus u kuću nekoga kneza farizejskoga, da jede hljeb. I uzovnicima kaza priču, kad opazi kako izbirahu začelja (prva mjesta kod stola), i reče im: »Kad te tko pozove na svadbu, ne sjedaj u začelje, da ne bude među uzovnicima tko poštovaniji od tebe, i da ne bi došao onaj, koji je pozvao tebe i njega i rekao ti: Podaj mjesto ovomu! I onda bi sa stidom morao sjesti na posljednje mjesto. Nego kad te tko pozove, došavši sjedni na posljednje mjesto, da ti reče, kad dođe onaj, koji te je pozvao: Prijatelju, pomakni se više. Tada će ti biti čast pred onima, koji sjede s tobom za stolom. Jer svaki, koji se podiže, ponizit će se, a koji se ponizuje, podignut će se« (Luk. 14, 7—11).

2. U Rute vidjesmo i drugu krepost protivnu skuposti, a to je darežljivost. Ona ostavlja svoju zemlju, gdje je mogla bolje živjeti, pa ide s Noemijom, da može svoju svekrvu u starosti pomagati. Ide pabirčiti, da je prehrani; s njom dijeli zalogaj hljeba, što joj ga daje jednako darežljivi Boz, koji nalaže slugama, da siromašici ostavljaju što više klasja.

Darežljiv je onaj, koji svojim imutkom rado pomaže potrebne ili pridonosi za druga dobra djela.

Spasitelj naš učio je darežljivost primjerom svojim i naukom. On na svadbi u Kani pretvara vodu u vino, da pomogne domaćima; blagosilja ribolov učenicima; hrani u pustinji narod hljebom, što ga čudesno umnožava. U besjedi na gori veli: »Dajte, i dat će vam se« (Luk. 6, 38); siromašnim svojim učenicima kaže: »Prodajte što imate i dajte milostinju« (Luk. 12, 33).

To su, kako znamo, činili prvi kršćani, koji su prodavali svoja polja i kuće i novac donosili apostolima, te se odatle davalo svakomu, što je tko trebao, tako da među njima nije bilo siromaha (Dj. ap. 2, 45). Kad je kršćanski prorok Agab prorekao glad, koji je došao za cara Klaudija (45. g. po Kr.), kršćani Antiohijski bogatiji budući skupiše darove za braću u Judeji, te ih preko ruku Pavla i Barnabe poslaše starješinama (Dj. ap. 11, 27—30). Sv. Pavao apostol skuplja na svojem putovanju priloge za siromašnu braću u Jeruzalemu (I. Kor. 16, 1—4). U poslanici piše Korinćanima: »Koji malo sije, malo će i žeti, a koji obilato sije, obilato će i žeti. Svaki neka da, kako je nakanio u srcu svojem, a ne sa žalošću ili od nevolje; jer Bog ljubi vesela darovnika. A Bog može učiniti, da je među vama izobilna svaka milost i da u svem svagda svako dovoljstvo imajući izobilujete za svako dobro djelo, kao što je pisano: Prosu, dade siromasima; pravda (krepost) njegova ostaje u vijek vijeka. A koji daje sjeme sijaču, dat će i hljeb za jelo, i umnožit će sjeme vaše, i povećat će rast žita pravde vaše« (II. Kor. 9, 6—10).

Da budemo darežljivi, ima nas poticati misao, da smo tim slični Bogu, koji nam svima daje nebrojena dobra. Darežljive ruke Bog već na ovom svijetu blagosilja obiljem. »Podašna ruka obogaćava; i tko sam napaja, bit će napojen« (Priče 11, 25). Dobro, što ga učinimo siromahu na svijetu, naplaćuje Bog vječnim blaženstvom. »Blago milosrdnima, jer će milosrđe postići.«

3. Bludnosti je protivna krepost čistoća. I ona se vidi kod Rute. Bila je udovica, ali je živjela čisto i stidljivo ne misleći se udati. Tako se vladala i među žeteocima; zato je i Boz — jednako čovjek pristojan i stidljiv zaprijetio momcima, da je nitko ne dira.

Takvu udovičku čistoću čuvala je i pobožna Judita, koja je poslije smrti svojega muža ostala mlada, ali se nije udavala, nego si je načinila navrh kuće tajnu klijet, i ondje je stanovala zatvorena sa sluškinjama svojim. Odijevala se u pokorničke haljine i postila je sve dane. Tako je krotila svoje tijelo. Bila je lijepa i bogata; svi su je hvalili i nitko nije mogao reći o njoj što zla. Zato joj Bog dade razboritost i hrabrost, da je oslobodila svoj grad od vojske asirske ubivši njihova vojvodu Holoferna. Stoga je poslije hvalio veliki svećenik govoreći: »Ti si slava jeruzalemska, ti radost izraelska, ti čast naroda našega. Muški si radila i ukrijepilo se srce tvoje, zato što si ljubila čistoću i poslije muža svojega nijesi poznala drugoga.«

Čist je onaj, koji kroti tjelesne naslade i želje, koje vrijeđaju stidljivost.

Čuli smo u šestoj zapovijedi, kako je čistoća Bogu i ljudima mila krepost, i kako je potrebna za spasenje. Čistoća se ima držati u svakom staležu. Ruta i Judita čuvale su čistoću udovičku. »Prava udovica« — piše sv. Pavao (I. Tim. 5, 5—7) — i usamljena neka se uzda u Boga, i neka ustraje u molitvama i prošnjama dan i noć. A koja živi u sladostima, živa je umrla. I ovo zapovijedaj, da budu bez mane.« Ima i čistoća u oženjenih ljudi, kako je bila čista i Suzana, što se nije iznevjerila mužu. Pa i muž i žena predajući svoje tijelo jedan drugome imadu se čuvati svega, što bi bilo škodljivo njihovu zdravlju, životu djece, što bi vrijeđalo njihovu čast i dostojanstvo razumne naravi. Najljepša pak je čistoća djevičanska, kakvu je imala i svagda sačuvala Bl. Dj. Marija, koja je rekla anđelu, da ne pozna muža. Tu čistoću imadu čuvati, koji nijesu oženjeni, osobito pak oni, koji su se na nju zavjetovali.

4. Dobrostivost je krepost protivna zavisti. Zavidan je onaj, koji se veseli tuđoj nesreći, a žalosti se s tuđega

dobra. Naprotiv je dobrostiv onaj, koji svima ljudima dobro želi, te iskreno s bližnjim svojim dijeli radost i žalost. Tako je bila dobrostiva Ruta, koja je sa svojom svekrvom bila pripravna podnositi svaku nevolju govoreći: »Kamo ti ideš, idem i ja; gdje ti umreš, umrijet ću i ja.« Dobrostive su bile žene u Betlehemu, koje su se radovale sreći Rutinoj i Noemijinoj.

Takvu je dobrostivost učio Krist primjerom i riječju. On je žalio narod videći ih, da su kao ovce bez pastira; kad je opazio gladan narod u pustinji, rekao je: »Žao mi je naroda.« Kad je vidio Mariju Magdalenu i Židove, da plaču za umrlim Lazarom, i samomu Isusu potekoše suze. Kad su se apostoli vratili sa svojega puta veseli, što im se i sami nečisti duhovi pokoravaju, obradovao se i Isus u duhu.

Učenici su se Isusovi nadali, da će on osnovati na zemlji sjajno kraljevstvo, u kojem bi oni mogli doći do velikih časti. Zato jednom pristupi k njemu mati Ivana i Jakoba, sinova Zebedejevih klanjajući mu se i moleći ga nešto. On joj reče: »Što želiš?« Reče mu: »Reci, da ova moja dva sina sjednu jedan s desne, drugi s lijeve tvoje u kraljevstvu tvojem.« A Isus odgovarajući reče: »Ne znate što tražite. Možete li piti čašu, koju ću ja piti?« Reku mu: »Možemo.« Reče im: »Čašu ćete doduše moju piti, ali da sjednete s desne ili s lijeve moje, nije moje da vam dam, nego kojima je pripravljeno od Oca mojega.« Čuvši to desetorica razljutiše se na ta dva brata. Isus ih pozove k sebi i reče: »Znate, da knezovi narodni gospoduju nad njima, i koji su viši vladaju njima. Tako ne će biti među vama; nego koji hoće od vas biti veći, neka bude vaš sluga, i koji hoće biti među vama prvi, bit će vaš sluga« (Mat. 20, 20—27).

Dobrostiv je bio Jonata, sin Saulov, koji se veselio pobjedi Davidovoj nad Goljatom, te se pobratio s Davidom i dao mu svoj plašt i pojas i mač. Tako je bio dobrostiv i sv. Ivan Krstitelj. Kad je čuo, da se oko Isusa skuplja narod, govorio je: »Ja treba da se umanjujem, a on treba da raste.«

Zato sv. Pavao slaveći ljubav veli: »Ljubav je trpljiva, dobrostiva je; ljubav ne zavidi, ne hlepi za čašću, ne traži svoje, raduje se istini« (I. Kor. 13, 4 sl.).

5. Ruta je jedući ostavila hrane i za svoju svekrvu. Tako je pokazala umjerenost u jelu i pilu, koja je protivna neumjerenosti. Umjeren je u jelu i pilu onaj, koji ne jede previše niti se opija. U toj se kreposti odlikovala i Judita. Pošto je postila cijeli dan, otišla je u tabor asirski, ne bi li joj pošlo za rukom ubiti neprijatelja svoje domovine Holoferna. Kad su je straže uhvatile, dovedoše je k Holofernu. Holofernu se zanesoše oči za njom, i od veselja dade načiniti gozbu te pozove i Juditu nutkajući je, da jede i pije. No Judita nije htjela od bogata stola da jede, nego je jela hranu, što si je u

vreći donijela sa svojom sluškinjom. A kad se Holoferno napio i pijan svalio u krevet, Judita pomolivši se Bogu skine njegov mač s mjesta, gdje je visio te mu odsiječe glavu, preda je sluškinji u vreću i vrati se s njom u grad, gdje je pokaza narodu. Našavši Asirci svojega vojvodu bez glave nagnuše u bijeg.

Umjeren bijaše sv. Ivan, koji se hranio najprostijom hranom: skakavcima i divljim medom, a nije nikad pio vina i što opija.

Umjerenost je korisna krepost za tijelo i dušu. »Tko je umjeren, produži život.« Evo kako o umjerenosti govori sv. Ambrozij biskup (Knjiga o Iliji i postu. Gl. 9 Brev.): »Mogućnicima zabranjuje se piti vino, da ne bi pijući zaboravili mudrost. No pili su do pijanosti vino mogućnici, koji su se htjeli umititi Holofernu, vojvodi vojske asirskoga kralja; ali nije pila žena Judita, koja je postila sve dane svojega udovištva osim svetkovina i blagdana. Ovim oružjem oboružana pošla je i zavela cijelu vojsku asirsku. Krepošću trijezne odluke odrubila je Holofernu glavu, sačuvala je stidnoću, iznijela pobjedu. Ta je opasana postom stajala u tuđem okolu, a onaj je zagušen vinom ležao, te nije mogao osjetiti udarac rane. Tako je post jedne žene povaljao bezbrojnu asirsku vojsku. I Estera postala je postom ljepša: jer je Gospodin umnožio milinu trijezne duše. Ona je sav svoj rod, to jest narod židovski izbavila od strašnoga progonstva, što je sebi podložna učinila kralja. Tako je ona, koja je tri dana redom postila i svoje tijelo vodom oprala, više ugodila i osvetu izvela; a Aman, dok se bacio na kraljevsku gozbu, sred samog vina izvršio je kaznu za svoje pijanstvo. Post je dakle žrtva pomirenja, umnoženje kreposti, koji čini i žene jačima umnožavajući milinu. Post ne pozna vjerovnika, ne zna za udes zajma, ne vonja lihvarstvom stol onih, koji poste; dapače i samoj gozbi daje milinu. Slađa je poslije glada gozba, koja dosadi ako se neprestano uživa, i kad se dugo drži, ne cijeni se. Začin je jelu post. Što je veća želja, to je jelo slađe.«

6. Srditosti je protivna krepost krotkost. I tu krepost vidimo u Rute. Ne prigovara svojoj svekrvi, nego je moli: Nemoj me odvraćati. Bit će, da su i žeteoci zanovetali, jer je Boz vidio, da ih treba opomenuti, neka je ne diraju. Ona je uza to bila ostala mirna.

Takvu je krotkost pokazao David, kad je oprostio Saulu; nije planuo na uvrede Semejeve. Bio se istina pravedno razgnjevio na uvredu Nabalovu, ali se nije dao prevladati od srditosti.

Krotak je onaj, koji guši u sebi svaku pohlepu za osvetom i svaku navalu nepravedne srditosti i zlovolje.

Tu je krepost Isus pokazao primjerom i riječima. Kad su ga grdili, da ima bijesa, odgovorio je mirno: Ja nemam bijesa,

nego slavim Oca svojega, a vi mene sramotite. Kad ga je sluga velikoga svećenika udario po licu na sudu, rekao mu je Isus mirno: Ako sam zlo govorio, dokaži; ako li dobro, zašto me biješ. Kad su ga tužili, grdili i psovali, nije govorio ni riječi, tako nije vraćao psovku za psovku.

I od učenika svojih traži, da budu tako krotki govoreći im: »Učite se od mene, jer sam krotak.« Kad je jednom Isus išao u Jeruzalem, pošlje pred sobom učenike u neki grad samarijski, da mu nađu stan. Ali ga Samarijci nijesu htjeli primiti, jer su vidjeli, da ide u Jeruzalem, i da ne će kod njih ostati. Kad su to vidjeli učenici Jakob i Ivan, rekoše: »Gospodine! Hoćeš li da rečemo, neka oganj siđe s neba i neka ih proždre.« A on okrenuvši se zaprijeti im i reče: »Ne znate, čijega ste duha. Sin čovječji nije došao, da duše pogubi, nego da ih spase.« I otidoše u drugo mjesto.

7. Lijenosti (duhovnoj) protivna je r e v n o s t u d o b r u. Tako je bila revna i Ruta. Nije joj bilo dosta, da ide sa svekrvom; ona radi marljivo, da je prehrani; izvršuje rado njezine savjete.

Tako je bio i njezin praunuk David revan za službu Božju i njegovu čast: prenosio je s velikim slavljem kovčeg zavjetni, sam pred njim igrao i pjevao, postavio svećenike u 24 reda, da izvršuju službu Božju, sam je ispjevao lijepih pjesama Bogu na slavu.

Isus »sin Davidov« bijaše revan za slavu Božju. Izagnao je iz hrama one, koji su ga skvrnili zlim vladanjem, a učenici se opomenuše, da je pisano za nj: »Revnost za dom tvoj izjede me.«

R e v a n j e u d o b r u o n a j, k o j i B o g u r a d o i d r a g o v o l j n o s l u ž i, n j e g o v u s l a v u š t o v i š e m o ž e š i r i, i s v o j e d u ž n o s t i v j e r n o i z v r š u j e.

Tu revnost traži Isus od svojih učenika, kad ih šalje da propovijedaju kraljevstvo Božje. Oni su i revno izvršili nalog Kristov. Osobito se u toj revnosti odlikovao sv. Pavao, koji je gotovo cijeli onda poznati svijet napunio naukom evanđeoskom; te je i sam o toj revnosti svojoj pisao, kad su mu neki protivnici govorili, da nije pravi apostol, Korinćanima (II. 10, 11 i sl.) ovako: »Nije onaj valjan, koji se sam hvali, nego kojega Gospodin hvali. Podnesite malo i mene. Jer revnujem za vas Božjom revnosti... Oni (protivnici moji) vele, da su sluge Kristove, više sam ja: više sam se trudio, više puta sam bio u tamnici, preko mjere sam boja podnio, mnogo puta sam bio u pogibli smrtnoj. Od Židova primio sam pet put četrdeset manje jedan udarac. (Židovi su kaznili šibanjem od 40 udaraca, ali da ne bi prevršili mjeru, davali su samo 39). Tri puta sam bio šiban (od rimskih vlasti), jedan put sam bio kamenovan, tri puta se lađa sa mnom razbijala, mnogo puta sam putovao

u pogiblima različitim; u gladi i žeđi osim onoga, što sam svaki dan trpio u brizi za sve crkve.«

Kraj svega toga radio je i rukama svojim, da ima od čega živjeti i drugima davati. Tako opominje i kršćane Rimljane (12, 1): »Ne budite lijeni u poslu.«

IV. 192. Koje su kreposti glavnim grijesima protivne? Kreposti glavnim grijesima protivne jesu ove: 1) poniznost, 2) darežljivost, 3) čistoća, 4) dobrostivost, 5) umjerenost u jedenju i pijenju, 6) krotkost, 7) revnost u dobru.

V. Te kreposti, glavnim grijesima protivne, treba da pribavimo i da ih što više njegujemo; jer kao što iz glavnih grijeha izviru drugi grijesi tako se iz ovih kreposti rađaju i razvijaju druge kreposti, pogotovo iz poniznosti.

U Svetom šatoru, što ga je podigao Mojsije u pustinji, da se u njemu služba vrši, bio je u svetinji svijećnjak sa sedam grana i sedam svjetiljaka, da gore svagda. Tako treba da bez prestanka i naše srce rasvjetljuje i ugrijava sedam kreposti, što smo ih spominjali, da živimo u svetinji ovoga života i dođemo u svetinju nad svetinjama, na nebo.

XIII. KRŠĆANSKA SAVRŠENOST. EVANĐEOSKI SAVJETI.

(D. K. 193—196).

I. U svijetu vidimo, da ljudi teže za napretkom. Tko je jak, želi biti još jači, tko je bogat, teži biti još bogatiji; tko je učen, nastoji da bude još učeniji. Ako pitaš jakoga, zašto želi biti jači, kazat će ti: zato, da tako brzo ne oslabim; onaj bogati reći će: bojim se, da novac ne izgubi vrijednost, pa ću teško živjeti; onaj učeni reći će: čovjek lako zaboravlja, što je naučio; pa ako ne teži dalje za znanjem, izgubit će i ono, što zna. Zato se veli riječ: Tko ne napreduje, nazaduje.

Ako je tako s jakošću, blagom, znanjem, ima biti i s krepošću. Pa doista Sv. Pismo kaže: »Tko je svet, neka bude još svetiji« (Otkriv. 22, 11). Onakomu, koji se ne trudi neprestano da bude bolji, nego je zadovoljan sa stanjem, u kojem se nalazi, pristaju riječi, što ih govori Isus »anđelu« (biskupu) u Laodiciji (Otkriv. 3, 15. 16.): »Znam djela tvoja, da nijesu ni hladan ni vruć; pa da bi bio hladan ili vruć, ali jer si mlak, izbljuvat ću te iz svojih usta.«

Isus dakle traži, da n a p r e d u j e m o u k r e p o s t i i d a b u d e m o s v e s a v r š e n i j i.

II. 1. U b e s j e d i n a g o r i govoraše Isus narodu: »Ako ne bude veća pravednost vaša, nego književnika i farizeja, ne ćete ući u kraljevstvo nebesko... Koji prekrši jednu od najmanjih zapovijedi i nauči tako ljude, najmanji će se zvati u kraljevstvu nebeskom; a koji izvrši i nauči, taj će se velik nazvati u kraljevstvu nebeskom... Ako brat tvoj ima nešto

na te, idi te se pomiri s njim... Miri se sa suparnikom svojim ...Ako te oko tvoje sablažnjava, iskopaj ga i baci od sebe... Ne kunite se nikako, nego vaša riječ neka bude: da ili ne... Ako te tko udari po desnom obrazu, obrni mu i drugi... Ljubite i neprijatelje svoje, da budete sinovi Oca svojega nebeskoga, koji čini da sunce njegovo izlazi nad dobrima i zlima. Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski.«

Farizeji su bili zadovoljni samo s izvanjskim nekim dobrim djelima, da ne ubiju, da se krivo ne zaklinju. Isus traži veću pravednost, savršenost: da se odrečemo najmilijih stvari, ako nas smetaju u vršenju dužnosti prema Bogu. Kršćanska savršenost stoji u tom, da ni svijeta ni sebe ne ljubimo neuredno, Boga pak da ljubimo nada sve, a sve radi Boga.

2. Poznato nam je, kako je k Isus došao bogati mladić, te ga je pitao, što mu je činiti, da dobije život vječni. Isus mu je napomenuo, neka drži zapovijedi: ne ukradi, ne svjedoči lažno i t. d. Mladić je rekao: »Sve sam to činio od mladosti svoje; što mi još treba?« Taj je mladić osjećao u sebi, da mu treba što više napredovati u dobru, pa nije bio samo s onim zadovoljan, što je dosad činio. Isus mu reče: »Ako hoćeš savršen biti, idi prodaj sve što imaš i daj siromasima i idi za mnom.« A kad je to čuo mladić, otide žalostan, jer je bio vrlo bogat.« Poslije toga stao je Isus govoriti svojim učenicima o pogibli bogatstva. Tada progovori Petar: »Gle, mi smo ostavili sve i pošli smo za tobom; što će nama zato biti?« Isus odgovori: »Zaista vam kažem, da ćete vi, koji ste pošli za mnom, sjedjeti na dvanaest prijestolja i suditi nad dvanaest koljena Izraelovih. I svaki, koji ostavi kuću svoju ili braću ili sestre ili oca ili mater ili ženu ili djecu ili njive mene radi, stostruko će primiti i dobit će život vječni.«

Odatle vidimo, da osim zapovijedi, koje smo dužni držati, da dobijemo život vječni, imade i savjeta, kojih nijesmo dužni vršiti; ali ako ih vršimo, bit ćemo savršeni i dobit ćemo veću slavu na nebu.

Tri je savjeta dao Isus mladiću. Riječima: Prodaj sve, preporučio mu je dragovoljno siromaštvo; a u riječima: Idi za mnom! nalazi se savjet potpune poslušnosti; u njima i u riječima rečenim Petru: koji ostavi ženu svoju i djecu, nalazi se i treći savjet: savršena čistoća.

III. 1. Isus dakle traži od nas, da težimo za tim, kako ćemo što savršenije ispunjavati zapovijedi Božje napredujući u kreposti. I u onom Starom nesavršenom Zakonu hvali se takovo nastojanje o savršenosti (Crkv. 31, 8 sl.): »Blago čovjeku, koji se nađe bez mane, i koji ne ode za zlatom, i ne uzda se u novac i blago. Tko je taj, i slavit ćemo ga?

jer učini divne stvari u životu svojem. Koji je u tom iskušan i ostao savršen, onomu će biti slava vječna...«

U Novom pak savršenom Zakonu s pravom se takva savršenost traži, jer Novi Zakon daje i jača pomagala, da dođemo do savršenosti, a to je milost Spasiteljeva. Zato sv. Pavao ovako opominje kršćane (Filip. 1, 6—11): »Uzdamo se u Gospodina Isusa, da će onaj, koji je počeo u vas dobro djelo, dovršiti ga do dana Isusa Krista... I zato se molim, da ljubav vaša više i više izobiluje u znanju i u svakom razumu, da kušate, što je bolje, da budete čisti i bez prijekora na dan Kristov, napunjeni roda pravde po Isusu Kristu na slavu i hvalu Božju.« A za primjer takova nastojanja o savršenosti daje sebe: »Što mi bijaše dobitak, ono sam držao za štetu Krista radi. Dà, sve držim za štetu prema uzvišenom poznanju Isusa Krista Gospodina našega, kojega radi sve sam ostavio i držim za trice, da Krista dobijem, i da se nađem u njemu nemajući svoje pravde, koja je od zakona, nego koja je od vjere Krista Isusa, pravdu, koja je od Boga u vjeri; da poznam njega i silu uskrsnuća njegova i zajednicu muka njegovih, nalik na smrt njegovu. Ne kao da sam već dobio ili se već usavršio; nego gledam, ne bih li kako dostigao, radi šta me i dostiže Krist Isus« (Filip. 3, 7—12).

Apostol spominje da je sve ostavio, da Krista dobije. To je činio držeći ona tri savjeta, što ih je Isus u evanđelju preporučio za savršenost: dragovoljno siromaštvo, stalnu čistoću i potpunu poslušnost, te se zovu evanđeoski savjeti.

Prvi je savjet dragovoljno siromaštvo, dakle takvo siromaštvo, koje čovjek sam želi, te se ili odrekao bogatstva, što ga je imao, ili ne će Boga radi, da ide za bogatstvom. Nije dosta ostaviti bogatstvo iz prezira, kao što su to činili filozofi, nego radi toga, da ostavivši bogatstvo možemo lakše ići za Isusom.

Takvo je dragovoljno siromaštvo odabrao Isus. On je siromašno živio, te je jednome čovjeku, koji je htio ići za njim valjda u nadi, da će postići kakvo zemaljsko blago, rekao »Ptice imadu svoja gnijezda i lisice imadu svoje jame; a sin čovječji nema kamo da nasloni glavu.«

Primjer i savjet Isusov slušali su apostoli, koji su sve ostavili i otišli za Isusom.

2. Drugi je savjet savršena čistoća. O tom je savjetu govorio Isus, kad su ga farizeji pitali: da li je dopušteno mužu otpustiti svoju ženu? Isus je na njihovo pitanje odgovorio: »Što je Bog sastavio, čovjek da ne rastavlja. Tkogod otpusti svoju ženu i uzme drugu, čini preljubu.« To se i samim apostolima činilo teško, pa su rekli: »Ako je tako, onda se nije dobro ženiti.« A Isus im reče: »Ne mogu svi da pri-

hvate ovu riječ, nego kojima je dano. Ima takih, koji se ne mogu ženiti, jer su se takvi rodili; ima ih, koji se ne mogu ženiti, jer im ne dopuštaju ljudi; a ima ih, koji sami ne će da se žene radi kraljevstva nebeskoga. Tko može primiti, neka primi« (Mat. 19, 10—12).

Taj su savjet Kristov držali apostoli. Neki od njih, kao Ivan, držali su uvijek djevičansku čistoću. Drugi, kao Petar, bili su prije oženjeni, ali postavši Isusovi apostoli ostavili su žene svoje.

To su činili i drugi mnogi kršćani, te je procvjetala doonda nepoznata krepost neznabošcima i samim Židovima: djevičanska čistoća. Tako nam kazuju Djela apostolska (21, 9), da je Filip đakon imao četiri kćeri, koje su bile djevice i proročice. Sv. Pavao ostavši i sam neoženjen preporučuje djevičanski stalež u listu Korinćanima (I. 7, 25 sl.): »Za djevice nemam zapovijedi Gospodnje, nego dajem savjet kao koji sam milosrđe dobio od Gospodina, da budem vjeran (tumačitelj nauke Kristove). Mislim dakle, da je ovo dobro zbog sadašnje nevolje (koja čovjeka neprestano snalazi), da je čovjeku dobro tako biti. Jesi li se privezao uz ženu, ne traži, da se razriješiš; jesi li odriješen od žene, ne traži žene. Ako li se oženiš, nijesi sagriješio; i djevojka ako se uda, nije sagriješila. Ali će imati takovi nevolje tjelesne. A ja vas žalim... Hoću da ste bezbrižni. Koji je neoženjen, brine se za Gospodnje, kako će ugoditi Bogu; a koji je oženjen, brine se za svjetsko, kako će ugoditi ženi, pa je razdijeljen. I neudata žena i djevojka misli na Gospodnje, da bude sveta tijelom i duhom u Kristu Isusu.«

Iz toga naučanja Apostolova vidi se, da je djevičanstvo savjet, a nije zapovijed; ono je bolje i savršenije od ženidbe, ali ga nitko ne mora primiti. No pravi savjet djevičanstva ne slijedi onaj, koji se ne ženi bojeći se briga porodičkih, nego onaj, koji to čini, da može lakše Bogu služiti.

3. Treći evanđeoski savjet: potpunu poslušnost pod duhovnim poglavarom dao je također Isus apostolima primjerom i riječju. On je sam bio poslušan roditeljima kao što je bio poslušan Bogu do smrti. Govorio je o sebi: »Ne tražim volje svoje, nego volju onoga, koji me je poslao« (Iv. 5, 30). Tako je želio, da se i apostoli podlože njegovoj volji. Zato ih je zvao u službu apostolsku; kaže Filipu, zove Mateja riječima: »Idi za mnom«; ne pitaj, nego slušaj. Jedan od učenika njegovih reče mu: »Gospodine! dopusti mi najprije, da idem i ukopam oca svojega.« A Isus mu reče: »Idi za mnom, a ostavi neka mrtvi ukopavaju mrtvace svoje; a ti idi i navješćuj kraljevstvo Božje« (Luk. 9, 60). Ne izvršuj želje svoje i želje ljudi, nego želju moju. Sv. Pavao veli (Hebr. 13, 17): »Slušajte poglavare svoje i budite im podložni, jer bdiju kao oni, koji će račun dati za duše vaše, i to neka čine s veseljem, a ne uzdišući.« Tako se dakle možemo odreći svoje volje, pa si izabrati duhovnoga vođu, i njega u svemu slušati, u onom dakako, samo se sobom razumije, što nije grijeh.

4. Tri evanđeoska savjeta nijesu samo vršili apostoli i prvi kršćani, nego su to činili poslije mnogi drugi, koji su se zavjetom vezali, da će ih držati. Takve zavjete, da će vršiti i savjete, čine redovnici. Već u najstarije kršćansko doba mnogi su se pobožni ljudi odrekli bogatstva i prigrlili siromaštvo, čuvali su čistoću i pokoravali se svomu duhovnom glavaru. Neki su od njih otišli u pustinju (pustinjaci), da žive nasamo (monasi, samostanci); pa kad su poslije i sagradili kuće, u kojima je svaki imao za sebe odijeljen stan, ta se kuća nazivala samostan (manastir). A kako su u samostanu živjeli odjelito od svijeta kao zatvoreni, nazvao se manastir kloštar. Živeći tako i odjelito i u skupu trebalo je, da se drže nekoga reda, i tako im ime redovnici. Taj red potvrđuje Crkva.

Takih crkvenih redova ima mnogo. Među prvim redovima po vremenu i znatnosti jesu Benediktinci, nazvani po svojem utemeljitelju sv. Benediktu. Osim što su držali evanđeoske savjete, proslavili su se znanošću i umjetnošću. U početku trinaestoga vijeka osnovao je ljubitelj siromaštva sv. Franjo red franciskana (fratara = braće). U isto vrijeme podigao je sv. Dominik red dominikanaca, koji su poznati kao izvrsni propovjednici. U vrijeme, kad je Luter ustao protiv Sv. Oca Pape, uredio je sv. Ignacij družbu Isusovaca, koji si uzeše za zadaću da brane ugled sv. Oca i katoličke Crkve, koju šire po svijetu. Za bolesnike brine se red milosrdne braće i milosrdnih sestara. Mnogi se redovi bave odgajanjem mladeži (Pijariste, Uršulinke i t. d.). Tako ti crkveni redovi mnogo dobra čine za slavu Božju i dobro ljudskoga roda, pa su zato vrijedni da ih poštujemo i pomažemo.

IV. 193. Treba li da napredujemo u kreposti? Treba da napredujemo u kreposti, i da budemo sve savršeniji, jer Krist kaže: Budite savršeni, kao što je savršen Otac vaš nebeski. — 194. Što nam preporučuje Krist, da budemo sve savršeniji? Da budemo sve savršeniji, preporučuje nam Krist dobra djela, koja zovemo evanđeoski savjeti. — 19. Koji su ti evanđeoski savjeti? Ti su evanđeoski savjeti: 1) dragovoljno siromaštvo, 2) savršena čistoća, 3) potpuna poslušnost duhovnim poglavarima. — 196. Tko je dužan držati ove savjete? Ove savjete dužni su držati redovnici i svi, koji su se na to zavjetom obvezali.

V. Držati evanđeoske savjete niti su svi dužni niti je svima moguće. Sam Isus reče mladiću: Ako hoćeš; a nije mu rekao: moraš; ostavio mu je dakle na volju. I govoreći o tom, kako se mnogi ne žene radi kraljevstva nebeskoga, veli: »Ne

mogu svi da prihvate ovu stvar... Tko može primiti neka primi.«

Ipak možemo svi ponešto izvršivati te savjete, ako učinimo kakvo dobro djelo, koje nijesmo po zapovijedi dužni učiniti. Mogao bi n. pr. za kakav posao dobiti plaću, a ti taj posao prepustiš drugomu, da si pomogne; tako si izvršio savjet dragovoljna siromaštva. Oženjeni ljudi uzdrže se o postovima — kako je to lijep običaj u nekom kraju — tjelesne naslade; tako su izvršili savjet o čistoći. Gdjekad ti netko veli, da činiš, što te baš nije volja, a ti kažeš: Hajde, neka bude na tvoje! Tako si načinio nešto po savjetu o poslušnosti.

Tako dakle možemo i u svijetu vršiti savjete, što ih redovnici vrše u samostanima imajući na pameti, što sv. Pavao kaže govoreći o djevičanstvu: »Ovo dakle kažem, braćo: vrijeme je kratko, preostaje, da i oni, koji imaju žene, budu kao da ih nemaju; i koji plaču, kao da ne plaču; i koji se raduju, kao da se ne raduju; i koji kupuju, kao da nemaju; i koji ovaj svijet upotrebljavaju kao da ne upotrebljavaju; jer prolazi obličje ovoga svijeta« (I. Kor. 7, 29—31).

Može dakle čovjek i u svjetovnom staležu živjeti savršeno, ako ne živi po duhu ovoga svijeta nego po duhu Isusa Krista, koji se očituje u osam blaženstva: »Blaženi siromašni duhom (koji ne teže za bogatstvom), jer je njihovo kraljevstvo nebesko. Blaženi krotki, jer će oni dobiti zemlju (nebo). Blaženi tužni, jer će se utješiti. Blaženi koji gladuju i žeđaju pravde, jer će se nasititi. Blaženi milosrdni, jer će milosrđe postići. Blaženi, koji su čista srca, jer će Boga vidjeti. Blaženi miroljubivi, jer će se sinovi Božji nazvati. Blaženi koji progonstvo trpe radi pravde, jer je njihovo kraljevstvo nebesko.« Iz ovih se blaženstva vidi, kako je duh svijeta protivan Duhu Isusovu, jer svijet drži one za lude i nesrećne, koje Isus zove blaženima. Siromasi, krotki i gladni vrše savjet siromaštva. Tužni i čista srca idu za zavjetom čistoće. Milosrdni, miroljubivi i koji progonstvo trpe drže se savjeta o poslušnosti. Takima se obećaje kraljevstvo nebesko, gdje će stostruko primiti i dobiti život vječni.

XIV. PUT K SAVRŠENOSTI.

(197—200).

I. Svi treba da po zapovijedi Kristovoj napredujemo u kreposti i budemo što savršeniji. Ipak ne moramo svi mi držati evanđeoske savjete ni stupiti u kakav red. Dakle može čovjek savršeno živjeti u svakom staležu.

II. Život Marije Magdalene može nam služiti za primjer, kako možemo doći do savršenosti i svetosti. Marija, po mjestu gdje se rodila ili živjela nazvana Magdalena,

bila je velika grešnica. Veli se, da je iz nje izišlo sedam bijesova (Luk. 8, 2): bilo je u nje svih sedam glavnih grijeha. Kako se to dogodilo, da je od grešne postala pravedna, kazuje nam evanđelje (Luk. 7, 36—50) ovako: Jedan od farizeja zamoli Isusa, da bi objedovao s njim. Isus ušavši u kuću farizejevu sjede za stol. I gle, žena koja bijaše u gradu grešnica, doznavši da je Isus za stolom u kući farizejevoj, donese sklenicu masti i stade sastrag kod nogu njegovih i počne suzama prati noge njegove i kosom ih od glave svoje otirala i cjelivala noge njegove i mazala mašću. Kad je to vidio farizej, koji ga je dozvao, reče u sebi: Da je on prorok, znao bi dakako, tko i kakova je žena, koja ga se dotiče, jer je grešnica. I odgovarajući Isus reče mu: »Simone! imam ti nešto kazati.« A on reče: Učitelju, kaži!« — »Dvojica bijahu dužni jednomu lihvaru. Jedan bješe dužan pet stotina dinara, a drugi pedeset. A kad oni nijesu imali da vrate, pokloni obojici. Koji ga dakle većma ljubi?« Odgovarajući Simon reče: »Mislim onaj, kojemu je više poklonio.« A Isus mu reče: »Pravo si sudio.« I okrenuvši se k ženi reče Simonu: »Vidiš li ovu ženu? Kad sam ušao u tvoju kuću, ni vode mi na noge nijesi dao; a ona mi je suzama oblila noge i kosom od glave svoje otrla. Cjelova mi nijesi dao; a ona otkako sam ušao, nije mi prestala cjelivati noge. Uljem nijesi pomazao moje glave, a ona mi je mašću pomazala noge. Zato ti kažem: opraštaju joj se grijesi mnogi, jer je ljubila mnogo; a komu se manje oprašta, manje ljubi.« A njoj reče: »Opraštaju ti se grijesi!« I stadoše u sebi govoriti oni, koji su sjedjeli s njim za stolom: »Tko je ovaj, te i grijehe oprašta?« A ženi reče: »Vjera tvoja pomože ti! Idi u miru!«

Kad su tako bili Magdaleni oprošteni grijesi, nije dalje griješila, nego je činila dobra djela. Ona je ostavila svoju kuću i imutak i s drugim pobožnim ženama, koje su bile iscijeljene od zlih duhova i od bolesti, išla za Isusom; tako i žena Huse, upravitelja Herodova i Suzana, i druge mnoge, koje su služile Isusu i njegovim učenicima svojim imanjem, da mogu bez brige za zemaljski život pripovijedati evanđelje (Luk. 8, 1—3).

Kako je Marija bila brižna za svoju dušu i revna slušajući riječ Spasiteljevu, kazano je već u predašnjoj katekezi (II. dio VIII.).

Marija se poslije branila od napasti i trpljivo podnosila tuge, koje su je poslije u životu snalazile. Obolio je brat njezin Lazar, koji je Isusu bio osobito drag. Puna pouzdanja sa svojom sestrom javlja Isusu njegovu bolest. Isus ne dolazi, Lazar umire. Ipak Marija ne gubi vjere ni pouzdanja. Poslije toga, kako je Lazar već četiri dana bio u grobu, dolazi Isus. Marija mu se baca pred noge i govori: »Gospodine, da si ti bio ovdje, ne bi bio umro brat moj.« Plače od tuge, ali ostavlja Isusu na volju, da čini što hoće. Isus uskrisi Lazara; ali da ga i nije uskrisio, Marija bi i dalje vjerovala u Isusa i ljubila ga.

Marija ostaje postojana u kreposti i napreduje u savršenstvu. Pred samu smrt Spasiteljevu opet čini djelo ljubavi i samozataje. Kad je Isus šest dana prije smrti sjedio za stolom u kući Simona gubavoga, ona opet dođe sa sklenicom mnogocjene pomasti čiste i razbivši sklenicu izlije mu na glavu, pomaže mu noge i otare kosom, i kuća se napuni mirisa. A Juda i neki učenici, koji su se dali zavesti od njega, postali su zlovoljni i govorili: »Čemu šteta ova? Jer se to moglo prodati skupo i dati siromasima.« Kad je eto Marija mislila, da je načinila najbolje djelo, čula je prigovaranje Isusovih učenika. Ali su je utješile riječi Isusove. Znajući Isus, što učenici govore, reče im: »Zašto smetate ženu ovu? Dobro je djelo učinila na meni. Jer siromaha imate svagda sa sobom, a mene nemate svagda. Ona je učinila, što se može učiniti: pomazala je unaprijed moje tijelo i za ukop me je priugotovila. Zaista vam kažem, gdje se god bude propovijedalo evanđelje po svem svijetu, kazat će se i to na spomen njezin, što je učinila ona« (Mat. 26, 6; Mark. 14, 8; Iv. 12, 1 sl.)

Marija ne ostavlja Isusa ni onda, kad je umirao na križu. Kad su Isusa uhvatili, učenici su se razbježali; kad je bio razapet na križ, njegovi znanci i rođaci stajali su izdaleka. Kod križa nalazila se samo majka Isusova, učenik Ivan, sestra (rođakinja) matere Isusove Marija Kleofina i Marija Magdalena, koja suzama kvasi noge Spasitelju mrtvu, kako je to činila živu. Ona s drugim ženama ide za Isusovim tijelom, kad ga spremaju u grob.

I kad je već Isus u grobu, ona hoće i tamo da vrši službu zahvalnosti i ljubavi. Marija Magdalena, Marija Jakobova i Saloma kupiše mirisa, da dođu i pomažu Isusa. Kad su čule od anđela, da je Isus uskrsnuo, otišle su od groba, da jave to učenicima. Petar i Ivan došli su žureći se na grob i ne našavši tijela Isusova vratiše se kući. Marija pak Magdalena stajaše kod groba i plakaše. I plačući pognu se i pogleda u grob, i vidje dva anđela gdje sjede, jednoga čelo glave, a drugoga čelo nogu, gdje je bilo položeno tijelo Isusovo. Reku joj anđeli: »Ženo, što plačeš?« Reče im: »Uzeše Gospodina mojega, i ne znam kamo ga metnuše.« Ovo rekavši obazre se natrag i opazi Isusa gdje stoji, ali nije znala, da je Isus pa misleći da je vrtlar reče mu: »Gospodaru, ako si ga ti uzeo, kaži mi gdje si ga metnuo, i ja ću ga uzeti.« Reče joj Isus: »Marija!« A ona ga prepozna i reče: »Učitelju!« Reče joj Isus: »Nemoj me se dohvatati (ne boj se, da ću otići), jer još nijesam uzašao k Ocu svojemu, nego idi k braći mojoj i reci im: da ću otići k Ocu svojemu.« Tako se Isus javi Mariji Magdaleni, iz koje bijaše izagnao sedam bijesova. Dalje nam Sv. Pismo ne govori o Mariji Magdaleni, ostavlja je kraj nogu Spasitelja, koji je uzašao k Ocu svojemu na nebo.

III. 1. Marija je Magdalena provalila p u t, kojim treba da veći dio ljudi ide, ako hoće doći do s a v r š e n o s t i. A to je najprije p u t č i š ć e n j a. Ona se milošću Božjom pomagana kajala i očistila od svojih grijeha. Dalje je išla p u t e m r a s v j e t l j e n j a: slušala je nauku Kristovu, činila je dobra djela, napredovala u kreposti. Napokon je došla do p u t a u j e d i n j e n j a: sjedinila se s Isusom kod smrti na križu, kod njegova slavnoga uskrsnuća a poslije na nebu u ljubavi, o kojoj govori Pjesma nad pjesmama (3, 2—5; 8, 6—7): »Ustat ću pa idem po gradu, po trgovima i po ulicama tražit ću onoga, koga ljubi duša moja; tražih ga, ali ga ne nađoh. Nađoše me stražari, koji čuvaju grad. Vidjeste li onoga, koga ljubi duša moja? Malo ih zaminuh, i nađoh onoga, koga ljubi duša moja. Uhvatih ga i ne ću ga pustiti, dokle ga ne odvedem u kuću matere svoje i u ložnicu roditeljke svoje. Zaklinjem vas, kćeri jeruzalemske, srnama i jelenima poljskim, ne búdite, ne budite ljubaznice, dok joj ne bude volja. Metni me kao pečat na srce svoje, kao pečat na mišicu svoju! jer je ljubav jaka kao smrt; ljubavna je sumnja tvrda kao pakao, žari su njezini žari ognjeni i plameniti. Mnoge vode ne mogu ugasiti ljubavi, niti je potoci potopiti. Da čovjek da sve imanje doma svojega za ljubav, ništom bi ga držao.«

2. »Mudro srce i razumno čuvat će se od grijeha i napredovat će u djelima pravde« veli Crkvenica (3, 22). Put je dakle k savršenosti, da se u prvom redu čuvamo grijeha. Ako smo sagriješili, treba da se očistimo od grijeha iskrenim kajanjem i skrušenom ispovijeđu, i potom se čuvamo grijeha. Tumačeći onu zgodu, kako je Isus s gore sišao, da narod iscjeljuje, a opet na goru uzišao, da ih uči, kako će savršeno ispunjavati zakon, govori sv. Ambrozije (Hom. lib. 5. in Luc. cap. 6. Brev. Comm. plurim. Mart. II° loco III. Noct.): »Razmotri pomnjivo sve, kako Isus uzlazi s apostolima i silazi k množinama naroda. Kako bi moglo mnoštvo vidjeti Isusa nego u nizini? Ne ide na visinu, ne uzlazi na vrh. Ta eto kad side, nađe nemoćne; jer na visinama ne mogu biti nemoćni. Zato i Matej uči, da su u nizini bili iscijeljeni bolesni. J e r n a j p r i j e t r e b a d a b u d e s v a k i i z l i j e č e n, d a m a l o p o m a l o n a p r e d u j u ć i u k r e p o s t i m a u z m o g n e u z a ć i n a g o r u. I zato svakoga u nizini iscjeljuje, to će reći, odgovara od pohote, uklanja nepravdu sljepote. K našim je ranama sašao, da djelovanjem nekim i nazočnošću svoje naravi učini nas dionicima kraljevstva nebeskoga.« Spasitelj nas pomaže svojom milošću. »Bog daje pokajanicima put pravde i ukrepljuje umorene... obrati se ka Gospodinu i ostavi grijehe svoje« (Crkv. 17, 20 sl.).

Da se pak uzmognemo čuvati grijeha, treba nam često dizati pamet k Bogu, m o l i t i se po opomeni Sv. Pisma: »Moli se pred licem Gospodnjim i umanjuj uvredice« (Crkv.

17, 22). I opet: »Pravednik predaje srce svoje, da na osvitak bude budno ka Gospodinu stvoritelju njegovu, i da se pomoli pred najvišim. Otvora usta svoja k molitvi, i moli se za grijehe svoje. I ako je volja Gospodinu velikomu, napuni ga duhom razbora. Tada on pušta riječi mudrosti svoje kao dažd, i hvali Gospodina u molitvi. I on izvršuje savjet njegov i nastavu, i posavjetuje se u tajnama njegovim. On očituje nastavu nauke svoje, i hvali se zakonom zavjeta Gospodnjega (ponizan budući priznaje, da je sva mudrost njegova od zakona Božjega). Mnogi će slaviti mudrost njegovu i do vijeka ne će je nestati. Ne će propasti spomen njegov, i ime će njegovo prelaziti s roda na rod. Mudrost njegovu pripovijedat će narodi, i slavu njegovu navješćivat će zbor (crkva)« (Crkv. 39, 6—14).

Tu se odmah kaže, što će još molitvom pravednik postići i o čem treba nastojati, a to je: da se nauči zakonu Božjemu, koji daje pravu mudrost, a to će biti, ako sluša riječ Božju, kako ju je rado slušala Magdalena. Bit će potrebno, da se često sabere, »ide nasamo«, kako je Isus učinio sa svojim učenicima, da čini duhovne vježbe po naputku i vođenju vrsnoga duhovnoga vođe.

Najmoćnije pak sredstvo, kojim će se kršćanin očuvati grijeha i napredovati u savršenosti, jest ako se često ispovijeda i pričešćuje. Onda će se moći čuvati i lakih grijeha, od kojih nas sama sv. pričest čisti.

3. S puta očišćenja prelazi pravednik na put rasvjetljenja. On zna da nije dosta samo čuvati se grijeha, nego treba sve više napredovati u kreposti. »Put pravednika kao sjajno svjetlo diže se i raste do potpunoga dana« (Priče 4, 18). Zato se drži onoga, što veli sv. Pavao Filipljanima (4, 8), pošto im je napomenuo neke kreposti: »A dalje, braćo, štogod je istinito, štogod stidljivo, štogod pravedno, štogod sveto, štogod milo, štogod čestito, ako ima još kaka krepost ili kakvo pohvalno vladanje, to mislite.« A da će i kod toga biti potrebna neprestana molitva, uči Apostol Solunjane (I. 5, 14 sl.): »Molim vas, braćo, pokarajte nemirne, utješavajte malodušne, snosite slabe, strpljivi budite sa svima. Gledajte, da jedan drugomu ne vraća zlo za zlo, nego činite dobro jedan drugomu i svima. Radujte se svagda. Molite bez prestanka. Za sve zahvaljujte, jer to je volja Božja u Kristu Isusu za sve vas. Duha ne gasite. Proroštva ne prezirite. Sve kušajte, što je dobro, držite. Uklanjajte se svakomu zlu. A sam Bog mira neka vas posveti u svemu, da se vaš savršen duh i duša i tijelo bez prigovora sačuva kod dolaska Gospodina našega Isusa Krista.«

Da pak pravednik to postigne, trebat će mu duševne borbe, o kojoj govori Apostol (I. Kor. 24—27 i 10, 1—5): »Braćo! Ne znate li, da oni, koji trče na trku, svi istina trče, ali jedan dobije obdulju? Tako trčite, da dobijete! Svaki pak, koji se bori, od svega se uzdržava; oni dakako, da

dobiju raspadljiv vijenac, a mi neraspadljiv. Ja dakle trčim, ne kao na nepouzdano; tako se borim, ne kao onaj, koji vjetar bije; nego morim tijelo svoje i robim, da ne budem kako, pošto drugima propovijedah, sam zabačen; jer ne ću da znate, da su naši oci svi bili pod oblakom, i svi su prešli preko mora, i svi su se krstili preko Mojsija u oblaku i u moru, i svi su jeli istu duhovnu hranu i svi su pili isto duhovno piće iz stijene, a stijena bijaše Krist, ali mnogi nijesu bili ugodni Bogu.«

Ta borba stoji u odricanju, o kojemu govori Isus ovako: »Ako tko dođe k meni, a ne mrzi na oca svojega i na mater i na ženu i na braću i na sestre i na samu dušu svoju, ne može biti moj učenik. Itko ne nosi križa svojega i za mnom ne ide, ne može biti moj učenik. Jer koji od vas kad hoće da zida kulu, ne sjede najprije i ne proračuna potrebitih trošaka, ima li da dovrši, da ne bi, kad postavi temelj i ne uzmože dovršiti, svi koji gledaju, stali mu se rugati govoreći: ovaj čovjek poče zidati, i ne može dovršiti? Ili koji kralj kad pođe da se zarati s drugim kraljem, ne sjede najprije i ne promisli, može li s deset tisuća sresti onoga, koji ide na nj sa dvadeset tisuća. Ako li ne može, a on pošlje poslanike, dok je onaj još daleko i moli, da se pomire. Tako dakle svaki od vas, koji se ne odreče svega, što ima, ne može biti moj učenik« (Luk. 14, 26—33).

Tumačeći riječi Isusove (Mat. 16, 24): »Ako tko hoće za mnom ići, neka se odreče sebe« govori sv. Gregorije Papa (Hom. 32 Evand. Brev. Com. un. Mart. 2° loco III. Noct.): »Ondje se kaže, da se odrečemo svojega, a ovdje se kaže, da se odrečemo sebe. I možda nije teško čovjeku ostaviti svoje, ali je veoma teško ostaviti sama sebe. Manje je odreći se onoga, što imaš nego li se odreći onoga, što jesi. A nama, kad idemo za njim, zapovijeda Gospodin, da se odrečemo svoga: jer kojigod idemo u borbu vjere (duhovnu), hvatamo se boja protiv zlih duhova. A zli dusi nemaju ništa svoga na ovomu svijetu; goli se dakle s golima treba da borimo. Jer ako se tko obučen bori s golim, lakše će biti bačen na zemlju, jer ima za što ga protivnik drži. Ta što su drugo sve zemaljske stvari, nego nekako tjelesno odijelo? Tko dakle ide u boj protiv đavola, treba da odbaci odijelo, da ne padne.«

Odricati se sebe reći će zakraćivati sebi dopuštene stvari, da se lakše čuvamo nedopuštenih.

Neka se nitko slušajući to ne prepadne bojeći se, da ne može doći do savršenosti, jer nema prilike, da učini kakva velika djela. Siromašnu je udovicu Isus pohvalio, što je dala dvije pare milostinje, da je učinila veliko djelo. Ako naše svagdanje poslove izvršujemo u milosti Božjoj i s dobrom nakanom, možemo se posvetiti. Nijesu samo kraljevi sveci; ima i svetih seljaka (Izidor), obrtnika (Krispin) i t. d., koji su radeći poslove

svojega staleža činili djela kreposna. Kako treba da svaki radi svoj posao, rekao je Isus: »Pazite, stražite i molite se; jer ne znate, kad će vrijeme nastati. Kao što je čovjek odlazeći ostavio kuću svoju, i dao slugama svojim vlast, svakomu za svoj posao, i vrataru zapovjedio, da straži. Stražite dakle; jer ne znate, kad će doći gospodar od kuće, uvečer ili u ponoći ili u pijetle ili ujutro; da ne dođe iznenada, i da vas ie nađe gdje spavate. A što vama kažem, svima kažem: stražite« (Mat. 13, 33—37).

Isus je došao, da učini najveće stvari: spasi rod ljudski umirući na križu. Ali se svetost njegova vidi i u najmanjim stvarima, što ih je činio: polazi hram ali pobožno, sluša učitelje marljivo, pokoran je roditeljima radosno, radi posao tesarski strpljivo, žedan traži vodę sa zahvalnošću, jede hljeb moleći se Bogu i govoreći o Božjem kraljevstvu, spava i budi se u potrebi, ljubazan s djecom, miran prema neprijateljima, milosrdan s grešnicima i tko da izbroji sve, u čem nam je Isus dao primjer, da idemo za njim.

Tako veli Krist o sebi: »Primjer sam vam dao, da i vi tako činite, kako sam ja učinio« (Iv. 13, 15). A sv. Petar (I. 2, 21): »Krist je ostavio vama primjer, da idete tragom njegovim, koji nije psovao, kad su ga psovali, nije prijetio, kad su ga mučili.« Sveti pak Pavao potiče nas, da se čak »obučemo u Isusa«: »Znajte vrijeme, da nam je čas već oda sna ustati; jer je sad bliže naše spasenje negoli kad vjerovasmo. Noć prođe, a dan se približi. Odbacimo dakle djela tame i obucimo se u oružje svjetlosti. Kao po danu pošteno hodimo: ne u prejedanju i pijanstvu, ne u ložnicama i nečistotama, ne u svadi i zavisti; nego se obucite u Gospodina Isusa Krista« (Rim. 13, 11—14).

Tako ćemo bogomilim načinom najlakše vršiti svoje svakidašnje poslove, ako pomislimo, kako ih je Isus vršio, i nastojimo ga iz ljubavi u tom nasljedovati.

5. Dä, iz ljubavi, i ta će nas ljubav dovesti na put ujedinjenja s Bogom: da svagda, svagdje i u svemu na Boga mislimo nastojeći njemu ugoditi, s njim se družiti na zemlji u molitvi, razmišljanju, osobito pak u sakramentu ljubavi, svetoj pričesti; želimo se rastati sa svijetom i biti s Bogom, s njime se združiti na nebu kao sv. Pavao, koji govori: »Ja sam se razapeo s Kristom (odrekavši se svijeta); te ja više ne živim, nego živi u meni Krist« (Gal. 2, 20).

IV. 197. Može li čovjek u svakom staležu savršeno živjeti? Čovjek može živjeti savršeno u svakom staležu, ako živi onako, kako je to Krist učio i naložio živjeti. — 198. Što treba da čini kršćanin, da dođe do savršenosti? Da kršćanin dođe do savršenosti, treba: 1) da se moli Bogu, da sluša riječ Božju, češće se ispovijeda i pričešćuje, 2) da se stalno odriče

sebe i čuva se lakih grijeha, 3) da izvršuje svoje poslove u milosti Božjoj bogumilim načinom. — 199. Što će reći odricati se sebe? Odricati se sebe reći će zakraćivati sebi gdješto, što nam je milo, i otkidati sebi dopuštenih stvari, kako ćemo se lakše čuvati nedopuštenih. — 200. Kako možemo najlakše vršiti svoje svakidašnje poslove bogumilim načinom? Bogumilim načinom možemo najlakše vršiti svoje svakidašnje poslove, ako pomislimo, kako ih je Isus vršio i nastojimo ga iz ljubavi u tom nasljedovati. — Svoje poslove treba da vršimo marljivo, strpljivo i s namjerom, da ugodimo Bogu. Zato treba da prije posla probudimo dobru nakanu (činiti sve na slavu Božju), a da je opet ponovimo, ako posao dulje traje.

V. Svi smo po nauci Kristovoj dužni ići za savršenošću; svaki u svom staležu može savršno živjeti. Zato možemo završiti riječima pjesnika:

»Djeluj svaki u svom krugu:
Krstom, perom, plugom, veslom,
Pod zastavom svaki svojom,
Ali ovim svi pod geslom:«
Sve na veću Božju slavu!

XV. DRUŽENJE S BLIŽNJIM.

(D. K. 201.)

I. U predašnjoj smo katekezi čuli, što ima kršćanin činiti, da dođe do savršenosti, pa smo spominjali: molitvu, slušanje riječi Božje, primanje sakramenata, odricanje. Ima još i drugih pomagala. Takvo je pomagalo i druženje s dobrim ljudima, od kojih možemo mnogo dobra naučiti, kao što se od zlih može naučiti zlo. Da nam pak društvo koristi za napredovanje u krepostima i u savršenosti, treba znati: kako nam se treba družiti s bližnjim.

II. Isus šalje apostole i poučava ih, kako će se u svijetu vladati. Isus dozva dvanaest svojih učenika te ih posla i zapovjedi im govoreći: »Na put neznabožaca ne odilazite, i u gradove Samarijske ne ulazite. Idite radije k izgubljenim ovcama doma Izraelova. Idite i propovijedajte govoreći: Približilo se kraljevstvo nebesko. Bolesne iscjeljujte, mrtve dižite, gubave čistite, bijesove izgonite: bez plaće ste primili, bez plaće dajte. Nemojte držati zlata ni srebra ni novca u svojim pojasima; ni torbe na put ni dvoje haljine ni obuće ni štapa, jer je poslenik dostojan svoje plaće. U koji grad ili selo uđete, pitajte, tko je u njemu dostojan i ondje ostanite, dok ne izađete. Ulazeći u kuću pozdravite je govoreći: Mir ovoj kući! I ako bude kuća ona dostojna, doći će mir vaš na nju; ako li ne bude dostojna, mir će se vaš k vama vratiti. I ako vas tko ne primi niti posluša vaših riječi, izlazeći iz kuće ili iz grada onoga otresite prah s nogu svojih.

Eto, ja vas šaljem kao ovce među vukove. Budite dakle mudri kao zmije i bezazleni kao golubovi. A čuvajte se od ljudi; jer će vas predavati sudovima, i po zbornicama svojim šibat će vas. I pred upravitelje i kraljeve vodit će vas mene radi za svjedočanstvo njima i neznabošcima. A kad vas predadu, nemojte smišljati, kako ćete ili što ćete govoriti; jer će vam se dati u onaj čas, što ćete kazati. Jer nijeste vi, koji govorite, nego Duh oca vašega, koji govori u vama. A predat će brat brata na smrt, i otac sina, i ustat će djeca na roditelje, i pogubit će ih smrću. I svi će mrziti na vas radi mojega imena; ali tko ustraje do kraja, on će biti spasen. Ako vas potjeraju u jednom gradu, bježite u drugi.«

Sv. Ivan Zlatousti (Hom. 34. in Mat. Brev. Com. S. Pavli 30. junii) govori o riječima Spasiteljevim: »Budite mudri kao zmije i bezazleni kao golubovi«, pa veli: »Čini se, da ovako kaže: Nemojte se smesti, što vam šaljući vas među vukove zapovijedam, da budete kao ovce i golubovi. Jer ako i mogu protivno također učiniti i ne dopustiti, da što teško pretrpite, i da ne budete kao ovce podložne vukovima, nego vas učiniti, da izađete strašniji od lavova, ipak je ovako bolje; jer to će i vas učiniti slavnijima i očitovat će moju moć. Tako je i poslije rekao Pavlu: Dosta ti je moja milost, jer se krepost usavršuje u slaboći. Ja sam vas sâm učinio takvima. Ali pogledajmo, kakvu razboritost traži: eto zmijsku. Jer kao što zmija predaje se sva i ne mari, da joj se i tijelo isiječe, ako treba, samo da glavu sačuva cijelu, tako i ti bez brige pusti da propadne drugo osim vjere: bio novac, bilo tijelo, bio sam život ako je potrebno izgubiti. Vjera je glava i korijen; ako nju sačuvaš, ma da si sve izgubio, sve ćeš još opet s većom slavom steći. Zato nije zapovjedio samo da budemo bezazleni ni samo mudri; nego je oboje zajedno smiješao, da se oboje pretvori u krepost. Ako to želiš vidjeti u događajima, čitaj knjigu Djela apostolska, pa ćeš zaista vidjeti, kako se često židovski narod digao na apostole i nabrusio zube, oni su idući za golubinjom bezazlenošću i s pristojnom čednošću odgovarali i tako njihovu srdžbu nadvladali, bjesnoću utišali, navalu odgodili. Jer kad su im oni rekli: Nijesmo li vam oštro zapovjedili, da ne učite u to ime? premda bi mogli načiniti nebrojena čudesa, nijesu ništa rekli ili učinili grubo; nego su s najvećom blagošću odgovorili veleći: Sudite, je li pravo, da vas većma slušamo nego Boga. Vidiš bezazlenost golubinju; a sad gledaj mudrost zmijsku: Jer ne možemo ne govoriti, — vele — što smo čuli i vidjeli.«

Po nauku dakle Spasiteljevu treba da se družimo s bližnjim »bezazleni kao golubovi«: prijazno, da nikoga ne uvrijedimo; ali i »mudri kao zmije«: oprezno, da nas tko ne zavede na zlo.

III. 1. Kako je druženje potrebno u ljudskom životu ne uči samo iskustvo, nego to kaže i Sv. Pismo: »Bolje

je dvojici nego jednomu; jer imadu korist od svojega društva: ako jedan padne, drugi će ga osoviti; jao jednomu, jer ako padne, nema tko će ga podići. I ako dva spavaju, jedan će drugoga topiti; a jedan kako će se zgrijati? I ako tko nadvlada jednoga, dvojica će mu se oprijeti; trostruka vrvca ne kida se lako« (Prop. 4, 9—12). Ali Sv .Pismo ujedno opominje, da tražimo društvo s dobrima: »Tko hoda s mudrima, postaje mudar; prijatelj bezumnih (grešnika), biva njima jednak« (Priče 13, 20). Zato je Isus i rekao apostolima, neka u prvi mah ne idu k neznabošcima i Samarjanima.

Družite se treba sa svetim ljudima. »Svaka životinja ljubi jednaku sebi, a svaki čovjek svojega bližnjega. Svaka se životinja druži s jednakom sebi; tako i svaki čovjek traži druga prema sebi. Ako će se kad združiti vuk s janjetom, tako i grešnik s pravednikom. Kakvo je društvo svetu čovjeku sa psom?« (Crkv. 13, 19—22).

Možemo se družiti nesamo sa svetima, koji žive, ugledajući se na njih, nego i sa svetima, koji su na ovom svijetu živjeli i ostavili nam primjer sveta života. Tako je Matatija na smrtnoj postelji opominjao svoje sinove: »Sinci moji, revnujte za zakon i dajte svoj život za zavjet otaca svojih. Opominjite se djela svojih otaca, koja su učinili u svojem naraštaju, i primit ćete veliku slavu i vječno ime. Nije li se Abraham našao velik u iskušanju, i primi mu se u pravdu? Josip je u svojoj tjeskobi držao zapovijed, i postao je gospodar Egipta. Fines, otac naš, revnujući za Boga dobio je zavjet vječnoga svećeništva. Jozua je izvršio riječ Božju, i ostao je vođa u Izraelu. Kaleb svjedočeći na zboru istinu primio je nasljedstvo. David je svojim milosrđem stekao kraljevski prijesto do vijeka. Ilija revnujući revno za zakon uze se na nebo. Ananija, Azarija i Mizael vjerujući izbaviše se od plamena. Daniel u bezazlenosti svojoj izbavio se od usta lavovih. Ne bojte se riječi grešnikovih, jer je slava njegova blato i crv. Danas se podiže, a sjutra se ne će naći. A vi sinci, budite hrabri i junački se borite za zakon, jer ćete po njemu postati slavni« (I. Mak. 2, 49—64).

O tom, kako valja ići za svetima, prekrasno po svom običaju govori sv. Ivan Zlatousti (Govor o Muč. da treba za njima ići ili ih ne hvaliti. Sv. 3. Brev. 7. Nov. II. Noct.):

»Tko se zaslugama svetaca vjerskom ljubavi divi, koji često govori pohvale u slavu pravednika, treba da ide za životom i pravednošću svetih. Jer koga veseli zasluga kojega sveca, treba da ga veseli jednaka obveza da poštuje Boga. Zato ili treba da se ugledava, ako hvali, ili ne treba da hvali, ako ne će da se ugleda. Nego tko hvali, neka nastoji da i njega mogu hvaliti; i tko se divi zaslugama svetih, neka sebe načini vrijednim divljenja svetošću života. Jer ako za to pravednike i vjernike ljubimo, što u njih gledamo pravednost i

vjeru, možemo i mi postati što su oni, ako činimo, što oni čine. A ne će nam biti teško ako idemo za onim, što su oni činili, jer vidimo kako su stari ta djela radili nemajući pred sobom uglednika; te nijesu postali takmaci drugima, nego su sebe dali za izgled nama, da se s njima takmimo u kreposti. Pa kad tako mi korist imamo od njih, a drugi imadu koristi od nas: tako se Krist svagda u svetoj Crkvi slavi svojim slugama. Zato od početka svijeta pravedni je Abel ubijen, Enoh je ugodivši Bogu prenesen, Noa se našao pravedan, Abraham se iskušao vjeran, Mojsije je poznat s blagosti, Josua s pravednosti, David s krotkosti, Ilija je postao primljen, Daniel svet, tri mladića ostali su pobjednici. Apostoli učenici Kristovi drže se za učitelje vjernima; od njih poučeni ispovjednici hrabro se bore, Mučenici savršeni slave slavlje, i vojske kršćanske uvijek Bogom naoružane nadvladuju đavola. U njih su uvijek jednake kreposti, različite borbe, slavne pobjede. Zato si ti, kršćanine, mlitav vojnik, ako misliš da ćeš bez boja nadvladati, bez borbe slaviti slavlje. Napni sile, hrabro se bori, žestoko se bij u tom boju. Misli na obećanje, pazi na svoje zvanje, poznaj vojsku: na obećanje, što si ga dao; na zvanje, u koje si stupio; na vojsku, kojoj si se pribrojio.«

Sveci su bili ljudi kao i mi. Kod mnogih se zna, kako su znali i pasti. Da i to nije bez opomene za nas, lijepo razlaže sv. Gregorije Papa (u knjizi: O vladanju, Lib. 2. c. 1. Brev. Dom. I. Sept. II. Noct.): »Sveto Pismo stoji pred očima naše duše kao neko ogledalo, u kojem se vidi naše unutrašnje lice. Jer ondje poznamo što je na nama ružno i što je lijepo. Ondje osjećamo koliko napredujemo, i koliko smo daleko od napredovanja. Pripovijeda življenje svetih i poziva srca slabih, da idu za njima; i dok spominje njihova pobjednička djela, utvrđuje slaboću našu za boj protiv opačina. I riječi njegove čine, da srce ne dršće sred boja, kad vidi pred sobom postavljeno pobjedničko slavlje tolikih hrabrih muževa. G d j e k a d n a m i z n o s i nesamo njihove kreposti nego pokazuje, k a k o s u p a d a l i: da tako vidimo u pobjedi junaka, čega da se latimo idući za njima, a opet da u p a d u n j i h o v u v i d i m o, č e g a s e t r e b a d a b o j i m o. Evo nam se opisuje, da je Job u napasti postao jak, a Davida je napast oborila: tako krepost starih preda krijepi našu nadu, a pad starih opasuje nas poniznim oprezom. Ono uzdiže radosne, ovo pritište bojažljive, i duh onoga, koji to sluša ondje se poučava nadom pouzdanja, ovdje poniznošću straha, da se ne oholi, jer ga obuzima strah; niti obuzet strahom očajava, jer mu primjer kreposti jača pouzdanje i nadu.«

2. Sveti su živjeli često sred opakoga svijeta, ali se nijesu pokvarili. Tim se i nama daje primjer, kako možemo kraj zlih ostati dobri. Sveto nam Pismo pripovijeda o pravednom čovjeku Jobu, te počinje riječima: »Bio je čovjek u zemlji Husu po imenu Job«. »Zato se kaže, veli sv. Gregorij Papa,

gdje je sveti čovjek stanovao, da se istakne zasluga njegove kreposti. Tko ne zna, da se Hus nalazi u zemlji neznabožačkoj? A neznabošci su zato bili u okovima opačina, jer nijesu imali poznavanja svojega stvoritelja. Ima se dakle reći, gdje je stanovao, da to bude na veću njegovu slavu, što je bio dobar među zlima. J e r n i j e v e l i k e s l a v e v r i j e d n o, a k o s i d o b a r s d o b r i m a, n e g o a k o s i d o b a r s a z l i m a. Pa kao što je veći grijeh, ako nisi dobar među dobrima i tako je vrijedno velike slave, ako si dobar među zlima.«

Kako treba biti n a o p r e z u, d a n a s t k o n e z a v e d e na zlo, vidimo iz opomene Isusove, koju reče učenicima svojim: »Čuvajte se kvasca farizejskoga, koji je licemjerje. A ništa nije sakriveno, što se ne će otkriti ni tajno, što se ne će doznati. Jer što u mraku rekoste, reći će se na vidjelu, i što na uho šaptaste u klijetima, propovijedat će se na krovovima« (Luk. 12,1 sl.).

»O tom kvascu — veli časni Beda (Brev. Comm. plur. Mart. 3° loco III. Noct.) — zapovijeda Apostol: »Dakle ne gostimo se ni starim kvascem ni kvascem zloće i nepravde, nego u prijesnim hljebovima iskrenosti i istine.« Jer kao što malo kvasca pokvari cijelu gomilu brašna, u koju se baci, i svojim mirisom domala cijelo tijesto pokvari: tako i licemjerje, čije se duše uhvati, otme joj prave i istinite kreposti. Smisao je dakle: P a z i t e, d a n e i d e t e z a l i c e m j e r i m a, jer će doista doći vrijeme, kad će se svima objaviti i vaša krepost i njihovo licemjerje. A ono što slijedi: Što ste u mraku govorili, reći će se na vidjelu: može se zgodno shvatiti nesamo za buduće vrijeme, kad će se sve tajne srca iznijeti na svijetlo, nego i za vrijeme sadašnje: jer što su apostoli ili govorili ili trpjeli u mraku tjeskoba, u tmini tamnica, to danas slavna Crkva javno propovijeda čitajući njihova djela... Dvije su vrste progonitelja: jedni koji javno bijesne, a drugi, koji se pretvarajući se i varajući umiljavaju. Želeći nas protiv oba ograditi i poučiti Spasitelj zapovijeda, da se čuvamo licemjerja farizejskoga, i da se ne bojimo ubijanja krvničkoga: jer poslije smrti ne će moći više potrajati ni okrutnost ovih, ni pretvaranje onih...«

3. U riječima Spasiteljevim: »Budite bezazleni kao golubovi«, kaže se, da budemo p r i j a z n i prema svakomu, pa i p r e m a n a š i m p r o t i v n i c i m a. Evo, kako o tom opet lijepo govori sv. Ivan Zlatousti (Hom. 34. u Mateja): »Kad je Gospodin izbacio svu brigu iz srdaca učenika i oboružao ih pokazavši znake, i učinio ih gvozdene i kamene, udaljivši ih od svih svjetovnih poslova i oslobodivši ih od svake brige za vremenite stvari i onda im je kazao naprijed protivštine, što će im se dogoditi. Mnogo je bilo koristi odatle, što im je javio buduće stvari. Prvo, da znadu silu njegova sveznanja. Dalje, da ne bi tko posumnjao, da zbog slabosti Učitelja dolaze tako teška zla. Osim toga, da se nenadanim događajima ne

smetu oni, koji će to trpjeti. Napokon, da se ne bi odviše smeli, kad bi to čuli u vrijeme same njegove muke.

Međutim da vide, kako je to nova vrst rata i neobičan način boja, kad ih šalje gole, odjevene u jednu haljinu, bez obuće, bez štapa, bez pojasa i torbe, i kad zapovijeda, da ih hrane, koji ih prime: ne svršava tu svoj govor, nego iznosi svoju neistraživu moć govoreći: Pa i tako idući, ipak pokazujte krotkost ovčju, premda idete k vukovima, i to nesamo k vukovima nego među vukove, u njihovu sredinu (i ne zapovijeda samo da imadu krotkost ovčju nego i bezazlenost golubinju); jer ću tako najviše pokazati svoju moć, što će ovce nadvladati vukove, i premda će one biti u sredini među vukovima i vuci će ih mnogo izdirati, nesamo da ih ne će nestati, nego će vukove promijeniti u svoju narav. Više je i čudesnije promijeniti mišljenje protivnika i duh svrnuti na protivnu stranu, nego ih ubiti; osobito, kad je njih tek dvanaest, a vukova je cijeli svijet pun. Zacrvenimo se dakle, koji sasvim protivno radeći udaramo kao vukovi na protivnike. Jer dok smo ovce, nadvlađujemo; ma da unaokolo stoji tisuću vukova, jači smo i pobjednici smo; ako pak postanemo vukovi, bit ćemo nadvladani. Jer onda od nas odlazi pomoć pastira, koji ne pase vukove nego ovce.«

IV. 201. Kako treba da se družimo s bližnjim? S bližnjim treba da se družimo: 1) prijazno, da nikoga ne uvrijedimo, 2) oprezno, da nas tko ne zavede na zlo.

V. O tom, kako se ima čovjek vladati u društvu, ima i osobitih pravila, kojih se ljudi drže i o njima pišu čitave knjige. Između drugih pravila jest na pr. da pozdravimo ulazeći u kuću, da ponudimo starijemo stolac, odličnijemu se poklonimo, postavimo ga s desne strane; ako nam se zijeva, da metnemo ruku pred usta i t. d. To se onda zove lijepo vladanje, uglađenost. Neka pravila o tom nalaze se u knjizi Crkvenici na pr. vladanje kod stola (32, 1 sl.): »Za starješinu te postaviše? Nemoj se uzvisivati; budi među njima kao jedan od njih. Pobrini se za njih, i tada sjedi. Govori, jer si starješina, i pristoji ti se prva riječ, da rečeš mudre riječi. Gdje nitko ne sluša, nemoj trošiti riječi, i kad nije vrijeme, nemoj iznositi svoje mudrosti. Slušaj šuteći, i poradi čednosti steći ćeš milost. Mladiću! Govori jedva što od sebe. U mnogom budi nevješt i slušaj samo šuteći i pitajući. Među starima ne govori mnogo. Kad je čas, da se ustane (od stola), ne oteži se.«

Mnogi ljudi uče i uče se ta pravila lijepa vladanja. Sveti ljudi nijesu ta pravila učili, pa su se lijepo vladali. Abraham izlazi putnicima ususret te im se klanja i stoji uz njih dvoreći ih; David šalje svoje poslanike kralju Hanonu, da ga požali za umrlim ocem. Nedavno umrli naš biskup Josip Lang, muž sveta života, bio je poštovan i od pripadnika drugih vjera radi svoje prijaznosti i uljudnosti. A tu mu je uljudnost davala kršćanska vjera i ljubav, koje bijaše pun. Hoćemo li dakle

postati u društvu ljudi prijazni i uljudni, držimo se ovih riječi sv. Petra apostola: »Ljubazni! Budite svi složni, milostivi, bratoljubivi, milosrdni, čedni, ponizni; ne vraćajte zlo za zlo ni psovku za psovku; nego nasuprot blagosiljajte, jer ste na to pozvani, da naslijedite blagoslov. Jer koji je rad živjeti i vidjeti dobre dane, neka zadrži jezik svoj od zla, i usta njegova neka ne govore prijevare. Neka se uklanja oda zla a čini dobro; neka traži mir, i neka ide za njim, jer oči Gospodnje gledaju na pravednike, i uši njegove na molitvu njihovu; a lice Gospodnje na one, koji čine zlo. I tko da vam naudi, ako uzidete za dobrom? No ako i stradate štogod pravde radi, blago vama. A straha njihova (svojih protivnika) ne bojte se, i ne plašite se; nego Gospodina Krista svetite u srcima svojim« (I. Pet. 3, 8—15).

XVI. VLADANJE U NEVOLJAMA.

(D. K. 202. R. K. IV. 16. 12.)

I. Veli se riječ: Nevolja gola najbolja škola; ona uči razboritosti, opreznosti, marljivosti i štedljivosti, dakle mnogim krepostima. »Krepost se u slabosti usavršuje« (II. Kor. 12, 9); »lončarske sudove kuša oganj, a pravednika napast nevolja« (Crkv. 27, 6): oganj čini da zemljani sudovi otvrdnu, tako nevolja utvrđuje čovjeka u kreposti, ako se u nevolji vlada kako treba.

Ponajprije valja imati na umu, da nevolja od Boga dolazi, kako je to rekao Job, kad je izgubio imutak: »Gospodin je dao, Gospodin je uzeo«. Onda se treba sjetiti, što smo učili u prvom članku vjere, da su nevolje na svijetu zato: da se grešnici njima poprave, a pravednici steku što više zasluga za nebo. Zato treba da primamo nevolje kao dokaze milosti i ljubavi Božje; jer »koga ljubi Gospodin, onoga i kara, a bije svakoga sina, kojega prima« (Heb. 12, 6). Kad to znamo, onda ćemo iz ljubavi k Bogu podnositi nevolje, kako nas uči Spasitelj.

II. Opomenuvši apostole, kako će se družiti s ljudima, poučio ih je Isus dalje, kako će se vladati u nevoljama. »Nije učenik nad učiteljem ni sluga nad gospodarom svojim; dosta je učeniku, da bude kao učitelj njegov i sluzi da bude, kao što mu je gospodar. Ako su domaćina nazvali Belzebubom: koliko većma domaće njegove? Ne bojte se dakle; jer ništa nije sakrito, što se ne će otkriti ni tajno, što se ne će doznati. Što vam govorim u tami, govorite na svijetlu, i što čujete nauho, propovijedajte s krovova. I ne bojte se onih, koji ubijaju tijelo a duše ne mogu ubiti, nego se većma bojte onoga, koji može dušu i tijelo pogubiti u pakao. Ne prodaju li se dva vrapca za novčić? pa ni jedan od njih ne pade na zemlju bez Oca vašega. A vama su i vlasi na glavi svi izbrojeni. Ne bojte

se dakle; vi ste bolji od mnogo vrabaca. Svaki dakle, koji prizna mene pred ljudima, priznat ću i ja njega pred Ocem svojim, koji je u nebesima; a tko se odreče mene pred ljudima, toga ću se i ja odreći pred Ocem svojim, koji je na nebesima. Ne mojte misliti, da sam došao donijeti mir na zemlju; nijesam došao donijeti mir nego mač. Jer sam došao rastaviti čovjeka od oca njegova, i kćer od matere njezine, i snahu od svekrve njezine; i neprijatelji čovjeku domari njegovi. Koji ljubi oca ili mater većma nego mene, nije mene dostojan; i koji ljubi sina ili kćer većma nego mene, nije mene dostojan. I koji ne uzme križa svojega i ne pođe za mnom, nije mene dostojan. Koji nađe dušu svoju, izgubit će je; i koji izgubi dušu svoju mene radi, naći će je. Koji vas prima, mene prima; a koji prima mene, prima onoga, koji me je poslao. Koji prima proroka u ime proročko, primit će plaću proročku; i koji prima pravednika u ime pravedničko, primit će plaću pravedničku. I kojigod napoji jednoga od ovih najmanjih samo čašom studene vode u ime učeničko, zaisto vam kažem, ne će mu propasti plaća« (Mat. 10, 24—42).

III. 1. Što je Isus govorio apostolima, to se tiče svih njegovih vjernika. Kako je on, učitelj, trpio, tako će trpjeti i učenici i ne bi bilo pravo, da bude sluga veći od svojega gospodara, a bilo bi i sramotno, da se udi naslađuju pod trnjem ovjenčanom glavom (veli sv. Bernardo, Sermo 5. de omn. sanctis). Stradanjem smo slični Spasitelju. »Nije li trebalo, da Krist trpi i tako uđe u slavu svoju?« (Luk. 24, 26). »Ako s Kristom stradamo, s njim ćemo se i proslaviti. A stradanja ovoga svijeta nijesu ništa prema idućoj slavi, koja će se javiti u nas« (Rim. 8, 17—18). Ovako sv. Pavao, koji je sâm mnogo nevolja trpio, govori svojemu učeniku Timoteju (II. 2, 8—10): »Ljubazni! Opominji se, da je Gospodin Isus Krist uskrsnuo iz mrtvih, od sjemena Davidova (kao čovjek), po evanđelju mojem, u kojem se mučim do okova kao zločinac; ali se riječ Božja ne veže; zato podnosim sve izabranih radi, da i oni dobiju spasenje u Kristu Isusu sa slavom nebeskom. A ti si se ugledao na moju nauku, naputak, namjeru, vjeru, dugotrpnost, ljubav, trpljivost, progonstva, stradanja, kakova mi se dogodiše u Antiohiji, Ikoniju i Listri, kakova progonstva podnesoh, i iz svih me izbavi Gospodin. I svi, koji pobožno hoće da žive u Kristu Isusu, progonstvo će trpjeti«.

Teško da će biti koji pravednik na svijetu, da ne bi imao trpjeti od ljudi, što govori sv. Gregorije (Lib. mor. c. 17. Brev. Comm. Conf. non Pont. 2° loco II. Noct. l. 6): »Prezrena svjetiljka (pravednik) u mislima bogatih. Često se događa, da izabranika, koji ide u vječnu sreću, tišti ovdje neprekidna protivština; ne podupire ga obilje stvari, ne pokazuje mu časti slava dostojanstva, nema mnoštva koje bi mu služilo, ne kiti ga pred očima ljudskim raskošno odijelo; nego ga svi prezirno gledaju i drže, da nije vrijedan milosti ovoga svijeta; ali on se sja kre-

postima pred očima tajnoga suca i svijetli se zaslugama života. Boji se čašćenja, bježi od preziranja; tijelo drži u uzdržljivosti, samo se u duši ljubavlju deblja; vazda priprema duh za strpljivost, diže se za pravdu, veseli se za primljene pogrde; žalosne od srca saželjeva, sreći se dobrih kao svojoj raduje, hranu svete riječi pomnjivo u duši preživa; a kad ga pitaš što, dvostruko ne zna«.

2. One riječi Spasiteljeve, kako ni vrabac ne pada bez volje Božje na zemlju, kažu apostolima, da i nevolje dolaze od Boga. A kad dalje veli, da nije njega dostojan, koji ljubi oca svojega ili mater većma nego njega, tim kaže, da iz ljubavi k Bogu imamo podnositi nevolje, koje nam dolaze odatle, što služimo Bogu i širimo njegovu slavu. Zato govori sv. Pavao (II. Kor. 6, 1—10): »Kao pomagači (Božji) opominjemo vas, da ne primite uzalud milost Božju. Jer govori: U vrijeme zgodno usliših te, i u dan spasenja pomogoh ti! Evo sad je vrijeme zgodno, evo sad je dan spasenja! Nikakvo nikomu ne dajmo spoticanje, da se ne kudi služba naša; nego u svemu pokažimo se kao sluge Božje u mnogoj trpljivosti, u nevoljama, u potrebama, u stiskama, u udarcima, u tamnicama, u bunama, u trudovima, u nespavanju, u pošćenju, u čistoći, u znanju, u dugotrpnosti, u dobrosrdnosti, u duhu svetom, u ljubavi nepretvaranoj, u riječi istine, u sili Božjoj, s oružjem pravde na desno i na lijevo, kraj slave i sramote, kraj zla glasa i slavna imena (ma da nas protivnici kude); kao zavodnici a istiniti; kao nepoznati a poznati; kao umirući a evo živimo; kao kažnjeni a ne umoreni; kao žalosni a jednako veseli; kao siromašni a mnoge obogaćavajući; kao ništa nemajući a sve imajući«.

3. Kad potom govori Spasitelj, da treba uzeti križ svoj, kako ga je on uzeo, uči nas, da nevolje podnosimo strpljivo, što još jače spominje govoreći o nevoljama prije sudnoga dana: »Kad čujete ratove i bune, nemojte se plašiti; to treba najprije da bude, ali još nije odmah svršetak«. Tada im kazivaše: »Ustat će narod na narod i kraljevstvo na kraljevstvo; i potresi bit će veliki po mjestima, i bit će pomori i gladi i strahote s neba i znaci veliki. Ali prije svega ovoga metat će na vas ruke svoje, i gonit će vas... A predavat će vas roditelji i braća, i rođaci i prijatelji, i ubit će neke od vas. I svi će zamrziti na vas radi mojega imena; ali dlaka s glave vaše ne će poginuti. U trpljivosti svojoj imat ćete duše svoje« (Luk. 21, 9—19).

Čujmo zato strpljivo što o strpljivosti govori sv. Ciprijan biskup i mučenik u raspravi o koristi strpljivosti (Govor 3. na početku Brev. Dom. IV. post Pascha II. Noct.): »Želeći govoriti o strpljivosti, ljubazna braćo, i kaneći propovijedati o njezinoj koristi i dobru, otkuda ću bolje početi nego što i sad vidim, da vam je potrebna strpljivost za slušanje; jer ni ovo, što slušate

i učite se, ne možete činiti bez strpljivosti? Jer se onda tek govor i spasonosno razlaganje s uspjehom uči, ako se ono sluša strpljivo, što se govori. I ne nalazim, ljubazna braćo, među ostalim putevima nebeske nastave, kojima se sljedba (kršćanska Crkva) upravlja, da dobije od Boga nagradu za naše ufanje i vjeru, što bi bilo više ili korisnije za život, ili veće za slavu, nego da mi čuvamo svim silama strpljivost, koji se oslanjamo na vršenje zapovijedi Gospodnjih sa strahom i pobožnošću. I filozofi kažu, da idu za strpljivošću; ali tamo je tako kriva strpljivost, kako je kriva i mudrost. Otkuda da bude netko mudar i strpljiv, koji nije ni upoznao mudrosti i strpljivosti Božje? Ali mi, ljubazna braćo, koji nijesmo filozofi riječima nego djelima, niti ne nosimo mudrosti u odijelu nego u istini; koji znamo više za osjećanje kreposti nego za razmetanje, koji ne govorimo veliko, nego živimo kao sluge i poštovaoci Božji; pokažimo strpljivost, koju smo naučili od nebeskih učitelja, duhovnim služenjem. Jer ta nam je krepost zajednička s Bogom; gdje se počinje strpljivost, ondje izvire sjajnost i vrijednost. Izvor i veličina strplivosti dolazi od Boga početnika. Treba da onu stvar ljubi čovjek, koja je Bogu mila. Ono dobro, što ga ljubi, preporučuje veličanstvo Božje. Ako nam je Bog Gospodin i Otac, idimo za strpljivošću Gospodara zajedno i Oca; jer i sluge treba da su poslušni, i sinovi se ne smiju odroditi. Strpljivost nas Bogu preporučuje i čuva; ona srdžbu ublažuje, zauzdava jezik, upravlja duh, čuva mir, ravna nastavom, krši navaljivanje požude, prigiba silu oholosti, gasi požar podmuklosti, sprečava silovitost bogatih, olakšava bijedu siromaha, štiti u djevica blaženu nepovrijeđenost, u udovica tešku čistoću, u udatih i oženjenih nerazdijeljenu ljubav: čini ponizne u sreći, jake u nesreći, krotke protiv nepravda i uvreda; uči, da brzo oprostimo onima, koji su pogriješili; ako sam pogriješiš, da dugo i mnogo moliš; nadvladuje napasti, podnosi progonstva, dovršuje muke i mučenja. Ona jako utvrđuje osnove naše vjere«.

4. I nesamo strpljivo nego i v e s e l o treba da podnosimo nevolje. To kaže Spasitelj, kad onima, koji ga u nevoljama priznaju pred ljudima obećaje, da će i on njih priznati pred ocem svojim nebeskim, i ako izgube život zemaljski, naći će život vječni. Na svršetku osam blaženstva rekao je ovo: »Blago vama, kad vas usproklinju i usprogone i reku sve zlo na vas lažući mene radi: r a d u j t e s e i v e s e l i t e s e, jer je velika plaća vaša na nebesima» (Mat. 5, 11—12). Opraštajući se pak s učenicima govoraše im (Iv. 16, 20—22): »Zaista vam kažem, da ćete vi plakati i jaukati; a svijet će se radovati. I v i ć e t e ž a l o s n i b i t i, a l i ć e s e v a š a ž a l o s t o k r e n u t i n a r a d o s t. Žena kad rađa, ima žalost, jer dođe čas njezin; a kad rodi dijete, više se ne opominje muke od radosti, što se rodi čovjek na svijet. I vi dakle sada imate doduše žalost, ali ću vas opet vidjeti, i radovat će se srce vaše; i radosti vaše neće nitko uzeti od vas«.

Te riječi Spasiteljeve ima na umu veliki Apostol, kad ovako piše (II. Kor. 1, 3—7): »Blagosloven Bog i Otac Gospodina našega Isus Krista, otac milosrdnosti i B o g s v a k e u t j e h e, k o j i n a s u t j e š a v a u s v a k o j n e v o l j i n a š o j, da bismo i mi mogli utješiti one, koji su u svakoj tjeskobi, opomenom, kojom nas sam Bog opominje. Jer kako su stradanja Kristova obilata za nas, tako je i utjeha naša obilata kroz Krista. Bili pak mi u nevolji, za vašu je opomenu i spasenje, koje tvori trpljivost tih istih stradanja, koja i mi trpimo; da nadanje naše bude tvrdo za vas znajući, kao što ste zajedničari u stradanjima, da ćete tako biti i u utjesi«.

Bog nas ni u nevoljama ne će ostaviti bez utjehe. On u gorčinu našega života uljeva melem slatkoće, kako lijepo govori sv. Ivan Hrisostom (Hom. 8. u Mat. c. 2. Brev. 4. jan. III. Noct.): »Anđeo reče Josipu: Uzmi dijete i mater njegovu i bježi u Egipat... Kad je to čuo Josip, nije se ni najmanje sablaznio niti je rekao: Stvar je neizvjesna i vrlo dvojbena. Ti si malo prije rekao, da će on spasiti svoj narod, a sad ne može ni sama sebe izbaviti iz pogibli: nego treba da bježimo, da putujemo, da se daleko odselimo. Djela su sasvim protivna obećanjima. Ali on ništa od svega toga ne prigovara, jer je bio čovjek vjeran; niti ne pita za vrijeme, kad će se vratiti, što anđeo nije jasno označio, nego je samo rekao: Budi ondje, dok ti ne rečem. No on nije uza sve to postao tromiji, nego je rado poslušao i vjerovao podnoseći veselo neprilike. J e r j e m i l o s r d n i B o g u ž a l o s n e s t v a r i p o m i j e š a o i r a d o s n e. To čini zaista kod svih svetaca, te ne da, da budu jednako u mukama i u sladostima; nego je život pravednički divnom različnošću ispreplco nevoljama i sretnim događajima. Pa gledaj, kako je to i ovdje učinio. Kad je sveti Josip vidio, da je Djevica trudna, veoma se smeo; ali je odmah došao Anđeo i brzo strah uklonio. Potom gledajući rođeno dijete napunio se silnom radošću; ali je poslije toga veselja nastala velika pogibao, kad se cijeli grad smeo, sam je kralj bjesnio i tražio djetinju smrt. Ali je i za tom žalošću došla opet radost, kad se naime javila zvijezda i poklonili Mudraci. Poslije te slatkoće evo opet nevolje, opet straha. Herod — kaže — traži dušu dječakovu, pa treba bježati, otići daleko«.

Tako je bilo i u životu Isusovu. On je plakao za mrtvim prijateljem Lazarom, a ujedno rekao apostolima: »Radujem se tomu radi vas, da vjerujete« (Iv. 11, 15). Radovao se, kad su mu apostoli pripovijedali svoj uspjeh u propovijedanju; radovao se što je sa svojim učenicima jeo pashu, premda se smućivao u duhu znajući, da je među njima izdajnik njegov. Sve nam to govori, da kršćanin ne treba biti žalostan, jer »žalost ubija« pa je »treba otjerati od sebe« (Crkv. 30, 22, 25, 38, 19. 21.). »V i š e v e s e l j a!« kao da već sv. Pavao dovikuje kršćanima svoga vremena, kad ih često opominje: »Radujte se, budite savršeni!« (II. Kor. 13, 11); »radujte se u Gospodinu sva-

gda, opet velim radujte se!« (Filip. 3, 1. 4, 4. I. Sol. 5, 16). Kad su Židovi apostole išibali, što su propovijedali Krista, apostoli su izišli veseli, što su radi imena Isusova pretrpjeli sramotu.

5. Sveti ljudi nesamo što su trpljivo i veselo podnosili nevolje, nego su pače težili za mukama. Sv. Gregorij Papa (Hom. 10. in Ev. Brev. die IV. inf. Oct. Epiph.) govori: »Nešto nam veliko kažu Mudraci, što se u svoj kraj vraćaju drugim putem. Što oni opomenuti čine, to nam zacijelo označuju, što treba da radimo. Kraj je naš raj, u koji se ne smijemo vraćati putem, kojim smo došli, pošto smo upoznali Isusa. Iz kraja smo svojega izišli oholeći se, ne slušajući, idući za vidljivim, jedući zabranjeno jelo; a u raj treba da se vratimo plačući, slušajući, prezirući vidljivo i zauzdavajući tjelesno uživanje. Drugim se dakle putem vraćamo u svoj kraj; jer koji smo izišli iz rajskih radosti nasladama, dozivamo se natrag k njima jadikovanjem. Zato je potrebno, draga braćo, da svagda bojažljivi, uvijek na oprezu postavljamo pred oči duše ovamo grijehe što ih činimo, onamo sud posljednje oštrine. Mislimo, kakav će strogi sudac doći, koji prijeti sudom, ali se krije; koji utjerava strah u grešnike, a ipak još uvijek trpi; i zato odgađa, da brzo ne dođe, da manje nađe, što će osuditi. Kažnjavajmo plačem grijehe i glasom Psalmista idimo pred njega s priznavanjem. Neka nas ne vara lažljivost pohota, neka nas ne zavodi nikako tašto veselje. Jer je blizu sudac, koji veli: Jao vama, koji se smijete sad; jer ćete plakati i jaukati. Tako i Salomon veli: Smijeh će se pomiješati u plač, i: Na kraju veselja bit će naricanje. I opet veli: Smijeh sam držao za ludost, i veselju rekoh: Zašto se uzalud varaš? I ponovo kaže: Srce je mudrih, gdje je žalost; a srce je ludih, gdje je veselje«.

7. Ako su nevolje teške, nije grijeh, dopušteno je, da se molimo Bogu, neka ih ukloni od nas, jer nas je Isus učio moliti: »Oče naš... oslobodi nas od zla«. Ako nas pak ne oslobodi odmah od nevolje, molimo se, da nam nevolje budu na dobro.

IV. 202. Kako treba da se svladamo u nevolji? U nevolji treba da se vladamo ovako: treba da imamo na pameti, da nevolja od Boga dolazi, pa je treba njemu za ljubav strpljivo snositi i moliti, da nam ona bude na dobro.

V. Nauku o kršćanskoj kreposti i savršenosti ne možemo ljepše završiti nego što je Isus završio svoju besjedu na gori, u kojoj je apostole i narod učio savršenom životu. »Udite na uska vrata (držeći zapovijedi Božje); jer su široka vrata i širok put, što vodi u propast i mnogo ih ima, koji na njih ulaze. Kako su uska vrata i tijesan put, što vodi u život, i malo ih ima, koji ga nalaze. Čuvajte se od lažnih proroka, koji dolaze k vama u odijelu ovčjem, a iznutra su vuci grabljivi. Po rodovima njihovim poznat ćete ih... Koji sluša ove riječi, i izvršuje ih, bit će kao mudar čovjek, koji sazida kuću svoju na kamenu. I udari

dažd, i dođoše vode, i duhnuše vjetrovi, i napadoše na kuću onu, i ne pade; jer bješe sazidana na kamenu«. (Mat. 7, 13 sl.)

Da će doći ljudi opaki, koji će govoriti i protiv jasnoga i čistoga ćudorednog nauka kršćanskoga, to je prorekao Isus a to je znao i Apostol, koji ovako zove svojega učenika Timoteja (II. 4, 1—8) u borbu protiv njih a za čistoću kršćanskog morala, koji jedini donosi sreću vremenitu i vječnu: »Zaklinjem te pred Bogom i Isusom Kristom, koji će suditi živima i mrtvima, dolaskom njegovim i kraljevstvom njegovim: propovijedaj riječ, nastoj u dobro vrijeme i u nevrijeme, karaj, moli, prijeti sa svom naukom i trpljivošću; jer će doći vrijeme, kad zdrave nauke ne će slušati, nego će si po svojim željama nakupiti učitelje, koji škaklje uši, i odvratit će sluh od istine, a k basnama će se okrenuti. A ti budi budan, podnosi sve nevolje, čini djelo evanđeliste, vrši službu svoju, budi trijezan! Jer ja se žrtvujem, i vrijeme rasulu mojemu nastaje. Dobru sebor bu borih, trku svrših, vjeru održah; u ostalom meni je pripravljen vijenac pravde, koji će mi dati Gospodin u onaj dan, pravedni sudac; ali nesamo meni, nego i onima, koji ljube dolazak njegov«.